Nikolaj Gogol

Taras Bulba

Nikolaj Gogol

Taras Bulba

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Nikolaj Gogol: *Taras Bulba* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Nikolaj Gogol: *Taras Bulba* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

I

"Nå, så vend dig om, dreng! Hvordan er det dog du ser ud! Du ligner jo en præst! Er I alle uglet sådan ud på Akademiet?"

Med disse ord modtog den gamle Bulba sine to sønner, der, efter at have gennemgået seminariet i Kiev, nu kom tilbage til deres hjem.

Sønnerne var netop steget af deres heste. Det var et par kraftige knøse, der dog endnu så lidt kejtede ud, ganske som man kan vente sig hos unge mennesker, der lige er sluppet fra skolebænken. Deres friske, sunde ansigter havde lige fået en skygge af de første dun, der endnu ikke var faldet for barberkniven. Den modtagelse, de fik af faderen, forvirrede dem ganske; de stod og så ned mod jorden uden at røre sig.

"Men så lad mig da rigtig se på jer," vedblev Bulba og drejede dem snart til den ene og snart til den anden side. "Herre Gud, hvad er det dog for nogle lange sløjkjoler I har på? Det var en net dragt! Jeg har aldrig set mage til kitler. Lad mig engang se, om I kan løbe i de skjorter! Jeg er vis på, I vil falde over jeres egne ben, hvis I prøver på det."

"Å, fader! Lad nu være med de drillerier," sagde endelig den ældste.

"Nej, se mig engang til knægten, hvor kæphøj han er! Og hvorfor skulle jeg lade være at gøre mig lystig over jer?"

"Fordi – – ja, vel er du min fader, men – holder du ikke op med at gøre nar – så skal jeg ved Gud gennemprygle dig!"

"Hvad? Hvad behager? Det er mig en net søn! Du vil prygle din egen fader!" sagde Taras Bulba og trådte forbavset et par

skridt tilbage.

"Ja, – min egen fader! Når man fornærmer mig, tager jeg ikke hensyn til nogen."

"Og hvordan vil du da slås med mig? Skal vi måske slå løs på hinanden med næverne?"

"Det er mig ganske ligegyldigt!"

"Nå, altså med næverne," råbte Taras Bulba og smøgede sine ærmer op; "jeg gad dog nok se, om du kan stå dig for mig i en kamp på næverne."

I stedet for at omfavne hinanden ved gensynet efter en lang tids forløb begyndte nu fader og søn at hamre løs på hinanden med næverne; snart traf slagene i siden, snart i ryggen og snart på brystet; af og til fjernede de sig lidt og betragtede hinanden et øjeblik, og så gik det atter løs.

"Nej, vil man dog bare se! Den gamle er blevet forrykt, – fuldstændig forrykt!" sagde den magre, blege moder, der stod i døren og endnu ikke havde kunnet komme til at omfavne sine kære drenge. "Her kommer børnene hjem, og vi har ikke set dem i et helt år, og han – han ved ikke andet end at give sig til at slås med dem!"

"Ja, han forstår at slås," sagde Bulba og holdt op; "han gør det fortræffeligt," vedblev han og rettede på sine klæder, "jeg har aldrig kendt hans lige. Ham kan der blive en prægtig kosak af! – Så, – nu, velkommen, min dreng! Kom og kys mig!"

Fader og søn kyssede hinanden.

"Godt, min dreng! Prygl du bare enhver sådan, som du har bearbejdet mig; lad dig ikke noget byde af nogen! – Men det er dog alligevel latterligt, som du har majet dig ud! Hvad er det for en snor, der dingler ned der? – og du, dumrian! Hvad står du

der og hænger med armene for," vedblev han og henvendte sig til den yngste, "hvorfor banker du mig ikke også af, tossehoved?"

"Nej, har man hørt mage! – Sikk'et indfald!" sagde moderen, der imidlertid havde omfavnet den yngste søn. "Er der dog nogen, det kan falde ind, at et barn skal banke sin egen fader? Og en løjerlig tid er det da rigtignok at begynde på sådanne narrestreger – så ungt et barn, der er træt af en lang rejse" – (barnet var over tyve år gammelt og målte godt og vel sine seks fod) – "nu skulle han hvile sig lidt og have noget at spise, og så tvinger han ham til at slås med sig!"

"Nå ja, jeg ser nok, dig er der da ikke meget ved," sagde Bulba. "Jeres moder skal I ikke høre efter, drenge; hun er et fruentimmer og forstår sig altså ikke på noget. I skal ikke lade jer forkæle! En fri steppe og en god hest – det er, hvad I behøver! Ser I denne sabel? Det er jeres moder! Det, de har proppet jer i hovedet der på Akademiet, er noget dumt tøj alt sammen! Og alle disse bøger og skrifter og denne filosofi eller hvad det hedder – jeg blæser ad det!"

Det var egentlig et endnu djærvere udtryk han brugte.

"Men hvad der er langt bedre," vedblev han: "i næste uge allerede tager vi over til kosaklejren ved Dnjepr. Der finder I den rette videnskab. Der er en skole for jer; der og ingen andre steder vil I lære fornuft."

"Og de skal ikke være længere her hjemme end en uge?" klagede moderen med tårer i øjnene. "Skal de stakkels børn da ikke hvile sig lidt og finde sig til rette igen i deres fædrene hjem – jeg får jo næppe tid til at se ret på dem!"

"Så, så! Lad nu være med den hylen, gamle! En kosak er skabt til andet end kvindeselskab. Du skulle vel have dem begge to under skørterne og ruge over dem som en høne ligger på æg, hvad? Nu afsted med dig og se til, at du skaffer os noget at spise – hvad du har, – honningkager, birkesbrød og sådant noget stads skal vi ikke have noget af. Giv os noget fåre- eller gedekød og gammel mjød! Og lad os også få brændevin, dygtig brændevin, ikke af den nymodens slags med rosiner og den slags – nej, ren brændevin vil vi have, der perler og skummer som springvand."

Bulba førte sønnerne ind i stadsstuen. To nette tjenestepiger, pyntede med brogede bånd og gulddukater, der havde været i færd med at rydde op, løb deres vej, da de andre trådte ind. Om de måske blev bange for de alvorlige unge herrer, eller om det blot var den almindelige knibskhed hos unge piger, der, når de ser en mand, flygter som opskræmt vildt og endnu længe efter holder hænderne for øjnene af bare blufærdighed – hvem kan vide det?

Stadsstuen var udstyret efter sin tids smag, som kun erindringen om er opbevaret i romaner og folkesange, således som disse fordum blev sunget af blinde oldinge med langt skæg til banduraens klang for den opmærksomt lyttende mængde. Det var hin rå, krigerske tid, da de første kampe mod unionen tog deres begyndelse i Ukraine.

Alt var renligt og net, væggene var bestrøget med lysfarvet lerjord, og rundt omkring hang der sabler, piske, haglbøsser, fiskenet, et kunstigt forarbejdet krudthorn og en kæde med sølvplader.

Vinduerne i dette værelse var små, med runde, mørke ruder, omtrent som nutildags i gamle kirker; de var ikke til at se ud igennem undtagen igennem en enkelt rude, der var til at åbne. Dør- og vindueskarme var rødmalede. På hylder i hjørnerne af værelset stod der lerkrus, flasker af grønt og blåt glas, ciselerede sølvbægre, små forgyldte kopper af alle slags, venetianske, tyrkiske, tjerkessiske, der på de forskelligste måder, på tredje og fjerde hånd, var kommet i Bulbas eje. Birketræsbænke løb rundt langs alle fire vægge; under helgenbillederne i et af hjørnerne i den forreste del af værelset stod et uhyre bord; det modsatte hjørne optoges af en høj og bred kakkelovn af mørke, brændte sten, med mange etager og fremspring.

Alt dette kendte de to unge mennesker, der gik hjem i deres ferier én gang om året, på deres fingre; jeg siger "*gik* hjem", for de måtte tilbagelægge vejen til fods, da de ingen heste havde, eftersom det ikke var tilladt eleverne i skolen at ride. De var endnu i den alder, da enhver våbendygtig kosak ustraffet havde lov at rykke dem i deres lange piske. Først da de trådte ud af skolen, havde Bulba sendt dem et par unge hingste fra sin stald.

For at højtideligholde sønnernes hjemkomst indbød Bulba alle officerer, der var til stede på egnen, og da hans gamle kammerat, kosakkaptajnen Dmitri Tovkatch og to andre officerer var kommet, forestillede han straks sine sønner for dem med de ord:

"Se, det er to ordentlige karle! Det skal ikke vare længe, inden jeg sender dem til sätchaen."

Gæsterne ønskede Bulba og sønnerne til lykke og forsikrede dem, at dette var fuldkommen rigtigt, og at der ikke gaves

nogen bedre skole for en ung mand end sätchaen ved strømhvirvlerne i Dnjepr.

"Og nu, mine herrer og brødre," sagde Taras, "sæt jer nu til bords, tag plads, hvor I vil. Og I, drenge! Lad os først og fremmest drikke et glas gorilka! – Gud velsigne jer! Jeg drikker jeres skål, drenge! – Ostap! På dit velgående, – og dit med, Andrei! Gud give, at I altid må have lykken med jer i krigen! Gid I må overvinde de vantro og tyrkerne og tatarerne, og polakkerne med, hvis de kæmper imod vor hellige tro! – Kom her med dit glas! Nå, hvad synes du om gorilkaen? Hvad hedder den på latin? Ja, ja, min dreng! De romere var nogle klodrianer, de kendte ikke noget til gorilkaen. Hvad er det nu han hedder, den karl, der har skrevet de latinske vers? Jeg er ikke meget bevandret i lærde sager, nu har jeg glemt hans navn – var det ikke Horatius, hvad?"

"Nej, se kun til den gamle," tænkte Ostap ved sig selv, "så uvidende han anstiller sig, ved han dog god besked om alt."

"Archimandritten har nok ikke engang ladet jer lugte til gorilkaen," vedblev Taras. "Tilstå det kun rent ud, drenge, I har fået rygstykkerne godt garvet med birkeris, ja måske endog med pisken, da I blev store og forstandige nok – og det ikke blot om lørdagen, men også om onsdagen og torsdagen – ikke?"

"Ja, hvad skal vi nu tale om det for, fader? De tider er forbi."

"De skulle blot prøve på det nu!" sagde Andrei. "Nu skulle blot én finde på at røre mig! Ja, fik jeg bare fat i en af disse tatarslyngler, han skulle få en kosaksabel at føle!"

"Bravo, min dreng, bravo! Da vi nu engang er kommet så vidt, så rider jeg selv med jer. Ja, min sjæl! det gør jeg! Hvad Fanden skal jeg sidde og gabe efter her hjemme? Skal jeg så

boghvede og passe på huset, se efter får og svin eller kæle for min kone? Nej, jeg er kosak, – det skal jeg dog ikke have noget af. Hvor der ikke er krig, der er ikke liv; jeg går med jer til saporogerne – ja, jeg går med!"

Den gamle Bulba talte sig stadig mere varm, og blev til sidst ganske hidsig, sprang op fra sit sæde, stampede med foden og stillede sig i en krigersk positur.

"I morgen drager vi afsted! Hvad har vi at vente længere efter? Er der nogen fjende, vi kan binde an med, når vi bliver siddende her hjemme? Hvad har vi at skaffe her i denne hytte? Hvad skal vi med disse potter og alt det stads?"

Med disse ord gav han sig til at slå potter og flasker itu og kaste alting på gulvet.

Den stakkels kone, der var vant til sådanne udbrud af sin mands hidsighed, sad på bænken og stirrede trist hen for sig. Hun vovede ikke at sige noget, men da hun hørte den beslutning blive taget, der gik hende så særdeles nær til hjerte, kunne hun ikke længere holde sine tårer tilbage. Hun kastede et hurtigt blik på sønnerne, som hun så snart skulle skilles fra. Skønt hun forholdt sig tavs, stod hendes dybe sorg tydeligt at læse i hendes ansigt, i øjnene og de krampagtigt skælvende læber.

Bulba var forfærdelig hårdnakket og stiv. Det var en sådan karakter, som man kun kan tænke sig i en halvvild afkrog af Europa i det rå femtende århundrede, da hele Sydrusland, forladt af sine fyrster, hærgedes af de uimodståelige mongolerhorder, – da mennesket, efter at have mistet hus og hjem, ikke beholdt andet end sit fortvivlede mod tilbage, – da han, skønt truet af fjendtlige naboer og uophørlig fare, dog

vovede på ny at opbygge sit hus på de rygende tomter af det forrige hjem, og vænnede sig til at se faren i øjnene uden at tænke på, at der gaves noget i verden som frygt, – da den oprindeligt fredelige slaviske karakter udviklede sig til krigersk ild, og kosakvæsenet opstod, dette det mest storartede og ubændige udtryk for den russiske folkekarakter, – da enhver passende plads ved flodbredder, i sumpe og på bjergskråninger befolkedes med kosakkolonier, hvis antal ingen kendte, og hvis forvovne afsendinge kunne svare sultanen, da denne ønskede at vide det:

"Hvem ved det? Hele steppen er fuld af dem; hvor der findes en høj, finder man også en kosak."

Og det var ingen pludselig eller øjeblikkelig ytring af den russiske kraft; det var gentagne slag af skæbnen, der havde fremkaldt denne tilstand. I stedet for de gamle fyrstendømmer og de små landsbyer, der havde været befolket med lenspligtige jægere, i stedet for de små fyrster, der snart fejdede med hinanden og snart handlede indbyrdes med deres stæder, opstod der befæstede kolonier, der følte sig forbundet med hinanden ved følelsen af den fælles fare og hadet til de vantro røverfolk, for hvis plyndringer de var udsat. Vi ved alle af historien, hvorledes kosakkernes uafbrudte kampe og urolige liv frelste Europa fra de vilde asiatiske horder, der truede med at oversvømme det. De polske konger, der gjorde sig til herrer over disse vidtudstrakte sletter i stedet for de afsatte fyrster – rigtignok temmelig svage og alt for fjerne herrer – forstod at skatte kosakkernes betydning og den fordel, der kunne drages af deres krigerske og vilde måde at leve på. De smigrede for deres tilbøjeligheder for at udvikle disse end yderligere. Under

deres milde herredømme forvandlede de af kosakkerne selv valgte hetmaner de enkelte kolonier til forbund med fælles forsvarsvæsen og fælles bestyrelse. Der fandtes ikke nogen regelmæssig, stående hær, men i krigstilfælde og under en almindelig opstand var alle mand på otte dage til hest og fuldstændigt rustede. Af kongen fik hver enkelt kun én dukat i sold. I løbet af fjorten dage stod en hær kampberedt, som det ikke havde været muligt at skaffe til veje på så kort tid ved en udskrivning. Når felttoget var endt, vendte krigerne hjem igen til sine marker og enge eller til Dnjeprs bredder og gav sig af med fiskefangst og handel, bryggede øl og levede som fri kosak.

Intet under, at udlandet var forbavset over kosakkernes ualmindelige egenskaber. Der fandtes ikke det håndværk, de ikke forstod sig på; de destillerede brændevin, byggede vogne, forfærdigede krudt, smedearbejde osv. osv. Og frem for alt forstod de sig på at dovne og drikke og svire, således som kun russerne forstår det. Men hvad de end gav sig af med, befandt de sig altid i deres element.

Foruden de indskrevne kosakker, der var forpligtet til at møde i tilfælde af krig, kunne man altid, når der var alvorlig fare på færde, samle store skarer af frivillige. Jessaulerne behøvede kun at indfinde sig på torve og andre offentlige pladser, stige op i en vogn og råbe:

"Hejda, I brændevinsbrændere og ølbryggere, nu har I længe nok brygget øl og ligget på bænken ved kakkelovnen og snuet! Og I, som render bag ploven og sår boghvede, eller vogter får eller løber og fjaser med fruentimmer – nu har I længe nok håndteret ploven og sølet jeres sko til med jord og ler, og længe nok har I svanset omkring i kvindeselskab og spildt jeres kraft

og manddom! Det er på tide at søge den berømmelse, som enhver ægte kosak må tragte efter!"

Et sådant opråb virkede som en gnist, der falder i trøsket træ. Agerdyrkeren kastede sin plov, ølbryggerne og brændevinsbrænderne slog deres kar itu, håndværkeren og købmanden opgav bedrift og handel – alle slog deres bohave i stykker og steg til hest, kort sagt – den russiske nationalkarakter svang sig i vejret på vældige, brede vinger, viste sig i en fornyet skikkelse.

Taras var endnu en af høvdingene fra den gamle tid. Han var som skabt for krigen, og udmærkede sig ved sin djærvhed og oprigtighed. På hin tid begyndte allerede polske sæder at gøre deres indflydelse gældende blandt den lillerussiske adel. Mange havde allerede antaget polske skikke og udfoldede stor luksus, holdt et glimrende tjenerskab, falke og jagthunde, og gjorde frem for alt overdådige gæstebud. Alt sligt var Taras en modbydelighed. Han syntes bedst om det simple kosakliv og gik ofte i rette med de af sine kammerater, der gerne fulgte det eksempel, der blev givet fra Warszawa; han kaldte dem de polske abekatte. Han var altid i bevægelse og betragtede sig som den rettroende kirkes naturlige forsvarer. Af egen drift besøgte han de landsbyer, hvor man klagede over udsugning af fæstebønderne og pålæg af strenge skatter. Her holdt han ret midt imellem sine kosakker. Han havde slået det fast som regel, at der var tre tilfælde, hvor man altid måtte gribe til sværdet: for det første, når der ikke blev vist de ældste behørig ærbødighed, for det andet, når man gjorde sig lystig over den rettroende kirke og spottede over forfædrenes skikke, og endelig for det tredje, når man havde med fjender, det vil sige med tyrker og

vantro, at bestille; han anså sig for øvrigt til enhver tid berettiget til at drage i felten mod disse til hæder for kristenheden.

Nu glædede han sig allerede forud ved tanken om at drage til sätchaen med begge sine sønner og til at sige med stolthed: "Se, her bringer jeg jer to raske drenge!" Han tænkte på, hvorledes han ville forestille dem for alle sine gamle, i kampen hærdede våbenbrødre, hvorledes han skulle blive vidne til deres første heltegerninger i våbenfærd og drikkelag – sidstnævnte idræt ansås nemlig ligeledes for en af de fornemste dyder hos en ridder. I førstningen havde han tænkt at lade dem drage afsted alene, men ved synet af deres ungdommelige kraft, deres kæmpemæssige legemsbygning og ualmindelige skønhed var den gamle krigerånd atter vågnet i ham, og han besluttede sig nu med en hårdnakket viljes hele energi til selv at rejse med dem allerede næste dag.

Han gav sig straks til at træffe de fornødne forberedelser; han uddelte befalinger, udvalgte hestene og rustningerne til de unge mænd, anstillede undersøgelser i stalde og forrådskamre og bestemte, hvem der skulle ledsage dem som tjenere. Sit embede overdrog han til jessaulen Dmitri Tovkatch, som han tillige beordrede til straks at bryde op med hele krigsmandskabet, så snart han fik efterretning fra sätchaen. Uagtet han endnu ikke var blevet ganske ædru, glemte han dog intet, ikke så meget som at give befaling til at vande hestene og give dem et foder af den bedste hvede, der fandtes. Ganske udmattet vendte han endelig tilbage til huset.

"Nu, børn! må vi først sove ud; men i morgen gør vi, hvad der er Gud velbehageligt. Senge behøves der ikke at redes til os; vi

sover ude i gården."

Det var næppe blevet helt nat endnu; men Bulba havde for skik at gå tidligt til ro. Han strakte sig på et tæppe og tog en fåreskindspels over sig, for natteluften var temmelig frisk, og han kunne nok lide at have det varmt, når han var hjemme. Han begyndte snart at snorke, og alle de andre, der havde udsøgt sig en plads i de forskellige hjørner af gården, fulgte snart hans eksempel, først og fremmest vægteren, for han var den, der til ære for de unge herrers hjemkomst havde drukket tættest.

Kun den stakkels moder sov ikke. Hun havde sat sig ned ved sine to sønners hovedgærde. Hun redte deres filtrede lokker og vædede dem med sine tårer. Hun betragtede dem med hele sin moderlige kærlighed, hele hendes sjæl prægede sig i hendes blikke; hun kunne ikke se sig mæt på dem. Hun havde jo diet dem af sit eget bryst og opdraget dem under sorg og møje – og nu skulle hun kun have dem hos sig et kort øjeblik!

"Mine børn, mine elskede børn! Hvad skal der blive af jer? Hvilken skæbne venter jer?" – Således mumlede hun for sig selv, mens tårerne listede sig ned ad det rynkede ansigt, der engang havde været så ungt og smukt.

Ja, megen sorg og bekymring havde hun måttet gennemgå, det måtte enhver kvinde i denne rå tid. Kun et kort øjeblik havde hun levet for sin kærlighed, det var i hendes første ungdom, da lidenskaben glødede i hendes bryst; siden havde hendes rå elsker skudt hende til side og hengivet sig til krigen og bægeret i stedet for. Sin mand så hun kun to eller tre gange hvert år, ja det kunne også hænde, at hun i flere år i træk slet ikke hørte fra ham. Og selv når han var hjemme og levede sammen med hende, hvad var det så for et liv? Hun måtte tåle

skældsord, ja prygl; kærtegn vankede der kun sjældent, og når det skete, syntes de kun at blive ydet som almisse. Hun var et enligt væsen blandt denne hob af ugifte krigere, som den vilde Dnjepr syntes at have meddelt sin mørke og strenge karakter. Hendes ungdom var hurtigt gledet bort for hende uden livsnydelse; hendes friske kinder og skønne hals var visnet ukyssede hen og dækkede med alt for tidlige rynker. Hele hendes kærlighed, alle hendes følelser, alt hvad en kvinde ejer af ømhed og lidenskabelighed, var for hende gået op i moderkærligheden.

Med glødende lidenskab, med tårer i øjnene holdt hun nu vagt her som en steppemåge, idet hun bøjede sig over sine børn. Hendes sønner, hendes dyrebare sønner rev man bort fra hende – måske så hun dem aldrig mere! Hvem ved, måske kløver en tatar hovedet på dem i det første slag, og hun får aldrig engang at vide, hvor deres afsjælede legemer er blevet liggende til bytte for rovfuglene. Og hun ville dog give hele sit liv for hver dråbe af deres blod. Grædende sad hun der og så dem i øjnene, der allerede havde lukket sig i den uimodståelige søvn.

"Måske," tænkte hun, "opsætter dog Bulba afrejsen et par dage, når han vågner i morgen. Måske har han blot så hurtigt besluttet sig til at rejse, fordi han i dag har drukket så stærkt."

For længst havde allerede månen begyndt at kaste sit lys over hele gården og de der lejrede sovende såvel som over det tætte pilekrat og det høje steppegræs, der dækkede det pælegærde, der løb omkring gården. Endnu sad den stakkels kvinde ved sine elskede børns hovedgærde, ikke et øjeblik vendte hun øjnene fra dem og tænkte ikke på søvn. Hestene var allerede

begyndt at vejre morgenluften og lagt sig ned i græsset og holdt op med at æde. Bladene i piletræernes toppe begyndte at sitre, og lidt efter lidt forplantede denne sitren sig fra toppen nedad. Hun blev siddende til morgenens frembrud, hun følte ikke til træthed og ville have ønsket, at natten havde været endnu længere. Fra steppen lød der pludselig vrinsken fra en ung hingst, og røde striber begyndte at vise sig i horisonten.

Pludselig vågnede Bulba og sprang op. Han huskede fuldkommen klart alt, hvad han havde befalet aftenen forud.

"Op, drenge! Ryst søvnen af jer! Det er på tide! Gå hen og vand hestene! – Men hvor er den gamle?" (Således plejede han at kalde sin hustru.) "Frisk op, du gamle! og lad os få noget at spise, vi har en lang vej for os!"

Den stakkels kone gik sørgmodig ind i huset, berøvet sit sidste håb.

Mens hun grædende tillavede frokosten, traf Bulba de endnu fornødne forberedelser, gik frem og tilbage i stalden og udvalgte selv de kostbareste klæder til sønnerne.

På et øjeblik var akademisterne forvandlede. I stedet for deres gamle tilsmudsede sko dækkede røde safiansstøvler med sølvbesætning deres fødder. Benklæderne, der var overordentlig vide og med tusinde små folder, blev holdt sammen af et forgyldt bælte, og ved dette hang der lange remme med kvaster til tobakspiben. En kosaktrøje af lyserødt klæde, der glødede som ild, sammensnøredes af et broderet bælte, hvori der var stukket tyrkiske pistoler af drevet arbejde; en stor sabel daskede dem klirrende på hælene. Deres noget mørkladne ansigter syntes friskere og skønnere; det ungdommelige, sorte overskæg fremhævede endnu stærkere kindernes sunde og kraftige farve.

De tog sig fortræffeligt ud i de sorte lammeskindshuer med den forgyldte kvast i toppen.

Da den stakkels moder så dem, var hun ikke i stand til at få et ord frem, og hendes øjne fyldtes med tårer.

"Nu, drenge!" sagde Bulba, "nu er alt i orden. Nu er der ikke noget at tøve efter. Men efter gammel kristelig skik vil vi sætte os lidt ned, inden vi bryder op."

Alle satte sig ned, endog tjenerne, der ærbødigt havde stået ved døren.

"Nu, moder, velsign nu dine børn," sagde Bulba. "Bed til Gud, at de må kæmpe tappert, altid bevare deres ridderlige ære og altid forsvare den kristne tro; og hvis ikke, at de da må gå til grunde og intet spor af dem blive tilbage på jordens overflade! Gå hen til jeres moder, drenge; moderens forbøn er god både til lands og til vands!"

Den stakkels moder omfavnede dem, tog to små helgenbilleder frem og hængte dem grædende om halsen på dem.

"Guds hellige moder – – beskytte jer, børn! – – Glem ikke jeres moder – – lad høre fra jer engang imellem – – –."

Hun var ikke i stand til at fremføre mere.

"Så, lad os nu komme afsted," sagde Bulba.

Hestene stod opsadlet for døren. Bulba svang sig op på sin, der sank i knæ, da den på én gang følte en vægt af tre hundrede pund på sin ryg. Taras var ualmindelig svær og tyk.

Da moderen så, at også sønnerne sad til hest, gik hun hen til den yngste, i hvis træk der viste sig et blødere udtryk. Hun greb fat i hans stigbøjle, klamrede sig fast til sadlen og ville ikke slippe ham. Hendes øjne udtrykte den dybeste fortvivlelse. To

kraftige kosakker greb hende skånsomt og bragte hende ind i huset. Men i det øjeblik, rytterne drog igennem gårdens port, løb hun efter med en hurtighed, der var forbavsende for hendes alder, holdt med uimodståelig kraft den ene af hestene fast og omfavnede sin søn med vild, fortvivlet heftighed.

Atter måtte hun bæres bort.

De unge kosakker red sørgmodigt afsted ved siden af faderen, men af frygt for denne holdt de deres tårer tilbage. Også Bulba var noget bevæget, hvor megen umage han end gjorde sig for at skjule det.

Det var en mørk dag; græsset glimrede af morgenduggen, fugle kvidrede i alle tonarter. Efter at de unge mennesker havde tilbagelagt et stykke vej, så de sig om. Gården syntes allerede at være sunket i jorden; man kunne endnu kun se de to skorstene og toppene af de træer, i hvis grene de som drenge havde klatret omkring som egern. Der lå engen udbredt for dem; den genkaldte i deres erindring hele deres barndom fra den tid af, da de morede sig med at tumle i græsset, og lige til den alder, da de der ventede på den sortøjede kosakpige, der kom trippende sky på sine rappe små fødder. Nu ser man ikke andet end brøndstangen, og snart synes den flade, de har tilbagelagt, at være blevet til et bjerg, der dækker for alt, hvad der ligger bagved – –

Lev vel, du faderlige tag, lev vel, I barnlige lege, lev vel! – – –

2

De tre ryttere red fremad i tavshed. Den gamle Taras tænkte på sin fortid. Hans ungdom randt ham i hu, de år, de hurtigt flygtende år, hvis forsvinden kosakken altid beklager; han ønskede helst, at man var ung hele livet igennem. Han tænkte på, hvem af de gamle kammerater han vel ville træffe i sätchaen. Han opregnede for sig selv dem, der var døde, og dem, der var levende. Tårerne randt stille ned ad hans kinder, og det grå hoved sænkede sig ned på hans bryst.

Hans sønner var beskæftiget med helt forskellige tanker. Vi må sige noget nærmere om dem.

Næppe tolv år gamle blev de sendt til Akademiet i Kiev, for alle adelsmænd på hin tid anså det for nødvendigt at lade deres børn få en vis opdragelse, omend alt, hvad de lærte, snart igen var glemt. Ved deres indtrædelse i skolen var alle disse unge mennesker vilde drenge og vante til tøjlesløs frihed. I skolen lagde de sædvanligvis en del af deres vildhed af og fik en vis almen politur, der bevirkede, at de alle nogenlunde kom til at ligne hinanden.

Den ældste af Bulbas sønner, Ostap, havde begyndt sin videnskabelige løbebane med at desertere fra skolen i det første år, han var der. Han blev snart grebet og bragt tilbage og blev, efter at være blevet dygtigt gennempisket, sat til sine bøger igen. Fire gange begravede han sin ABC i jorden, og fire gange blev der anskaffet en ny til ham, efter at han først havde modtaget en barbarisk tugtelse. Uden tvivl havde han gentaget forsøget femte gang, hvis ikke hans fader havde givet ham det

højtidelige løfte at ville indespærre ham i et kloster på tyve år og svoret på, at han aldrig skulle få sätchaen at se, hvis han ikke tilegnede sig alt, hvad der lærtes på Akademiet.

Det er ganske besynderligt, at denne trussel kom fra den selv samme Taras Bulba, der altid gjorde sig lystig over lærdom, og som også havde rådet sine sønner til ikke at bryde sig om den. Fra dette øjeblik af gav Ostap sig til med iver at granske i de kedelige bøger, og blev snart en af de bedste elever.

Undervisningen knyttede sig den gang ikke i mindste måde til livet. Alle disse skolastiske, grammatiske, retoriske og logiske snurrepiberier havde absolut intet at skaffe med tidsånden. De kundskaber, man erhvervede sig på akademierne, var ikke til nogen som helst nytte i det daglige liv. Hin tids lærde var de mest udannede mennesker, der kunne tænkes, netop fordi deres kundskaber lå helt uden for det praktiske liv. Akademiernes hele republikanske indretning og den mængde unge kraftige mennesker, de her kom i berørelse med, måtte derfor netop indgyde dem lyst til en virksomhed, der lå ganske uden for deres lærde syslers område. Den usle kost, den sultekur, der ofte anvendtes som straf, og de vågnende lidenskaber, således som de ikke undlader at ytre sig hos en ung, kraftig mand, alt dette bidrog til at vække hin tørst efter handling hos ham, der senere skulle tilfredsstilles ved Dnjepr.

Når de forsultne akademister strejfede omkring i alle Kievs gader, gjorde folk bedst i at tage sig i agt for dem. Sælgekonerne, der havde stade på torvene, bedækkede deres kager og postejer med begge hænder, når der nærmede sig en akademist, ligesom hunørnen skærmer sine unger under vingerne. "Konsulen", hvis embede det var at våge over sine

kammeraters gode opførsel, havde så vide lommer i sine benklæder, at han ville have kunnet stoppe en upåpasselig sælgekones hele forråd ned i dem.

Akademisterne udgjorde en verden for sig selv. Det højere selskab, der bestod af russiske og polske adelige, var lukket for dem. Akademiets protektor, vojevoden Adam Kissel, indbød dem ikke engang, men så på, at der holdtes streng mandstugt. Han havde forresten ikke nødig at gøre sig ulejlighed i sidstnævnte henseende, for hverken retoren eller lærerne sparede på riset, og ofte afstraffede lictorerne på deres befaling konsulerne så eftertrykkeligt, at disse gned sig på benene hele uger igennem.

Mange af dem regnede ikke dette for noget og ænsede det næppe mere end et godt glas brændevin med peber i; men der var andre, der til sidst blev så kede af de uophørlige straffe, at de flygtede til sätchaen, hvis de var i stand til at finde vejen derhen og ikke blev nappet, inden de nåede den.

Ostap Bulba kunne ikke undgå det ubarmhjertige ris, hvor megen iver han end anvendte på at studere logik, ja endog teologi. Intet under, at dette gjorde hans karakter indesluttet og hårdnakket og indplantede den stædighed og udholdenhed hos ham, der altid har udmærket kosakkerne. Ostap havde bestandigt ord for at være så god en kammerat som nogen. Han var sjældent anfører for forvovne foretagender – som f. eks. plyndring af en fremmed have – men til gengæld var han altid en af de første, der stillede sig under fanen, når en anden akademist gjorde sig til anfører, og under ingen omstændigheder forrådte han sine kammerater; ingen tugtelse var i stand til at formå ham til dette. Alle andre fornøjelser end

kamp og drikkelag brød han sig næsten ikke om, og tænkte i alle tilfælde aldrig på andet. Han var åben, ærlig og hjertensgod, i det mindste så vidt man kunne være dette med hans karakter og på hin tid. Hans stakkels moders tårer havde rart ham dybt; tanken om dem var det eneste, der foruroligede ham og bragte ham til sørgmodigt at sænke sit hoved.

Hans yngre broder Andrei havde livligere og på en måde mere udviklede følelser. Han lærte med større fornøjelse og uden de anstrengelser, som arbejdet sædvanligvis volder en tungsindig og energisk karakter. Han var mere opfindsom end broderen, var ofte anfører ved farlige streger og fandt ofte på udveje til at undgå straffen for dem, mens Ostap uden videre omstændigheder trak sin trøje af og lagde sig på jorden for at modtage sin tugtelse; det faldt aldrig ham ind at bede om nåde.

Andrei tørstede lige så meget efter heltedåd som hans broder, men han var også modtagelig for andre følelser. Da han havde nået sit attende år, udviklede der sig en levende kærlighedstrang hos ham. Ofte viste billedet af en kvinde sig for hans hede fantasi. Mens han hørte på filosofiske forelæsninger, så han for sig de skikkelser, han skabte i sine drømme, med friske kinder, ømme smil og sorte øjne; uafladeligt svævede de forbi ham med svulmende barm, blottede arme og lynende blikke; endog klæderne, der omsluttede deres jomfruelige og dog kraftige lemmer, åndede vellyst i hans fantasi. For sine kammerater skjulte han omhyggeligt disse sin unge lidenskabelige sjæls følelser; for på hin tid var det uværdigt for en kosak at tænke på kærlighed og kvinder, før han havde aflagt prøver på sin tapperhed. I det hele taget optrådte han i den sidste tid af sit ophold på Akademiet

sjældnere som anfører ved dristige foretagender; i stedet derfor sværmede han omkring i Kievs ensomme gader, der strækker sig langs tillokkende haver med kirsebærtræer og små, lave huse. Undertiden kom han også i de mere aristokratiske gader, i det nuværende Gammel-Kiev, hvor den lillerussiske og polske adel boede og husene var byggede med en vis luksus. Da han en dag slentrede omkring her, var han lige ved at blive overkørt af et køretøj, der tilhørte en polsk adelsmand. Kusken gav ham et dygtigt slag af pisken. Den unge akademiker blev som rasende, greb med et kraftigt tag fat i det ene baghjul og fik således vognen til at standse. Kusken, der frygtede for på en eller anden måde at blive overrumplet, piskede på hestene, og Andrei, der heldigvis havde sluppet hjulet igen, faldt på hovedet i snavset.

I det samme lød der en velklingende latter oven over ham. Han så op og fik øje på en vidunderlig skøn ung pige, der stod ved et vindue. Hun havde kulsort hår og en hud så hvid som den sne, der beskinnes af morgensolens første stråler. Hun lo af fuld hals, og denne latter gav hendes skønhed en blændende fortryllelse. Han blev forbavset stående og glemte alt andet for at se efter hende, mens han mekanisk tørrede smudset af sit ansigt, hvorved han forresten kun gjorde ondt værre –

Hvem var denne skønne unge pige? Han spurgte tjenerskabet, der stod skarevis foran døren i deres pyntede klæder og hørte på en banduraspiller. Men da folkene så, hvordan han så ud, lo de ham ud og værdigede ham ikke engang svar. Endelig fik han dog at vide, at hun var en datter af vojevoden i Kovno, der for tiden opholdt sig i Kiev.

Den følgende nat klatrede han med akademisk dumdristighed over gærdet og ind i husets have, steg op i et træ,

hvis grene nåede op til taget, og fra træet op på taget. Herfra nåede han gennem skorstenen lige til den skønne piges soveværelse. Hun sad netop foran spejlet og var i færd med at tage sine ørenringe af.

Den smukke polakinde blev så angst, da hun pludseligt så en ganske fremmed for sig, at hun ikke formåede at bringe et ord over sine læber. Men da hun så akademisten stå der med nedslagne øjne og så undselig, at han ikke vovede at røre et lem, og det gik op for hende, at det var ham, hun dagen i forvejen havde set falde om på gaden, kunne hun ikke bare sig for på ny at briste i latter. Der var desuden ikke noget som helst skrækindjagende i Andreis udseende; han var oven i købet en overordentlig smuk ung mand. Hun lo længe og hjerteligt og endte til sidst endog med at gøre sig lystig over ham. Den skønne pige var lunefuld som alle polakinder, men hendes øjne, hendes vidunderligt klare øjne havde dette lange dybe blik, der forjætter bestandighed.

Den stakkels akademist vovede bestandigt ikke at røre en hånd; han var som naglet fast til stedet. Da trådte vojevodens datter kækt hen til ham, satte ham sit glimrende pandediadem på hovedet og kastede ham sin guldbroderede trøje af et fint, gennemsigtigt stof over skuldrene. Hun friserede ham, hængte sine ørenringe i hans ører og gjorde en masse andre narrestreger med ham, alt med den barnlige naturlighed, der udmærker Polens døtre. Den stakkels akademist følte sig i høj grad forvirret af alt dette. Han gjorde rigtignok en latterlig figur, som han stod der med åben mund og uden at røre sig stirrede den skælmske skønne i øjnene.

Nu hørtes der pludselig støj. Hun fo'r sammen og befalede ham at skjule sig under sengen. Da hendes skræk havde sat sig, kaldte hun på sin kammerpige og befalede hende forsigtigt at føre den unge mand ud igennem haven, hvorfra han da kunne slippe ud over gærdet.

Men denne gang var vor akademiker ikke så heldig med at komme over gærdet; vægteren vågnede og greb ham i benene, og tjenestefolkene, der kom til, pryglede ham dygtigt igennem på gaden, indtil han endelig undslap dem og løb fra dem.

Efter denne begivenhed var det forbundet med fare for ham at gå forbi vojevodens hus, for tjenerskabet var meget talrigt. Senere fik han den skønne polakinde at se en gang igen i den katolske kirke. Hun lagde mærke til ham og smilte venligt til ham som til en gammel bekendt. Noget derefter forlod vojevoden staden, og i stedet for den skønne unge kvinde kiggede der nu et ham ubekendt, fedt ansigt ud ad vinduet.

Det var dette, Andrei tænkte på, da han hang med hovedet og så ufravendt ned på hestens manke.

Imidlertid var de kommet langt ind i den grønne steppe. Det høje græs omgav dem på alle sider, så at kun de sorte kosakhuer ragede op over stråene.

"Ej, ej! Hvad betyder det, drenge, at I er så tavse?" råbte endelig Bulba og vågnede op af sine drømme. "Ganske som et par munke sidder I der og måber! Fanden i vold med alle mørke tanker! Tag piben i munden og tænd den og lad os give hestene af sporerne og fare afsted, så ingen fugl kan indhente os."

Kosakkerne bøjede sig forover og forsvandt i græsset. Nu sås ikke engang deres huer, og kun åbningen i det nedbøjede græs antydede retningen, de havde redet i.

Solen strålede for længst højt på den klare himmel og udgød sit oplivende, varme lys over steppen. Alle de sørgelige tanker, der havde beskæftiget kosakkerne, var forsvundet; deres hjerter jublede som fuglene, når de vågner.

Jo længere de trængte ind i steppen, jo skønnere blev den. På den tid var hele syden, hele det store terræn, der nu kaldes Ny-Rusland, fra Ukraine til det Sorte Hav, en grøn, jomfruelig ørken. Ploven havde aldrig endnu draget sine furer over det vilde, bølgende græs; kun de vilde heste, der skjulte sig her som i en skov, trådte det ned. Der kunne ikke tænkes noget skønnere syn; hele landets overflade lignede et gulgrønt hav, på hvis overflade endnu mangfoldige andre farver spillede. Mellem de fine høje græsstrå tittede de lyseblå kornblomster frem. Den gule gyvel strakte sin pyramideformede krone i vejret; det hvide kløver med sine skærmdannede toppe skinnede på overfladen, og hvedeaksene – Gud må vide, hvorledes de var blevet ført herhen – modnedes her i tætte klynger. Agerhønen smuttede med fremstrakt hals forbi mellem de fine stilke. Luften genlød af tusinde fuglestemmer. Højt oppe hang høgen ubevægelig med udspændte vinger og med det skarpe blik ufravendt rettet ned på græsset. Langt borte lød skrig af vildgæs fra en eller anden nærliggende, men usynlig sø. Med regelmæssige vingeslag hævede steppemågen sig op over græsset og badede sig med vellyst i de blå luftbølger. Snart svinger den sig højt i vejret, og ses kun som en sort prik, snart vender den sig, og de hvide vinger skinner i sollyset! – – Ja, hvor er du dog skøn, min steppe!

Vore rejsende gjorde kun holdt nogle få minutter for at spise. Hele skaren, der bestod af en halv snes kosakker, steg da af

hestene og løste træflaskerne med gorilkaen og græskarrene, der blev brugt som drikkeskåle, af. Der blev kun spist brød og flæsk eller hårde kager, og kun drukket ét bæger, blot til at styrke sig; for Taras Bulba tillod ikke, at nogen berusede sig undervejs. Derpå fortsattes rejsen uafbrudt til aften.

Om aftenen var steppen fuldstændigt forandret. Hele dens brogede overflade, der var oplyst af de sidste solstråler, blev efterhånden mørkere og mørkere, man så skyggen fare hen over den, og nu blev farven mørkegrøn; duften blev stærkere, enhver blomst, ethvert græsstrå, hele steppen åndede vellugt. På den mørkeblå himmel sås brede, rødgyldne striber, som trukket med en kæmpepensel. Hist og her skinnede lette, gennemsigtige, hvide skyer, mens en frisk brise vuggede græsstråenes toppe.

Dagens lyde forstummede og afløstes lidt efter lidt af andre lyde. Markmusene listede sig forsigtigt frem af deres huller, satte sig på bagbenene og opfyldte steppen med deres piben. Fårekyllingernes pippen blev tydeligere, og af og til hørtes fra en fjern indsø den ensomme svanes skræppen, der tonede som en sølvklokke gennem luften.

Ved nattens frembrud holdt de rejsende stille midt på sletten, udsøgte sig en hvileplads, antændte et bål og satte kedler over for at koge deres grød. Røgen delte sig og steg skråt i vejret. Efter at de havde spist til aften, lagde de sig til at sove; hestene lod de gå omkring i græsset med sammenbundne ben. De sov i deres klæder; nattens stjerner skinnede lige ned på dem. De hørte de utallige insekter, der vrimlede i græsset, summe og svirpe, og alle disse lyde, der uafladeligt klang i den friske natteluft, berørte det søvndrukne øre behageligt. Når en af dem

vågnede og et øjeblik rejste sig lidt op, så han hele steppen glimre af lyset fra Sct. Hans-orme. Af og til oplystes den mørke himmel på forskellige steder af et rødligt flammeskær, der hidrørte fra det tørre siv i sumpe og på åbredder, og en skare af svaner, der befandt sig på rejse mod nord, beskinnedes da pludseligt af det røde lys; det var, som om der fløj røde tørklæder hen over den mørke himmel.

De rejsende fortsatte deres vej uden noget videre eventyr. Intetsteds sås et træ, kun den samme frie, skønne, endeløse steppe. Kun af og til blånede langt borte i horisonten toppene af de skove, der strækker sig langs bredden af Dnjepr. Kun én eneste gang gjorde Taras sine sønner opmærksomme på et lille sort punkt langt borte over steppen og sagde:

"Se engang, der galoperer en tatar!"

Det lille hoved med overskægget rettede fra det fjerne de langagtige, smalle øjne lige mod dem, snusede som en jagthund og forsvandt derefter hurtigt, da han så, der var tretten kosakker.

"Nå, drenge! Se, om I ikke kan snappe den fyr! – dog, nej, lad hellere være! I får dog ikke fat på ham; hans hest er endnu hurtigere end mine."

Imidlertid troede Bulba dog at måtte træffe sine forsigtighedsregler, da han frygtede for et eller andet baghold. Han red med sit følge hen til en lille bæk, der kaldes Tatarbækken og falder i Dnjepr. De drejede hestene ned i vandet og red et længere stykke på denne måde, for at skjule deres spor, hvorefter de red op igen på den modsatte bred og fortsatte deres vej.

Tre dage efter befandt de sig allerede i nærheden af det sted, der var målet for deres rejse. Luften blev pludselig køligere; det var tegn på Dnjeprs nærhed. Der glimter floden også virkelig i det fjerne og ses som en blå linje i horisonten. Efterhånden ser de den bredere og bredere, og snart synes den at indtage halvdelen af den synlige jordoverflade. Det var på det sted, hvor Dnjepr, efter længe at have været indsnævret, endelig breder sig frit og skummer som et hav, hvor den ved de i dens midte beliggende øer trænges langt ud til begge sider og skrider rask frem uden at hæmmes af klippen.

Kosakkerne steg af deres heste og gik i færgen. Efter tre timers sejlads var de allerede på øen Chortiza, hvor sätchaen, der hyppigt skiftede sted, for øjeblikket var.

En hob mennesker, der stod ved landgangsstedet, gav sig til at skændes med færgefolkene. Kosakkerne svang sig atter i sadlen. Taras indtog en værdig holdning, snørede sit bælte fastere og strøg stolt sit overskæg. Hans sønner rettede ligeledes på sig, halvt med en vis frygt og halvt med forudanende glæde, og nu red de alle ind i forstaden, der var omtrent en halv verst fra sätchaen. Ved deres ankomst bedøvedes de af drønet fra et halvt hundrede smedehamre, der bearbejdede amboltene i fem og tyve smedeværksteder, der lå halvt under jorden og var beklædte med grønsvær. Robuste garvere sad under deres halmtag på gaden og valkede oksehuder med de barkede næver; kræmmerne stod i deres telte med dynger af stål, flintesten og krudt foran sig; en armenier havde en bod med kostbare tæpper; en tatar stegte et lam på spid; en duknakket jøde tappede gorilka af et fad. Men hvad der mest tiltrak sig deres opmærksomhed var en saporog,

der sov midt på gaden med arme og ben vidt udstrakte til begge sider. Taras Bulba kunne ikke bare sig for at standse og gøre sig lystig over ham.

"Ha! Den karl gør sig det rigtig mageligt!" råbte han. "Fy, det er rigtignok en nydelig figur, du gør!"

Det var ganske vist et ejendommeligt syn. Saporogen havde lagt sig midt på gaden som en løve; den tilbagelagte hårpisk var en halv alen lang; benklæderne, der var af fint, rødt klæde, var tilsmudset med tjære for at vise verden, hvor lidt han regnede dem for.

Efter at have mønstret fyren tilstrækkeligt fortsatte Bulba sin vej ad en smal gyde, der vrimlede af håndværkere af alle arter og af alle nationer. Forstaden var det marked, der nærede sätchaen, for denne forstod sig kun på svir og skydning.

Endelig kom de ud af forstaden og bemærkede nu flere adspredte kosakboliger, der dels var dækket med grønsvær og dels, på tatarvis, med filt. Foran nogle var der opstillet skyts. Ingen steder så man hegn eller sådanne små, lave huse med tag, som fandtes i forstaden. En lille vold og en forskansning uden vagt vidnede om beboernes fuldstændige sorgløshed. Nogle robuste saporoger, der lå på gaden med piben i munden, betragtede dem temmelig ligegyldigt og rørte sig ikke af stedet. Taras red med sine sønner forsigtigt frem imellem dem og tilråbte dem et goddag, som de gengældte. Over alt stødte de på maleriske grupper af folk. Man kunne se på deres brune ansigter, at de hyppigt havde været i ilden og var vant til alle arter af fare. Det er sätchaen! Det er den rede, hvorfra de alle flyver ud, stolte og stærke som løver! Det er det sted, hvorfra det ubeskrivelige kosakvælde udbreder sig over hele Ukraine!

De rejsende begav sig hen til en rummelig plads, hvor der plejede at holdes råd. På en stor omvendt bøtte sad en saporog uden skjorte; han havde den i hånden og var i færd med at lappe den i al magelighed. Atter spærredes vejen for dem af en hel skare af spillemænd, i hvis midte sås en dansende saporog med huen på snur og fægtende ivrigt med armene. I et væk råbte han:

"Hurtigere, spillemænd! Hurtigere! Du, Thomas, spar ikke på gorilkaen, når du har med rettroende kristne at gøre."

Og Thomas med sine plirrende øjne skænkede et uhyre krus op for alle de omstående uden forskel. Omkring den unge saporog stampede fire gamle saporoger voldsomt i jorden, styrtede pludseligt som en hvirvelvind til siden, næsten lige på livet af musikanterne; derpå holdt de på én gang op og begyndte at danse prisjadka og trådte hårdt i med deres sølvhæle. Jorden gungrede rundtomkring, og gopak'en og trepak'en tonede gennem luften til akkompagnement af den skarpe klingren af sporerne.

Men der var en af kosakkerne, der råbte alle de andre over og formelig fløj afsted i dansen. Hans pisk fløj i alle vindretninger, hans mægtige bryst var helt blottet, men armene havde han stukket ind under sin varme pels, og sveden randt i strømme ned ad hans ansigt.

"Men træk dog pelsen af," råbte Taras.

"Ser du ikke, hvor den damper?"

"Det kan jeg ikke," råbte saporogen til svar.

"Hvorfor ikke?"

"Nej, det er mig umuligt, for alt, hvad jeg trækker af kroppen, drikker jeg op."

Fyren havde hverken hue på hovedet eller bælte om sin kaftan eller broderet klæde; det var for længst borte alt sammen. Mængden voksede bestandigt, nye dansere kom til, og det var umuligt for tilskueren ikke at blive revet med ved at se på denne dans, vistnok den vildeste og voldsomste folkedans, der har været til, og som efter sine opfindere bærer navn af kosakdans.

"Ja, var jeg ikke til hest," udbrød Taras, "jeg dansede også med."

Imidlertid kom nogle alvorlige, ældre mænd, der nød almindelig agtelse i hele sätchaen, og som allerede ofte havde været valgt til ældste, til stede i forsamlingen. Taras stødte snart på flere bekendte; Ostap og Andrei hørte i et væk udråb som:

"Ej, er du der, Petcheritza?"

"God dag, Kosolup!"

"Hvor kommer du fra, Taras?"

"Nej, se, er du også her, Doloto?"

"God dag, Kirdjaga!"

"Velkommen, tykke!"

"Nej, aldrig havde jeg dog drømt om at se dig her, Remen!"

Og alle disse krigere, der her var strømmet sammen fra alle kanter af Østrusland, kyssede hinanden, og nu gik det lystigt med at spørge hinanden ud om alt muligt.

"Hvad tager Kassian sig for?"

"Hvordan har Borodovka det?"

"Hvad bestiller Koloper?"

"Hvordan har Pidsybok det?"

Og Taras Bulba erfarede, at Borodovka var blevet hængt i Tolopan, Koloper levende flået i Kisikirmen og Pidsyboks hoved

nedsaltet og i et fad sendt til Konstantinopel. Gamle Bulba modtog disse tidender med sænket hoved og mumlede:

"Det var brave kosakker."

3

Taras Bulba havde allerede tilbragt en uge i sätchaen med sine sønner. Ostap og Andrei gav sig ikke meget af med militære studier, for man holdt ikke af at spilde tiden med eksercits i sätchaen. Ungdommen opdroges i selve kampen og slagtumlen. Derfor søgte man bestandig nye kampe. Kosakkerne fandt det kedsommeligt at sysselsætte sig med andet i den korte hviletid fra striden end skiveskydning, hestevæddeløb og jagt efter vilde dyr i stepper og på marker. Hele den øvrige fritid var viet til adspredelser, det vil sige til drikkelag og dans.

Sätchaen frembød et sælsomt skue. Det var på en måde en uophørlig sviren, en larmende fest, der aldrig fik ende. Nogle havde travlt med et eller andet håndværk, andre holdt boder eller drev småhandel, men størstedelen af beboerne drak og morede sig fra morgen til aften, så længe mønten endnu raslede i lommerne og deres bytteandel endnu ikke var vandret i kræmmernes og snapseskænkernes lommer.

Denne almindelige sviren havde noget særdeles forførende ved sig. Sätchaen var ikke en hob af drukkenbolte, der druknede deres sorger i glasset; det var en jublende, sorgløs forsamling af mænd, der levede hen i en vanvittig glædestummel. Enhver, der kom her, glemte alt og kastede alt, hvad der før havde sysselsat ham, til side. Man kunne sige, at han spyttede ad sin fortid og med begejstring hengav sig til det frie kammeratlige liv med alle, der ligesom han hverken havde forældre, familie eller hjem – der ikke havde noget, de kunne

kalde sit, undtagen den friske luft og en uforstyrrelig munterhed i sindet.

Deraf kom denne kåde livsglæde, som man ikke kan forklare sig på anden måde. De historier og fortællinger, der blev givet til bedste for de mageligt på den bare jord lejrede skarer, var ofte så komiske og åndede en så livsfrisk, sund humor, at der måtte en saporogs hele ydre flegma til for at bevare et alvorligt ansigt uden at forråde sig ved blot at trække på overskægget – et karaktertræk, hvorved lillerusseren endnu den dag i dag adskiller sig fra sine øvrige slaviske brødre.

Det var en drukken og støjende jubel, men sviregasterne sad ikke og krøb sammen i en mørk og smudsig kippe, hvor man søger glemsel i en fremkunstlet, sørgelig opstrammethed; her derimod var det som en fortrolig kreds af skolekammerater, kun med den forskel, at man, i stedet for at måtte høre efter lærernes kedsommelige ordrer, gjorde udflugter med fem tusinde heste, og i stedet for at spille bold på en eng, havde de vidtstrakte stepper, hvor den behændige tatar i det fjerne viste sit ubevægelige ansigt, eller en tyrk stirrede ud for sig med det mørke blik under den grønne turban. Der var endnu den forskel, at i stedet for den tvang, der havde bragt dem sammen i skolen, var de her kommet sammen af egen fri vilje, efter at have forladt deres forældre og det fædrene hjem, at der her fandtes folk, der allerede havde haft strikken om halsen og, i stedet for at betale deres gæld til den blege død, nu nød livet i al dets herlighed, og at her fandtes mennesker, der ikke var vant til at eje en kopek, fordi enhver skilling, de fik fat i, brændte dem på lommen og straks blev givet ud, og andre, der hidtil havde anset en dukat for en rigdom, men hvis lommer man nu

kunne vende uden at frygte for, at der skulle falde noget ud af dem, – takket være de vindskibelige jøder. Man traf her studenter, der var løbet af skolen, fordi de ikke havde kunnet døje det akademiske straffesystem, og som derfor ikke havde lært en smule; men der var også de, der kendte både Horats og Cicero, og havde fuldkommen rede på den romerske historie.

Man så også her mange officerer, der senere udmærkede sig i de kongelige hære; her var drevne partigængere, der havde den ædle overbevisning, at det var ganske ligegyldigt, hvor og mod hvem der blev ført krig, når blot sværdet ikke blev siddende i skeden, eftersom det ikke sømmede sig for et ordentligt menneske at leve uden kamp. Endelig var der også en del, der blot var kommet til sätchaen for at kunne sige, at de havde været der, og var draget hjem igen som fuldkomne riddere.

Men hvad fandt man ikke der? Denne besynderlige republik svarede netop til den tids krav. Den, der yndede et krigersk liv, gyldne pokaler, kostbare tøjer, dukater og realer, kunne finde arbejde her til enhver tid. Kun var det ikke et sted for tilbedere af det smukke køn, for ikke engang i forstaden til sätchaen vovede en kvinde at vise sig.

Ostap og Andrei fandt det højst besynderligt, at ingen spurgte alle de mennesker, der samtidigt med dem var kommet til sätchaen, hvem de var og hvorfra de kom. Alle drog ind, som om det var deres egentlige hjem, de vendte tilbage til, og som om det kun var en kort tid, de havde været borte fra det. De nyligt ankomne meldte sig blot for overhovedet for sätchaen, kotchevoyen, og der fandt da i reglen følgende samtale sted:

"God dag! – tror du på Jesus Kristus?"

"Ja," svarede den ankomne.

"Og på den hellige treenighed?"

"Ja."

"Og går du i kirke?"

"Ja."

"Godt! Slå så et kors!"

Den ankomne slog kors for sig.

"Godt," vedblev så kotchevoyen, "søg dig så kvarter, hvor du synes bedst om det."

Hermed var hele ceremonien forbi.

Hele sätchaen hørte til samme kirke og var rede til at forsvare den til sidste mand, uagtet ingen ville høre noget om afholdenhed eller faste. Forresten var det kun jøder, armeniere og tatarer, der, lokket af udsigten til fortjeneste, havde mod til at nedsætte sig i forstaden og drive handel der, for saporogerne gav sig ikke af med at prutte og betalte altid enhver ting med det beløb, de traf til at tage op af lommen. Disse vindesyge handelsmænds lod var dog meget usikker og sørgelig. Man kunne sammenligne dem med beboerne af egnen om Vesuv, for når saporogerne ikke havde flere penge, rev de kræmmernes boder ned og tog selv, hvad de ønskede, uden at betale for det.

Sätchaen bestod af over tres forskellige kolonier, der var lige så mange uafhængige republikker og skoler, andre sørger for at opretholde. Ingen havde nogen særlig ejendom; alt var i kvarterforstanderens værge; denne benævnedes i reglen også "lille fader".

Han opbevarede penge, klæder, fødevarer, ja endog brændsel. Ikke sjældent kom det til strid mellem de forskellige kvarterer, og man slog da så længe løs på hinanden med næverne, indtil

det ene parti sejrede, hvorefter der blev holdt et almindeligt drikkelag.

Sådan var livet i sätchaen, og for de unge havde det en usædvanlig tillokkelse.

Ostap og Andrei styrtede sig med ungdommens hele ild i dette brusende hav, og snart havde de glemt hjemmet og skolen og alt, hvad der hidtil havde sat deres hjerter i bevægelse, og ganske hengivet sig til dette nye liv. De fængsledes af alt, såvel af sätchaens frie skikke som af de særdeles simple love og forskrifter, der gjaldt for den; dog forekom disse sidste dem endnu at være temmelig strenge for en så fri republik.

Når en kosak havde gjort sig skyldig i tyveri, selv om det kun var en bagatel, ansås det for en skændsel for hele kosakhorden. Han blev da som en æreløs usling bundet til skampælen, og der blev lagt en stok ved siden af ham, som enhver forbigående måtte give ham et slag med så længe, til han på denne måde var pryglet ihjel. Den, der ikke betalte sin gæld, blev bundet med en lænke til en kanon og måtte blive stående der, indtil en af hans kammerater forbarmede sig over ham og betalte hans gæld, hvorefter han først fik sin frihed.

Men hvad der gjorde det dybeste indtryk på Andrei var den frygtelige straf, der tildeltes morderen. Der blev nemlig gravet en grav, hvori morderen blev lagt levende, og oven på ham sattes da en ligkiste med den dræbtes lig; derefter blev graven kastet til over begge. I lang tid tænkte Andrei med gysen på denne forfærdelige straf, og uafladelig svævede det levende menneske, der blev begravet med den skrækkelige ligkiste over sig, for hans fantasi.

Begge de unge kosakker indyndede sig snart hos deres kammerater. Ofte gik de med nogle af disse og undertiden med hele kvarteret eller nabokvartererne ud på steppen for at jage de utallige fugle, hjorte og ville geder, eller de begav sig afsted til de søer, floder eller vandløb, der ved lodtrækning var tilfaldet hvert af kvartererne, for at kaste deres garn ud og gøre en rig fangst til bedste for hele kvarteret.

Også i disse idrætter udmærkede de unge mennesker sig stadig frem for deres kammerater, skønt kosakkerne just ikke plejede at lægge særlig vægt på dette. Behændigt og sikkert skød de til måls og svømmede i Dnjepr imod strømmen, – en dåd, der vakte så megen beundring, at de nyankomne i den anledning højtideligt blev optaget i kosakkernes kreds.

Men den gamle Taras tænkte på en anden virkekreds for dem. Et så mageligt liv var ikke efter hans smag; han forlangte ordentligt arbejde. Bestandig grundede han over, hvorledes man skulle få sätchaen ind på et eller andet forvovent foretagende, hvor den ægte ridder kunne få lejlighed til at vise, hvad han duede til. Endelig begav han sig en dag til kotchevoyen og sagde uden videre omsvøb:

"Nu, min gode kotchevoy, er det snart på tiden, at saporogerne atter foretager sig en lille udflugt?"

"Der er slet ingen anledning til udflugter," svarede kotchevoyen, idet han tog sin korte pibe af munden og spyttede til siden.

"Hvorfor ikke? Vi kan jo gå løs på tyrken eller tatarerne."

"For øjeblikket går vi ikke løs på nogen af dem," svarede kotchevoyen og stak ganske koldblodigt atter piben i munden.

"Hvorfor ikke?"

"Fordi vi har lovet sultanen ikke at bryde freden."

"Å, han er jo ikke andet end en vantroende! Og Gud og den hellige skrift befaler os kamp mod de vantroende."

"Nej, det har vi ikke ret til. Hvis vi ikke havde svoret på det ved vor hellige tro, så kunne det måske lade sig gøre, men nu går det ikke an, – nu er det umuligt."

"Å, hvorfor skulle det være umuligt? Hvor kan du sige, vi har ingen ret til det? Her har jeg to sønner, ganske unge begge to, og ingen af dem har endnu været i krig, – og så siger du, vi har ingen ret, og at saporogerne ikke tør drage i felten mod deres fjender."

"Nej, det går ikke an."

"Nå, men det går altså an, at kosakkernes kraft spildes, at mennesket går til grunde som en hund uden at have udført nogen dåd, uden at have gjort sin religion eller sit fædreland nogen tjeneste? Hvad lever vi da for i grunden? Vil du forklare mig det? – Hvad Fanden lever vi så for? – Du er en fornuftig mand; det er ikke for ingenting, at du er blevet valgt til kotchevoy. Sig mig da så, hvad lever vi egentlig for?"

Kotchevoyen gav ikke noget svar på dette. Han var en noget tungnem kosak. Efter lang tavshed sagde han endelig:

"Ja, der kan alligevel ikke tænkes på krig."

"Hvad? Kan der ikke tænkes på krig?"

"Nej."

"Det kan altså ikke nytte at tænke på sligt?"

"Ikke nytte at tænke på sligt."

"Ja, bi du bare, du djævleunge," mumlede Bulba i skægget, "du skal snart høre nærmere fra mig."

Derpå fjernede han sig med den faste beslutning at hævne sig på kotchevoyen.

Først efter at han havde talt med flere af sine venner, indbød han alle til et drikkelag, og kosakkerne, der var noget berusede, begav sig straks til den plads, hvor de pauker fandtes fastgjorte til en pæl, man plejede at slå til lyd på, når en folkeforsamling skulle sammenkaldes. Da man her ikke fandt paukestokkene, der altid opbevaredes af paukeslageren, greb hver mand en stok og slog løs på paukerne.

Den første, der viste sig ved dette spektakel, var paukeslageren, en lang rækel med kun ét øje, der oven i købet så overordentlig søvnig ud.

"Hvem understår sig i at slå paukerne?" spurgte han.

"Hold mund! Tag du selv dine paukestokke, og kil på med dem, når det bliver befalet dig!" svarede de berusede hovedmænd.

Paukeslageren trak straks sine stokke op af den pose, som han havde medbragt, da han af erfaring vidste, hvorledes slige optøjer plejede at spænde af. Han slog løs på paukerne, og som bisværme begyndte saporogernes mørke skikkelser snart at samle sig. Alle stillede sig op i en rundkreds, og efter den tredje hvirvel kom endelig de vigtigste personer til syne: kotchevoyen med sin kølle, dommeren og seglbevareren, skriveren med sit blækhus og jessaulen med sin lange stav.

Kotchevoyen og de øvrige dignitarer tog huerne af og bukkede for kosakkerne til alle sider. Kosakkerne stod nok så stolte og så til med armene i siderne.

"Hvad skal denne forsamling betyde? Hvad er jeres ønske?" spurgte kotchevoyen.

Der blev en støjen og råben, der hindrede ham i at tale videre.

"Læg køllen ned, læg køllen ned, din usselryg! Læg øjeblikkeligt køllen ned! Vi vil ikke have dig mere!" råbte talrige stemmer.

Flere af de kvarterer, der ikke havde beruset sig, syntes at være af modsat mening. Men snart var der en almindelig nævekamp i gang, mellem ædru såvel som drukne, og der blev en øredøvende larm.

Kotchevoyen gjorde et forsøg på at komme til orde, men da han vel vidste, at denne ophidsede og tøjlesløse hob let kunne lade sig friste til at tage livet af ham, noget der hyppigt var sket ved lignende lejligheder, bukkede han dybt, nedlagde sin kølle og forsvandt i mængden.

"Befaler I også os at nedlægge tegnene på vor værdighed, ærede herrer?" spurgte dommeren, skriveren og jessaulen og gjorde mine til at nedlægge deres insignier.

"Nej, I kan blive!" råbte man til dem; "det er kun kotchevoyen, vi vil af med; han er en gammel kælling, og vi vil have en mand til kotchevoy."

"Hvem vælger I da til kotchevoy?"

"Kukubenko!" råbte nogle.

"Kukubenko vil vi ikke have!" skreg andre; "han er for ung, han er ikke tør om munden endnu."

"Schilo skal være ataman!" råbte atter andre stemmer. "Vi vil have Schilo til kotchevoy!"

"I skal få schilo [Note 1)] på jeres rygge!" råbte hoben. "Hvad er det for en kosak, der stjæler som en tatar? – Sådan en hund! Fanden i vold med den drukkenbolt!"

"Nå, så Borodati da! Lad os så få Borodati til kotchevoy!"

"Nej, Borodati vil vi ikke have! Han kan gå til Bloksbjerg!"

"Vælg Kirdjaga!" hviskede Taras Bulba i øret på nogle af dem, der stod ham nærmest.

"Ja, Kirdjaga, Kirdjaga!" råbtes der nu.

"Borodati, Borodati! – Kirdjaga, Kirdjaga! – Schilo! – Fanden i vold med Schilo! – Kirdjaga!"

Samtlige kandidater, der hørte deres navne råbe, trådte straks til side, for ikke at give anledning til den beskyldning, at de stemte på sig selv.

"Kirdjaga, Kirdjaga!" lød det nu stærkere.

"Borodati!" hørte man igen råbt fra en anden side. Endelig afgjordes sagen ved en kamp på næverne, og Kirdjaga sejrede.

"Hent Kirdjaga!" råbte man nu.

En afdeling kosakker på ti mand forlod derpå forsamlingen. Nogle af dem var i den grad drukne, at de næppe kunne stå på benene. De begav sig lige til Kirdjaga for at underrette ham om, at han var valgt til kotchevoy.

Kirdjaga, en meget gammel, men særdeles forstandig kosak, var allerede for længst gået hjem i sit kvarter og gav sig mine af at være aldeles uvidende om alt, hvad der var gået for sig.

"Hvad er der på færde, I herrer? Hvad vil I mig?" spurgte han.

"Kom med! Vi har valgt dig til kotchevoy."

"Å, hav medlidenhed med mig, I herrer! Hvordan kommer jeg til en sådan ære? Jeg skulle være kotchevoy! Nej jeg er ikke kløgtig nok til at beklæde en sådan værdighed. Man kan jo sagtens finde én, der passer meget bedre til det end jeg."

"Å sludder!" råbte saporogerne.

To af deputationen greb ham i armen, og trods hans modstand blev han til sidst med magt ført til forsamlingsstedet under uophørlige eder, næveslag, spark og trusler.

"Vil du skruppe afsted med dig, din hund! – Tag du mod den ære, der bydes dig, din stodder!"

Således blev da Kirdjaga transporteret afsted til forsamlingen.

"Nu, I herrer!" råbte de, der havde bragt ham til stede, til den øvrige hob, "er I så enige i, at denne kosak bliver vor kotchevoy?"

"Ja, vi er enige om det alle sammen!" skreg hoben, og længe hørtes råbene rundt omkring.

En af høvedsmændene greb køllen og rakte den nye kotchevoy den. Efter skik og brug vægrede Kirdjaga sig i førstningen ved at modtage den. Da den præsenteredes ham anden gang, vægrede han sig fremdeles, og først tredje gang tog han imod den.

Hele forsamlingen udstødte lydelige fryderåb, der gjaldede vidt ud over sletten.

Nu trådte fire af de ældste kosakker med gråt hår og gråt skæg frem – (meget gamle kosakker fandtes ikke i sätchaen, for kun sjældent døde en saporog en naturlig død). Hver af dem tog en håndfuld jord, der af vedholdende regn var forvandlet til mudder, og lagde den på Kirdjagas hoved. Den våde jord strømmede ham ned over pande, kinder og skæg og tilsmudsede hele hans ansigt. Men Kirdjaga blev roligt stående, uden at røre sig af pletten, og takkede kosakkerne for den ham beviste ære.

Således endte denne støjende valghandling, som vistnok ingen havde større glæde af end Bulba. Først og fremmest fordi

han på denne måde fik hævn over den forrige kotchevoy, og dernæst fordi Kirdjaga var hans gamle krigskammerat, der havde gjort de samme tog som han til lands og til vands og delt farer og besværligheder med ham.

Hoben skiltes derpå ad for at højtideligholde valget, og der blev holdt et drikkegilde, som Ostap og Andrei aldrig havde set mage til. Brændevinsudsalgene blev plyndret; mjød, gorilka, øl – alt tog kosakkerne uden at betale. Og sælgerne priste sig lykkelige over at være sluppet fra det med livet.

Hele natten tilbragte man med skrigen og syngen, og den opgående måne belyste længe skarer af spillemænd med banduraen, torbaen og den runde balalajka samt af kirkekorsangerne, der blev holdt i sätchaen dels for gudstjenestens skyld og dels til forherligelse af saporogernes heltegerninger, mens de drog igennem gaderne. Til sidst begyndte rusen og trætheden dog at overvælde de stærke hoveder. Her faldt én, der ikke længere kunne stå på sine ben, omkuld og blev liggende. Hist så man en anden i rørelse, ja endog grædende, falde en kammerat om halsen, og så dejsede de om, arm i arm.

Et andet sted væltede en hel hob sig på jorden; længere borte udsøgte en omtåget stakkel sig et hvilested og tog endelig til takke med en træklods til hovedgærde. Den sidste og mest udholdende gik længe omkring og snakkede usammenhængende med sig selv, men til sidst overmandedes også han af rusen og faldt om, – og snart lå hele sätchaen i dyb søvn.

4

Straks den følgende dag rådslog Taras Bulba med den nye kotchevoy om, hvorledes man kunne få en ekspedition i stand.

Kotchevoyen var en klog, forslagen kosak, der kendte sine saporoger til bunds. Han begyndte således:

"At sætte eden til side er ganske umuligt."

Og efter et øjebliks tavshed tilføjede han:

"Ja, ganske umuligt. Eden vil vi ikke tilsidesætte; men vi vil se at finde på noget andet. Se at få folket samlet; men det må ikke være, som om det var på min befaling; det må ske som af egen drift. Du ved jo nok, hvordan du skal bære dig ad med det. Og så kommer jeg og de andre hovedmænd på én gang hen til samlingspladsen, som om vi slet ikke kender noget til det hele."

Der var endnu ikke forløbet en time efter denne samtale, før paukerne atter lød. Øjeblikkelig indfandt de berusede og fortumlede kosakker sig.

Mange tusinder var stimlet sammen på pladsen. På alle kanter hørte man ivrige spørgsmål:

"Hvad er der på færde? – Hvorfor kalder man os sammen? – Hvad er det, der slås på paukerne for?"

Ingen kunne give besked om det.

Endelig hørte man dog sige hist og her:

"Vi ligger her og spilder vor kraft!" – "Ingenting at bestille, ingen krig!" – "Officererne går og driver; de er blevet blinde; de kan ikke se for deres eget fedt." – "Nej, der er ingen retfærdighed til mere i verden!"

De øvrige hørte i begyndelsen stiltiende til, men gentog derpå selv:

"Ja, det er sandt, der er ingen retfærdighed til mere på Jorden!"

Officererne syntes at være ganske forbavsede over sådan tale. Endelig trådte kotchevoyen frem og sagde:

"Tillader I, at jeg siger et ord, I herrer saporoger?"

"Tal!"

"Min tale er foranlediget af, at mange af jer, I herrer saporoger – og det ved I vist selv bedre end jeg, – skylder værtshusholderne og kræmmerne så meget, at ingen mere vil lade jer få noget på borg. Fremdeles tales der også meget om, at her er mange unge knøse, som endnu aldrig med egne øjne har set, hvad en krig egentlig er for noget, mens dog et ungt menneske – det ved I nok selv, I herrer – ikke kan leve uden krig. Hvad er det også for en saporog, der aldrig har slået en vantro ihjel?"

"Han taler godt," tænkte Bulba.

"Men I må nu ikke tro, at jeg siger alt dette for at bryde freden, nej! – Gud bevare mig for det! – Det er kun noget, der sådan falder mig på tungen. Og desuden er Herrens tempel her hos os i en sådan stand, at det er en skam at tale om. Nu har sätchaen ved Guds nådige bistand allerede bestået i mange år, men indtil dette øjeblik er ikke blot kirkens ydre, men endog helgenbillederne indeni uden nogen som helst udsmykning. Ingen tænker på at overtrække dem med et gevandt af sølv. De har kun i ny og næ fået, hvad en eller anden kosak har skænket dem i sit testamente, og det har ikke været stort, for vedkommende har som oftest i levende live drukket det meste

op af, hvad de har ejet. – Men altså – jeg holder ikke denne tale for at ophidse jer til krig imod de vantro, for vi har sluttet fred med sultanen, og det ville være en stor synd at bryde den, da vi har besvoret den ved vor hellige tro."

"Hvad Fanden er alt det, han står der og våser om!" mumlede Bulba ved sig selv.

"I ser altså, det er umuligt at begynde på krig; vor ridderære tillader det ikke. Men her nu, hvad jeg har udtænkt i mit tykke hoved: Vi vil lade nogle af de unge folk drage alene ud i både, og så kan de jo aflægge et lille besøg på Anatoliens kyster. Hvad mener I om det?"

"Lad os tage afsted, ja lad os alle tage afsted!" blev der råbt fra alle kanter. "Vi er alle villige til at dø for vor tro."

Kotchevoyen blev bange. Det lå ganske udenfor hans hensigt at bringe hele saporog-lejren på benene; han anså det for utilladeligt ved en sådan almindelig rejsning at bryde freden.

"Tillad mig endnu at sige et par ord!"

"Nej, nej! Det er nok!" råbte saporogerne "du kan ikke sige noget bedre, end du allerede har sagt."

"Nå ja, når det er sådan fat, så må det gå efter jeres ønske. Jeg er jeres viljes tjener. Det er en bekendt sag, og det står også i den hellige skrift, at folkets stemme er Guds stemme. Det er umuligt at finde på noget fornuftigere, end hvad hele folket vil. Men ét endnu må jeg sige jer. I kan jo nok vide, at sultanen ikke vil lade den fornøjelse, vore unge folk således vil gøre sig, ustraffet. Men inden det kommer så vidt, vil vi være parate og stå med friske kræfter, så vi ikke behøver at frygte nogen. Men når så vi er draget bort, så kunne det jo nok falde tatarerne ind at angribe vort land. Som ægte tyrkiske hunde vover de

naturligvis ikke at se os lige i øjnene og trænge ind i vore boliger, så længe vi selv er hjemme, men de venter, til de bagfra kan bide os i hælen, og så bider de godt til. Og desuden, når jeg skal sige sandhed, så har vi ingen både, og vi har heller ikke krudt nok til, at vi kan lade alle drage ud på tog. Men forresten er jeg rede til hvad det skal være; jeg er en tjener af jeres vilje."

Den snu hetman tav. Nogle grupper begyndte at tale sammen. Officererne for de forskellige kvarterer holdt indbyrdes råd. Til alt held var der ikke mange berusede imellem dem, og kosakkerne besluttede da at følge anførerens kloge råd.

Straks begav nogle af folkene sig over til den lige overfor liggende bred af Dnjepr, hvor krigskassen og en del våben, der efterhånden var erobret fra fjenden, opbevaredes i forborgne smuthuller, under flodsengen og i sivene. De øvrige skyndte sig at undersøge bådene og udruste dem til toget.

På et øjeblik var hele flodbredden opfyldt af en stor folkehob. Tømmermænd kom ilende til med deres okser. Gamle solbrændte og bredskuldrede saporoger med gråt eller sort skæg og kraftige ben stod i vandet med benklæderne smøgede op over knæerne, og trak fartøjerne i stærke tove fra flodbredden ud i vandet. Andre slæbte afsted med tørre bjælker og andet træ. Her blev der slået brædder på fartøjerne, hist væltede man dem på kant for at kølhale dem; her blev på kosakmanér bundet lange knipper af siv til bådenes sider for at danne en modstand mod bølgerne, når de væltede sig mod det svage fartøj; længere borte stabledes brænde op langs hele flodbredden og kogt beg til brug ved kølhalingen. De ældre og erfarne underviste de yngre, og fra alle sider lød hammerslag

og opsang af arbejderne. Hele flodbredden var opfyldt af liv og bevægelse.

I dette øjeblik sås en stor færgebåd ude i floden. De, der var ombord, gjorde allerede på lang afstand tegn med hænderne. Det var kosakker med pjaltede kaftaner på. Deres højst mangelfulde beklædning – mange af dem havde kun en skjorte på og en pibe i munden – tydede på, at de enten måtte være undsluppet en stor fare eller også havde drukket alting op, indtil de ikke længere havde klæderne på kroppen.

En af dem, en undersætsig, bredskuldret kosak på omtrent halvtreds år, trådte frem og stillede sig i stævnen af færgen. Han råbte og gjorde tegn med større iver end de andre, men det var umuligt at høre ham for den støj og banken, der foregik på flodbredden.

"Hvordan kommer I her?" spurgte kotchevoyen, da færgen lagde til land.

Alle arbejderne holdt op med deres arbejde, tog deres økser på skuldrene og lyttede med spændt opmærksomhed på svaret.

"En ulykke!" råbte den undersætsige kosak i forenden.

"Hvad er det for en ulykke?"

"Tillader I mig at tale, I herrer saporoger!"

"Tal!"

"Eller vil I måske hellere sammenkalde rådet?"

"Tal! Vi er alle til stede her."

Alle trængte sig nu sammen i en tæt hob.

"Har I ikke hørt, hvad der går for sig i Ukraine?"

"Nej, hvad går der for sig?"

"Det spørger du om! – Ja, man ser rigtignok, at tataren har stoppet jeres ører med klister, så I ikke hører nogen ting."

"Nå, men så fortæl, hvad det er."

"Der går det for sig, som vi aldrig har set mage til, siden vi blev fødte og døbte."

"Men så fortæl dog, hvad det er, i Djævelens skind og ben!" skreg en af hoben, der åbenbart havde tabt tålmodigheden.

"Der er nu kommet en sådan tid, at nu ikke engang vore hellige kirker kan være i fred."

"Hvordan det?"

"De bliver nu forpagtet bort til jøderne. Og når man ikke først betaler jøderne, får man ikke lov til at læse messe."

"Hvad er det for noget vås?"

"Og når den forbandede jøde ikke gør tegn over hostien med sine urene hænder, kan man heller ikke mere holde påske."

"Han lyver, I herrer og brødre! Det er jo aldeles umuligt, at en uren jøde skulle gøre tegn over den hellige hostie."

"Hør efter, så skal jeg fortælle jer hvad der er endnu værre! De katolske præster kører nu kun i kosakkernes taratajka-vogne hele Ukraine over. Ja, at de kører i taratajka, var der jo ingen ulykke i, men ulykken er, at det er ikke heste, de spænder for, men rettroende kristne. – Ja, jeg skal fortælle jer det, der er værre endnu! Man siger, at jødinderne begynder at sy sig klæder af vore præsters messeskjorter. – Sådanne ting er det, I herrer, der går for sig i Ukraine! – Og her sidder I i god ro i sätchaen og svirer og, som det lader, har tataren jaget en sådan skræk i jer, at I har mistet både øjne og ører og slet ikke hører noget til, hvad der sker i verden."

"Hold op, hold op!" råbte nu kotchevoyen, der hidtil havde stået ubevægelig og set ned i jorden, som saporogerne plejede, idet de, når noget vigtigt var for, aldrig overlod sig til det første

indtryk, men iagttog tavshed, inden de fik samlet hele deres ubændige harme sammen. "Hold op, – nu vil jeg tale et ord. – Og I, hvilken djævel har redet jeres anfører? Hvad har I gjort? Havde I da ingen sabler? Hvorfor har I tålt sådanne nederdrægtigheder?"

"Hvad siger du? – Hvorfor vi har tålt sådanne nederdrægtigheder? – Ja, det skulle I bare have prøvet – imod halvtreds tusinde polakker! – Og desuden – det kan vi jo lige så godt tilstå – også blandt os fandtes der feje hunde, der har antaget deres tro."

"Og jeres hetman, jeres officerer – hvad har de da gjort?"

"Vore officerer har gjort det, som man må bede Gud bevare ethvert menneske for."

"Nå, hvad da?"

"Vor hetman er blevet puttet i en okse af kobber i Warszawa og stegt, og hovederne og hænderne af vore officerer er blevet ført omkring på alle markeder og forevist for folk. Det er det, vore anførere har måttet lade gøre ved sig."

Saporogerne blev rasende. I begyndelsen herskede den dybeste stilhed langs med flodbredden, som når en storm er i vente. Og derpå lød der på én gang en forfærdelig råben og skrigen.

"Hvad! Har jøder forpagtet kristne kirker! – Og de katolske præster spænder rettroende kristne for deres vogne! – At tillade, at sådanne misgerninger begås af fordømte kættere på russisk jordbund! – Sådan vover man at bære sig ad med anførere og hetmaner! Nej, det vil vi ikke tåle, det vil vi ikke tåle!"

Sådanne udråb hørtes på alle kanter. Saporogerne skummede af raseri; de begyndte at føle deres kraft. Det var ikke et letsindigt folks opbrusen; disse vældige og tunge naturer fængede ikke let, men var de først ophidsede, holdt den indre glød sig længe og hårdnakket.

"Lad os hænge alt det jødepak op jo før jo hellere," hørte man nogle råbe, "så er deres kvinder fri for at sy klæder af vore messeskjorter – så skal de ikke længere gøre tegn over den hellige hostie! – Druknes i Dnjepr skal de alle sammen!"

Disse ord, der ytredes af enkelte stemmer, tændte med lynets hastighed hele hoben, og alle styrtede ad forstaden til for at gøre det af med alle jøderne der.

De stakkels Israels børn, der i deres angst mistede hele deres åndsnærværelse, som de i forvejen kun havde lidt af, skjulte sig i tomme fade og ovne, ja under deres hustruers skjorter. Men kosakkerne vidste alligevel at finde dem.

"Ak, durklautigste herrer," skreg en lang, vindtør jøde og rakte sit ynkelige, forskrækkede ansigt frem, "ak, durklautigste herrer, tillad os dog at sige et ord, bare ét eneste ord. Vi vil sige jer noget, I aldrig har hørt før – noget, der er så vigtigt, at man slet ikke kan sige – hvor – hvor vigtigt det er."

"Nå, lad ham tale da!" sagde Bulba, der altid tillod den anklagede at komme til orde.

"Durklautigste herrer!" sagde jøden, "der har aldrig nogensinde været så ypperlige herrer til – ved Gud, aldrig! – Sådanne brave, gode og tapre herrer har der aldrig nogensinde været på Jorden!"

Stemmen svigtede ham, og han rystede af angst.

"Hvor skulle det være muligt, at vi kunne tænke ondt om saporogerne! De, der har forpagtet kirkerne i Ukraine, de hører jo slet ikke til vore folk – nej, ved Gud! De hører slet ikke til vore. Det er slet ikke jøder – Fanden må vide, hvad det er for mennesker – det er noget pak, som ikke fortjener andet end at sparkes og spyttes på! – det ved også alle her. Ikke sandt, Schloma? Er det ikke, som jeg siger, Schmuel?"

"Du har schgu ret," råbte Schloma og Schmuel, der begge var klædt i pjalter og blege som en kalket væg.

"Aldrig," vedblev den lange, magre jøde, "aldrig har vi givet os af med fjenden, og vi vil slet ikke vide noget af katolikkerne – lad Fanden tage dem tilhobe! – Men saporogerne, dem betragter vi som brødre –"

"Hvad for noget! Siger I, at saporogerne er jeres brødre?" råbte en af hoben. "Det skal I dog ikke bilde jer ind, I forbandede jødetampe! I Dnjepr med dem, I herrer! Lad os drukne alt det kryb!"

Hermed var signalet givet. Saporogerne greb fat i jøderne og begyndte at kaste dem i vandet. Jødernes ynkelige skrig opfyldte luften; men de vilde saporoger lo af fuld hals, når de så jøderne sprælle med benene i luften.

Den ulykkelige taler, der havde nedkaldt denne vanskæbne over sig og sine brødre, rev sig ud af sin kaftan, som man allerede havde grebet fat i; han lå ned i sin snævre, brogede undertrøje og omfavnede Bulbas knæ, mens han tiggede og bad for sit liv:

"Allerdurklautigste, stormægtigste herre! Jeg har også kendt jeres broder, den salige Dorosch! – Han var den tapreste kriger i Ukraine – Ridderskabets stolthed var han! Jeg gav ham otte

hundrede zechiner, da han måtte købe sig ud af tyrkisk fangenskab!"

"Har du kendt min broder?" spurgte Taras.

"Ja, det ved Gud jeg har! Han var en stolt herre!"

"Hvad hedder du da?"

"Jankel."

"Jankel," gentog Taras, og efter et øjebliks betænkning vendte han sig om mod kosakkerne og sagde:

"I får altid lejlighed til at hænge den jøde her, hvis det behøves – men lad mig nu først tale et øjeblik med ham."

Dermed førte Taras jøden hen til sin vogn, hvor hans kosakker havde post.

"Nå, kryb så under vognen her, og rør dig ikke ud af stedet. Og I, mine venner! Pas på, at den jøde ikke slipper bort."

Derpå begav han sig hen til den plads, hvor mængden allerede længe havde været forsamlet. Alle havde straks opgivet udrustningen af bådene og forladt flodbredden, for nu var der ikke tale om noget tog til vands, men det var en krig til lands, der nu forestod, og det var ikke fartøjer og kosakbåde, men vogne og heste, der måtte udrustes. Nu ville alle med, unge og gamle, og alle havde på kotchevoyens og officerernes råd besluttet at gå lige imod Polen for at hævne alt ondt og den skændsel, der var tilføjet deres tro og kosakstolthed, på fjenden og gøre bytte i hans stæder, afsvide hans landsbyer og hans høst og overhovedet opfylde hele steppen med rygtet om deres gerninger.

Alt rustede og væbnede sig. Kotchevoyen var vokset et stort stykke i myndighed. Han var ikke længere den nølende fuldbyrder af et tøjlesløst folks luner, han var anfører, hans

magt var uindskrænket, han var despot og havde kun at befale. De halsstarrige, vilde krigere stod alle opstillet i geled; ubevægelige stod de der med sænket hoved og vovede ikke at løfte øjnene i vejret, mens kotchevoyen udstedte sine befalinger – og han udstedte dem roligt, uden skrigen, uden ilfærdighed, betænksomt og støt som en gammel kosak, der grundigt kender krigen, og man så, at det ikke var første gang, han udkastede en felttogsplan og beredte sig til at sætte den i værk.

"Pas godt på," sagde han, "pas godt på, at I ikke glemmer noget; sæt vognene i stand og undersøg jeres våben. Tag ikke for mange klæder med jer: én skjorte og to par strømper, en lille potte med byggrød – mere behøver en kosak ikke! – hvad I ellers har brug for, bør læsses på vognene. Hver kosak må medføre to heste. Desuden må vi have to hundrede par øksne med; det er nødvendigt ved vadesteder og i sumpede egne. Men frem for alt – orden, mine herrer! orden må der være i alt! Jeg ved nok, at der er nogle af jer, som kun tænker på at gøre dygtigt bytte, – og som uden betænkning river kostbare silketøjer i stykker for at lave strømper af dem. Slige afskyelige vaner må ikke tåles. Overlæs jer ikke med kvindeklæder; tag kun våben, når de duer, eller dukater og sølv; det tager ikke megen plads op og kan bruges over alt."

"Men én ting, I herrer! er det allervigtigste! Hvis nogen møder i beruset tilstand under felttoget, ham bliver der gjort kort proces med. Jeg lader ham binde til en vogn som en hund, hvem han så er, om det så var den tapreste kosak i hele hæren; og han bliver skudt som en hund og bliver liggende ubegravet til føde for rovfuglene; for den, der beruser sig i felten, er uværdig til en kristelig begravelse. I unge! lyt i alting efter de

gamle! Træffer en kugle jer, eller får I et sår af en sabel i hovedet eller et andet sted på kroppen, så kom lidt krudt i et glas brændevin, drik det i ét drag, det skal nok hjælpe – I får da ikke engang feber. Og er såret ikke alt for stort, så tag bare lidt jord og spyt på og rul det i den flade hånd, og læg det på såret; så standser blodet. – og nu afsted, karle! Afsted! Skynd jer, men overil jer ikke!"

Således talte kotchevoyen, og da han havde sluttet sin tale, gav kosakkerne sig straks i færd med arbejdet. Hele sätchaen var blevet ædru; intetsteds så man mere nogen beruset; det var, som om den slags folk slet ikke fandtes blandt kosakkerne.

Nogle så hjulbandagerne efter eller forsynede vognene med nye aksler, andre læssede sække med proviant eller våben på vognene, atter andre kom trækkende med heste og øksne. Alle vegne hørte man trampen af lastdyr, raslen af geværer, klirren af sabler, brøl af stude, rullen af belæssede vogne, skrål og skrig af mandskabet, og snart udbredte kosaktoget sig over hele sletten.

Og en lang vej måtte dén være løbet, der ville have tilbagelagt hele strækningen, fra spidsen af toget og til de bageste rækker. I den lille trækirke holdt præsten gudstjeneste, stænkede alle med vievand, og enhver, der gik forbi, kyssede korset.

Da toget satte sig i bevægelse og drog ud af sätchaen, vendte alle saporogerne sig om.

"Lev vel, vor moder!" udbrød alle som med én mund. "Gud bevare dig for alt ondt!"

Da Taras Bulba drog igennem forstaden, fik han øje på sin jøde, Jankel, der allerede igen havde etableret sig under et telt

og solgte flintesten, tæpper, krudt og hvad man ellers bruger i felten og på marchen, endog brød og simler.

"Er den jøde dog fra forstanden?" tænkte Taras ved sig selv, og red derpå hen til ham og sagde: "Hvad bestiller du her, forrykte menneske? Ønsker du da at blive skudt som en spurv?"

Jankel gik tæt hen til ham, gjorde tegn med begge hænder, som om der var en stor hemmelighed, han ville betro ham, og sagde:

"Sig dog for Guds skyld ikke noget, Deres Nåde! Der er en af kosakvognene, der tilhører mig. Jeg har alle slags varer med, som kosakkerne har god brug for, og jeg vil sælge dem undervejs så billigt som muligt – så billigt, som en jøde aldrig har solgt noget. Ved Gud! Det er sandt! Ved Gud, jeg lyver ikke!"

Taras Bulba trak på skulderen, forbavset over den sejhed, der er jødernes natur, og red tilbage i toget.

5

Snart blev hele den sydvestlige del af Polen grebet af skræk og rædsel. Allevegne hørtes råbet: "Saporogerne kommer! Saporogerne kommer!"

Alt flyede, hvad fly kunne; enhver forlod hus og hjem – som man plejede i hin vilde, lovløse tid, da man byggede sig et stråtækt hus på det første det bedste sted til midlertidig bolig, som man kunne forlade, når det skulle være. Man tænkte som så: Det kan ikke betale sig at spilde tid og penge på at bygge sig faste boliger, der dog før eller senere blive ødelagt af omstrejfende tatarhorder.

Alt kom i bevægelse. En solgte sine øksne og sin plov for en hest og et gevær og sluttede sig til hæren, en anden søgte at skjule sig og sit kvæg i et eller andet smuthul og slæbte med sig alt, hvad han kunne overkomme. Vel var der enkelte, der modtog de ubudne gæster med våben i hånd; men størsteparten greb flugten. Enhver vidste, hvor vanskeligt det var at kæmpe med disse vilde, krigsvante horder, der var almindeligt bekendte under navn af kosakkerne, og som uagtet deres mangel på ordentlig organisation dog under slagene altid bevarede en vis bestemt orden.

På marchen drog rytterne langsomt og forsigtigt fremad uden at overlæsse eller udmatte deres heste. Fodfolket fulgte roligt efter vognene, og hele toget drog kun frem om natten og holdt rast om dagen, idet de oven i købet til lejrplads kun valgte øde steder og skove, der dengang var langt talrigere og mere udstrakte, end det nu er tilfældet. Spejdere blev sendt forud for

at indhente efterretninger og oplysning om, hvor man befandt sig, og hvorhen man skulle styre kursen. Således gik det til, at kosakkerne ofte dukkede op på steder, hvor man mindst skulle vente dem; uden at man anede det mindste, var de der – og alle befalede sig Gud i vold og brød op; hele landsbyer blev afbrændte, køer og heste, som man ikke kunne føre med sig, dræbte på stedet. Det kunne se ud, som om saporogerne snarere søgte at tilbringe tiden på en underholdende måde end tænkte på at hævde krigerhåndværket. Med gysen rejser håret sig på vore hoveder, når vi tænker på de skændselsgerninger, kosakkerne udøvede allevegne, hvor de kom hen.

De tog livet af børn, ja endog af børn, der lå ved moderens bryst, skar brysterne af kvinderne, og de få, de lod slippe med livet, flåede de først fra fødderne op til knæerne – kort sagt, hvad de havde at hævne, betalte de med grov mønt.

Da prioren i et kloster hørte, at kosakkerne nærmede sig, sendte han to munke ud imod dem for at foreholde dem, at de opførte sig ilde; der herskede fred mellem saporogerne og regeringen, og de tilsidesatte deres pligt imod kongen og handlede imod al folkeret.

"Sig biskoppen i mit og alle saporogers navn," svarede kotchevoyen, "at han ikke skal ængste sig, kosakkerne tænder blot deres piber."

Og snart stod det stolte abbedi i lys lue, og de mægtige gotiske vinduer stirrede spøgelsesagtigt ud af det bølgende flammehav. De flygtende skarer af munke, jøder og kvinder oversvømmede alle de stæder, der var forsynet med mure og havde en besætning.

Den sendrægtige hjælp, der fra tid til anden blev sendt af regeringen, og som kun bestod af nogle små, svage regimenter, var enten ikke i stand til at finde kosakkerne eller greb flugten ved første sammenstød med dem. Det hændte også, at enkelte kongelige hærførere, der havde været sejrrige i tidligere slag, besluttede at forene sig og åbent byde saporogerne spidsen.

Ved sådanne sammenstød udmærkede især vore to unge kosakker sig; de skammede sig ved at røve og plyndre og ved at kue en værgeløs fjende, men brændte af begærlighed efter at indlægge sig hæder ved at måle sig mand mod mand med de tapre, praleriske polakker, der knejsede på deres stolte heste, iført den rigt udstyrede schupan, hvis vide ærmer flagrede for vinden.

Det var et lystigt liv, og der blev gjort bytte i massevis af hesteskaberakker, sværd og geværer. I løbet af en måned var de fuldstændigt hærdede og modnede til mænd; der var foregået en fuldkommen forandring med dem, som med fugle, der fælder ham. Deres ansigtstræk, der hidtil havde været ubestemte og ungdommelige, var blevet grove og kraftige.

Den gamle Taras frydede sig ved at se, at hans sønner altid var i første række. For Ostap var krigen åbenbart det eneste kald, der var værd at lægge sig efter; han syntes at have fået de naturlige anlæg til denne idræt på vuggen. Uden nogensinde at forvirres, med en koldblodighed, der var forbavsende for en kun to og tyveårig yngling, overså han med ét blik enhver farlig situation og fandt øjeblikkelig midlet til at undvige faren, men på en sådan måde, at han med så meget større sikkerhed overvandt den. Alle hans bevægelser begyndte allerede at udmærke sig ved selvtillid og rolig sikkerhed, og alle så i ham en

tilkommende anfører. Han havde en kraftig, undersætsig legemsbygning, og hans ridderlige egenskaber havde i den korte tid udviklet sig som løvens vældige styrke.

"Ja, han vil med tiden blive en ypperlig anfører," sagde den gamle Taras; "ved Gud, en stolt anfører; han vil langt overgå sin fader."

Andrei overlod sig ganske til det trylleri, der er i kuglernes og sværdenes musik. Han havde ikke nogen bevidsthed om, hvor meget det kommer an på at tænke og overveje, eller på forud at danne sig et rigtigt begreb om sin egen og fjendens styrke. For ham var kampen en rasende, vanvittigt herlig fornøjelse. De øjeblikke, da ansigtet gløder, da alt gnistrer for øjnene, da hovederne vise sig snart hist, snart her, og hest og rytter styrter drønende til jorden, da han som en beruset med blinkende sabel farer fremad under kuglernes piben, huggende om sig til højre og venstre og uden at føle de hug, der ramme ham selv, betragtede han som en fest.

Mere end én gang måtte faderen beundre Andrei, når han så ham, henrevet af kamplyst, styrte sig i farer, som ingen, der overvejede med koldt blod, ville have vovet sig i, og i sin vanvittige dumdristighed gøre undere af tapperhed, som de gamle, krigsvante kæmper ikke kunne nægte deres beundring. Gamle Taras sagde da: "Ja, også han er en herlig kriger – når blot han ikke render sig en stage i livet! – Han er vel ingen Ostap, men en tapper kriger er han!"

Det blev besluttet, at hæren skulle gå lige løs på staden Dubno, hvor rygtet sagde, at der var mange mennesker og store skatte indesluttede. På halvanden dag tilbagelagde man vejen derhen, og inden indbyggerne vidste et ord af det, stod

saporogerne foran byens porte. Beboerne havde besluttet at forsvare sig til det yderste og ville hellere dø på dørtærsklen til deres huse end overgive sig til fjenden. Byen var omgivet af en høj jordvold, og hvor denne var for lav, stod der et brystværn af sten eller et tårn med skydeskår eller endelig stærkt pæleværk af egetræ. Besætningen var mandstærk og havde en levende følelse af, hvad det gjaldt. Straks efter at de var ankommet, angreb saporogerne udenværkerne, men blev modtaget med en hagl af kardæsker. Indbyggerne var ikke ledige; de stod i våben på volden, og deres holdning viste, at de var bestemt på, at sætte sig alvorligt til modværge. Endog kvinderne tog del i forsvaret. Sten, sække med sand, brændende tjæretønder væltedes ned over belejrerne. Saporogerne holdt ikke stort af at have med fæstninger at bestille; det var kun i åbent slag, at de havde deres styrke ved den vildhed og voldsomhed, de stormede frem med. Kotchevoyen gav derfor befaling til at trække sig tilbage og sagde:

"Det betyder intet, I herrer! Lad os trække os tilbage! Men jeg vil være en fordømt tatar og ingen kristen, om vi lader én eneste af beboerne slippe ud. Vi vil sulte dem ud som hunde."

Kosakkerne trak sig nu tilbage og indesluttede staden.

Da de derefter ikke havde noget at bestille, hærgede de omegnen, brændte landsbyer og møller og lod deres heste trampe omkring i det korn, der stod yppigt på markerne og tegnede godt til at skulle lønne landmanden rigeligt for hans møje. Fra voldene af så indbyggerne med skræk deres forhåbninger om en rig høst blive tilintetgjort.

Imidlertid havde saporogerne, ligesom i sätchaen, fordelt sig i særlige kvarterer, og omringede byen med en dobbelt række af

vogne. De røg deres piber, drev tuskhandel med de våben, de havde gjort til bytte, spillede terninger, og betragtede byen med urokkelig koldblodighed. Om natten tændte de bål; hvert kvarter kogte sin grød i store kobbergryder, og en vagtpost blev opstillet ved ilden.

Men snart begyndte saporogerne at kede sig i deres uvirksomhed, især da de ikke måtte fordrive tiden med at drikke. For denne pønitense kunne ingen våbendåd holde dem skadesløse. Kotchevoyen lod brændevinsrationen fordoble, som han undertiden plejede, når der ikke umiddelbart forestod nogen ekspedition. Især fandt de yngre, og iblandt dem fornemmelig Bulbas sønner, ikke behag i den måde at leve på. Andrei kunne ikke skjule sin utilfredshed.

"Din nar!" sagde Taras undertiden til ham; "giv blot tid, kosak, så kan du blive hetman! Det er ikke nok til at være en god soldat at vise åndsnærværelse i slaget. En dygtig soldat må heller ikke tabe tålmodigheden, når han er ledig; han må holde ud til det yderste og stå fast ved, hvad der én gang er besluttet, hvad der end sker."

Men ynglingen er nu engang af en anden mening end oldingen. Han ser tingene med andre øjne.

Imidlertid var Taras Bulbas opbud ankommet til hæren under Tovkatchs anførsel. To jessauler og en skriver fulgte med ham, og der indtraf også andre skarer, så at hæren nu var 4000 mand stærk. I dette tal fandtes mange frivillige, der havde sluttet sig til hæren uden opfordring, da de hørte, hvad hensigten var med toget. Jessaulerne bragte Bulbas sønner deres moders velsignelse og desuden et lille helgenbillede af cyprestræ, der skrev sig fra det berømte kloster Metchigorsk i

Kiev, til hver af dem. Begge brødrene hængte helgenbillederne om halsen og tænkte med sorgfuldt hjerte på deres gamle moder.

Hvad spåede denne velsignelse dem? Sejr over fjenden og en glædelig tilbagekomst til hjemmet med hæder og rigt bytte for senere til evig tid at lovprises i banduraspillernes sange, – eller måske …? Fremtiden er uudgrundelig; den står for menneskene som en tæt tåge, der ved efterårstide stiger op af et morads. Fuglene flyver fortumlede igennem det; duen og høgen kan ikke se hinanden, ingen af dem ved, om dens mål er nært eller fjernt.

Efter disse helgenbilleders oversendelse gik Ostap atter til sine daglige beskæftigelser og trak sig snart tilbage i sit kvarter. Men Andrei følte sig på en uforklarlig måde beklemt og ilde tilpas. Kosakkerne havde allerede spist til aften. Natten sænkede sig over jorden, en herlig sommernat. Andrei gik ikke hjem i sit kvarter. Han følte sig hendraget af det skuespil, der viste sig for hans blik. En utallig stjernehær kastede sit blege, kolde lys over jorden. Den uhyre slette var dækket med vogne, hvori forråd og bytte opbevaredes, og under vognene så man grupper af saporoger strække sig i græsset. De sov i alle tænkelige stillinger. En havde en sæk under sit hoved, en anden en hue, en tredje lå med hovedet på sin sidemands skulder. Enhver af dem havde sin sabel ved bæltet, og desuden en musket, en lille træpibe og et fyrstål. De mætte øksne lå rundt omkring med benene trukket op under sig, i brogede grupper, og så i afstand ud som store kampsten, der var spredte ud over sletten. Allevegne hørte man de sovende krigsmænds tunge

snorken og af og til hestenes lydelige vrinsken, når koblet blev dem for trangt.

Denne julinats skønhed forøgedes yderligere ved et stærkt, uheldsvangert skin, genskinnet af de rundt om brændende landsbyer. Her steg flammen rolig og mægtig op mod himlen; hist, hvor den fik ny næring og blev drevet af et pludseligt vindstød, hvislede den og tungede sig højt op mod stjernerne, og funkerne fløj vidt omkring og slukkedes først langt borte. Her stod et nedbrændt kloster med sorte mure, mørkt og alvorligt som en kartheusermunk, og hver gang flammerne lyste op, viste det sig i hele sin mørke majestæt. Bag klosteret stod haven i brand. Man syntes at høre de i røg indhyllede træer knage, og når ilden på én gang brød frem af den tykke røg, belyste den med sit svovlblå skin blommetræernes modne frugter og forvandlede de gule pærer til gulddukater; mellem det dunkle løvværk skimtedes spøgelsesagtigt legemet af en ulykkelig, hængt jøde eller munk på muren eller dinglende mellem træerne, idet det fandt sin tilintetgørelse sammen med bygningen. Højt ovenover flammerne flagrede fuglene, der langt borte fra så ud som en mængde små, sorte kors på gul grund.

Den belejrede by sov; tårne og tage, mure og palisader gav et tavst genskin af branden i det fjerne.

Andrei vandrede igennem kosaklejren. Vagtblussene, som skildvagterne flokkedes om, var nær ved at gå ud, og vægterne havde hengivet sig til søvnen, efter at de mere end rigeligt havde tilfredsstillet deres kosakappetit. Han forbavsedes over denne sorgløshed og tænkte ved sig selv, at det var godt, der

ingen farlig fjende var i nærheden, og at der ingen grund var til frygt.

Endelig gik han hen til en af vognene, steg op i den og kastede sig ned på ryggen, idet han foldede hænderne og lagde dem bag om hovedet. Men han var ikke i stand til at sove og lå længe og så op mod den stjernebesåede himmel. Den hvælvede sig mægtig over ham; luften var ren og klar; mælkevejen trak sig som et tydeligt bælte hen over firmamentet, der strålede i funklende glans. Fra tid til anden sank han hen i blund, og mørke lagde sig over hans øjne; så fo'r han atter op, og himlen viste sig atter for ham i hele sin klarhed.

På én gang forekom det ham, at et besynderligt syn, noget som et menneskeligt ansigt, dæmrede for hans øje. I den tanke, at det kun var et drømmebillede, der snart igen ville forsvinde, åbnede han øjnene og så, at det virkeligt var et blegt, udtæret ansigt, der bøjede sig over ham og betragtede ham opmærksomt. Det lange, kulsorte hår strittede uordentligt frem under et mørkt klæde, der skødesløst var kastet over hovedet; øjets sælsomme glans, det magre ansigts ligbleghed var ikke uskikket til at vække forestillingen om noget spøgelsesagtigt.

Andrei greb uvilkårligt til sit våben og råbte med dump røst:

"Hvem er du? Er du en ond ånd, så forsvind for mine øjne! Er du et levende menneske, så er det en dårlig spøg, du driver – jeg skyder dig ned!"

I stedet for svar lagde skikkelsen fingeren på læberne som for at bede om tavshed. Andrei lod hånden, som han allerede havde løftet tillige med geværet, synke og så opmærksomt på den, der havde forstyrret hans søvn.

På det lange hår, på halsen og det halvt blottede brune bryst så han, at det var en kvinde. Men det var ingen polakinde. Hendes brungule ansigt var blegt og magert; kæbebenene var stærkt fremtrædende og kinderne indfaldne; de smalle øjne var skæve opefter og mandelformede. Jo længere han betragtede hendes træk, jo mere forekom det ham, at han kendte hende. Han spurgte derfor atter:

"Sig mig, hvem er du? Det forekommer mig, at jeg skulle kende dig, og at jeg har set dig et eller andet sted, jeg husker ikke, hvor."

"Jo, for to år siden, i Kiev."

"For to år siden, i Kiev?" gentog Andrei og søgte at genkalde sig alt, hvad han havde beholdt i erindringen fra livet på Akademiet.

Han så endnu en gang stift på hende og udbrød nu pludseligt:

"Du er den tatarkvinde, der var kammerpige hos vojevodens datter – –"

"Pst!" hviskede skikkelsen og foldede bedende sine hænder, idet hun skælvede over hele legemet og så sig om til alle sider, om han ikke skulle have vækket nogen af de andre kosakker.

"Tal! Hvad vil du her?" sagde Andrei åndeløs og hviskende. "Hvor er din frøken? Lever hun?"

"Hun opholder sig i staden."

"I staden?"

Det var med møje, at han undertrykte et forbavselsesudråb; han følte pludseligt alt blodet strømme sig til hjertet.

"Hvad har hun at gøre i byen?"

"Hendes fader opholder sig der. Han har allerede i halvandet år været vojevod af Dubno."

"Hvorledes har hun det? Er hun gift? – – Men så svar dog, du besynderlige skabning! – – Hvordan har hun det – –?"

"Hun har i to dage ikke spist noget."

"Hvad?"

"Ingen af beboerne har i lang tid haft et stykke brød – de spiser jord."

Andrei var som forstenet.

"Min herskerinde har kendt dig fra volden mellem saporogerne. Hun sagde da til mig: Gå og sig til denne krigsmand, om han husker mig, og bed ham i så fald at komme til mig; vil han ikke, giver han dig dog måske et stykke brød til min gamle moder, som jeg ville være ulykkelig ved at se dø for mine øjne. Nej, først jeg, og så hun! – Bed ham indtrængende! Fald på knæ for ham og omfavn hans ben; også han har en gammel moder – for hendes skyld vil han nok give dig et stykke brød."

De mest modstridende følelser gennemstrømmede den unge kosak.

"Men hvorledes har du båret dig ad med at komme her?"

"Gennem en underjordisk gang."

"Hvad? Er her en underjordisk gang?"

"Ja."

"Hvor?"

"Vil du ikke forråde os, herre?"

"Nej, jeg sværger dig til det ved det hellige kors."

"Man går ned ad hulvejen og over bækken ved sivene."

"Og denne gang fører til staden?"

"Lige hen under klosteret."

"Lad os gå, lad os gå straks!"

"Men i Kristi og hans hellige moders navn, et stykke brød, – et stykke brød!"

"Det er sandt, det skal vi tage med. Bliv stående her ved vognen – eller, nej, læg dig op i den, så vil ingen opdage dig. Jeg er her øjeblikkelig igen."

Han gik hen til den vogn, hvor hans afdeling opbevarede sin proviant. Hans hjerte bankede voldsomt. Hele den forbigangne tid, som hans nuværende rå, krigerske kosakliv næsten havde udslettet erindringen om, trådte på én gang klart frem for ham, mens hele den senere tid forsvandt som en tåge. Atter så han denne stolte kvinde for sig, som om hun steg frem af en mørk sky; han så hende som levende, han så de skønne arme, de lynende øjne, den smilende mund, det tykke, kastanjebrune hår, der flød ned over hals og barm, de smidige, skønne former – – nej, dette billede havde aldrig været helt forsvundet fra hans sjæl; det var kun et øjeblik veget for følelser af en anden art; men ofte, meget ofte havde det vist sig for ham i søvne, og ofte havde han, når han vågnede op af sine drømme, ligget søvnløs på sit leje uden at kunne forklare sig grunden til den uro, der havde grebet ham.

Han gik, og hans hjerte bankede stadig heftigere ved den tanke, at han atter skulle se hende. Da han kom til vognene, havde han helt glemt, hvad han var kommet der efter. Han fo'r med hånden over panden og søgte at komme på det. Pludseligt fo'r han forskrækket sammen. Han kom til at tænke på, at hun led af sult.

Han styrtede hen til en af vognene og tog en del store sorte brød. Men så faldt det ham ind, om ikke den slags føde, der vel kan passe for en bomstærk og hårdfør saporog, ville være for grov for hendes finere organisme – –

Han kom da i tanker om, at kotchevoyen aftenen i forvejen havde skændt på kokkene, fordi de havde brugt alt hvedemelet på én gang til at lave grød af, mens det burde have strakt til rigeligt til tre gange. Han mente derfor, at han ville finde grød nok i de store gryder, og tog da faderens lille feltgryde og gik med den hen til kokken for sit kvarter. Denne lå og sov mellem to store gryder, som der endnu lå glødende aske under.

Til sin forbavselse fandt han, at begge gryder var tomme. Der hørte en umenneskelig appetit til at fortære en sådan masse grød, for i hans kvarter var der ikke nær så meget mandskab som i de andre kvarterer. Han kastede et blik ned i de andre kvarterers gryder – over alt var der tomhed. Uvilkårligt måtte han tænke på ordsproget "Saporoger er børn; er der kun lidt, så er de tilfredse med lidt; er der meget, levner de ikke."

Hvad skulle han gribe til? I hans faders vogn måtte der endnu være en sæk hvedebrød, der var taget ved plyndring af bageriet i et kloster. Han undersøgte straks denne vogn, men sækken var der ikke. Ostap havde taget den til hovedpude, og han lå på jorden og snorkede, så det kunne høres langt borte. Andrei tog alligevel sækken og rev den fra ham så raskt, at Ostaps hoved slog mod jorden. Han fo'r op i halvsøvne og, uden at åbne øjnene, gav han sig til at skrige af fuld hals:

"Stop ham, den fordømte polak! Stop ham! Tag hans hest! Tag hans hest!"

"Ti stille, eller jeg slår dig ihjel!" råbte Andrei og truede ham med sækken.

Men Ostap var allerede blevet tavs igen; han faldt til jorden igen og begyndte atter at snorke i den grad, at græsset, hvori han lå, sattes i bevægelse af hans pusten.

Andrei så sig ængstelig om til alle sider for at forvisse sig om, at ikke en eller anden af kosakkerne var vågnet ved Ostaps søvndrukne skrigen. Kun ét eneste kruset hoved havde løftet sig i vejret i nabolaget, men efter et øjeblik ubestemt at have set sig om, sank det atter ned.

Efter et øjebliks tøven gik Andrei endelig med sin fangst. Tatarkvinden lå ganske stille, hun syntes næppe at ånde.

"Stå op!" sagde han til hende; "lad os gå – Alle mand sover; vær ikke bange! Måske kan du bære et af disse brød, hvis det skulle falde mig for tungt at bære dem alle."

Dermed tog han sækken på ryggen, og da de kom forbi vognene, snappede han endnu en sæk byggryn og tog de brød, som han havde tænkt, at tatarkvinden kunne bære, i hånden, hvorpå han uforfærdet, men noget betynget af den byrde, han bar, vandrede afsted midt iblandt de sovende saporoger.

"Andrei!" stønnede den gamle Bulba i det øjeblik, sønnen gik forbi ham.

Den unge mands hjerte stod stille. Han blev stående og svarede sagte, mens han rystede over hele legemet: "Hvad er der?"

"Du har et fruentimmer med! Når jeg kommer op, skal jeg ordentligt banke dig! Fruentimmerne vil volde din ulykke!"

Idet han sagde dette, rejste han sig op på albuen og stirrede opmærksomt på tatarkvinden, der imidlertid havde vundet sit

tørklæde helt om hovedet.

Andrei rørte sig ikke. Han var mere død end levende og vovede ikke straks at se på faderen. Da han endelig slog øjnene op og rettede dem på ham, så han, at gamle Bulba atter var sovet ind i den stilling, han lå i, med hovedet støttet i hånden.

Han slog et kors for sig. Hans frygt forsvandt hurtigere, end den var kommet. Da han vendte sig bort for at gå videre med den fremmede kvinde, så han hende stå ubevægelig, fuldstændigt indhyllet i sit tørklæde, ubevægelig som en sort støtte. Genskinnet af en ildebrand i det fjerne belyste pludseligt hendes øjne, der var brustne som en døendes.

Han greb hendes arm, og de gik, idet de begge uophørligt så sig tilbage. Endelig steg de ned i en lavning, ja næsten i en afgrund, på hvis bund en mudret bæk sneg sig langsomt afsted, overgroet med siv og opfyldt med små jordtuer, der over alt hævede sig op over den lave bund.

Da de var kommet ned i denne lavning, var det ikke længere muligt, at nogen kunne se dem fra den slette, hvor saporogerne havde deres lejr. I alt fald så Andrei, da han vendte sig om, at der bag ved ham hævede sig en skråning i vejret som en stejl væg, på hvis top der svajede nogle markblomster, og oven over dem stod månen på himlen som en rødgul segl. En svag vind, der viftede ned fra steppen, gav forbud om, at det snart gryede ad dag. Ingen steder hørtes dog et hanegal i det fjerne; det var længe siden et sådant var hørt både i staden og dens omegn.

Ad en lille tværbjælke passerede de over bækken og havde nu den modsatte bred for sig, der var endnu højere og stejlere end den anden. Dette sted syntes at være det fasteste og sikreste punkt af hele fæstningen, hvis vold her var lavere end ellers,

uden at der dog var nogen besætning at øjne. På det sted sås klosterets tykke mure hæve sig i nogen afstand. Hele bredden var bevokset med steppegræs, og imellem denne og vandet var der en tør jordstrimmel, hvor sivet voksede næsten i mandshøjde. På toppen af skråningen sås resterne af et hegn, der tidligere måtte have hørt til en have, og foran dette voksede burrer med brede blade, imellem hvilke følfod, vilde tornebuske og solsikker stak frem i broget forvirring.

Tatarkvinden trak sine sko af og gik videre på bare fødder, idet hun forsigtigt løftede sin kjole lidt op, da jordbunden her var fugtig og der hist og her stod vandpytter. Efter at de var trængt igennem sivene, stødte de pludselig på en stor bunke kviste. Da de tog disse til side, så de en slags hule, hvis åbning ikke var synderligt større end på en bagerovn.

Tatarkvinden bukkede sig og gik først ind; Andrei fulgte efter og måtte bukke sig langt ned for ikke at støde imod med sine sække. De befandt sig nu i fuldkomment mørke.

6

Andrei måtte hele tiden gå i bøjet stilling for at kunne følge sin ledsagerske.

"Det bliver snart bedre," sagde denne; "vi kommer snart til det sted, hvor jeg har ladet mit lys blive stående."

Dette viste sig også at være rigtigt; de mørke underjordiske vægge begyndte lidt efter lidt at kunne skimtes. De kom nu til et åbent sted, hvor der syntes at være et kapel; i det mindste stod der ved den ene af væggene et lille, lavt bord i form af et alter, og over dette hang et gammelt, stærkt afbleget madonnabillede. En lille sølvlampe, der hang ned foran billedet, oplyste dette svagt.

Tatarkvinden bukkede sig og tog sin kobberlysestage op fra jorden. Dens lange, tynde stængel var omgivet af kæder; der hang en slukker og en nål ved dem.

Hun tændte igen lyset ved lampen. Det lysnede endnu mere, og begge fortsatte deres vej; snart belyste af det stærke lys og snart beskyggede af den mørke væg, lignede de skikkelserne i Gherardo della Nottes malerier. Den unge krigsmands skønne, friske ansigt, der strålede af sundhed og ungdommelig kraft, dannede en stærk modsætning til hans ledsagerindes blege og magre træk.

Gangen blev snart både bredere og højere, så at Andrei kunne gå oprejst. Han betragtede nysgerrigt de underjordiske vægge. Ligesom i hulerne i Kiev så man også her fordybninger i murene, og i disse stod der ligkister; på flere steder lå

menneskeknogler strøet omkring; fugtigheden havde opløst dem og forvandlet dem til en blød, dejagtig masse.

Der havde åbenbart her levet hellige eneboere, der var flygtet bort fra verdens tummel og fristelser. På enkelte steder var fugtigheden så stor, at de af og til ligefrem vadede gennem vandpytter. Andrei blev ofte nødt til at stå stille, for at hans ledsagerinde kunne hvile sig lidt, da hun hyppigt sank sammen af træthed. Et lille stykke brød, hun havde spist, voldte hende de heftigste smerter i maven, der var afvænnet med at tage næring til sig, og ofte blev hun stående flere minutter uden at kunne røre sig af stedet.

Endelig kom de til en lille jerndør.

"Gud ske lov! Nu er vi der!" sagde tatarkvinden med mat stemme; hun ville løfte hånden for at banke på, men havde ikke kraft til det.

Andrei bankede da stærkt på døren; den stærke genlyd, det gav, tydede på, at der bag døren måtte være et stort, tomt rum. Derpå blev lyden svagere, som om den var stødt mod høje hvælvinger. Efter et par minutters forløb hørtes et knippe nøgler rasle, og det lød, som om nogen kom ned ad en trappe. Endelig gik døren op, og der kom en munk til syne med nøgleknippet i den ene hånd og et lys i den anden, og lod dem slippe ind.

Andrei fo'r uvilkårligt tilbage ved at se en katolsk munk, da en sådan var genstand for kosakkernes had og foragt og i reglen måtte døje endnu værre behandling af dem end selv en jøde.

Munken fo'r ligeledes et par skridt tilbage ved at se en saporog, men et ord, tatarkvinden hviskede ham i øret, beroligede ham dog. Han lyste for dem, lukkede døren i efter

dem, førte dem op ad trappen, og snart befandt de sig under klosterkirkens høje, mørke hvælvinger. En præst knælede ned foran et af altrene, hvorpå der brændte en mængde vokskærter; han var hensunket i stille bøn.

På begge sider af ham knælede to unge præster i violette messeskjorter, besatte med hvide kniplinger, og med røgelseskar i hænderne.

De gejstlige anråbte om, at der måtte ske et mirakel: byens redning, opmuntring af det synkende mod hos indbyggerne, tålmodighed i lidelser, overvindelse af den frister, der fremkaldte knurren, mismod og feje klager over jordiske onder. Også nogle kvinder, der lignede spøgelser, knælede i kirken, med deres trætte hoveder støttet på stolenes armlæn foran dem, og på de sorte træbedeskamler.

Flere mænd knælede sorgbetyngede ved de piller, der bar sideskibene. De farvede ruder i vinduet bag altret blev oplyst af morgenrødens gyldne skin, og der faldt blå og gule lysstråler igennem dem ind på gulvet og oplyste pludseligt den mørke kirke. Hele alteret syntes på én gang oversvømmet af lys, og røgelsesskyerne svævede ubevægelige i luften, som om det var skyer, der oplystes af en regnbue.

Forbavset betragtede Andrei fra sin krog den forunderlige virkning af det frembrydende morgenskær. I dette øjeblik bruste orglets mægtige toner gennem kirken. Stadig stærkere svulmede de; derpå forstummede de et øjeblik og gik så over til en dump rullen som torden, hvorpå de forvandledes til en himmelsk musik, der lig høje kvindestemmer steg op under hvælvingerne. Derefter rullede det atter som torden, og endelig tav orgelet.

Endnu længe sitrede genlyden af de mægtige toner under hvælvingerne, og Andrei stod med halvåben mund, forbavset over den majestætiske musik.

Pludselig mærkede han, at nogen tog i hans kaftan.

"Nu er det på tide," sagde hans ledsagerinde.

Uden at nogen lagde mærke til dem, gik de igennem kirken og kom ud på en stor, fri plads. Det var nu ganske lyst, og alt forkyndte solens snarlige opgang. Den næsten helt firkantede plads var ganske tom. Midt på den stod der endnu enkelte træborde, der tydede på, at der rimeligvis for kort tid siden havde været afholdt marked med fødevarer. Gaderne, som dengang ikke var brolagt, var opfyldt med tykke lag af tørt snavs. Rundt om pladsen stod små én-etages huse, hvis fremspringende gavle var støttet af bjælker, for således byggede man udelukkende dengang, og det samme er tilfældet endnu i mange egne af Litauen og Polen.

Alle huse havde uforholdsmæssigt store tage, der var forsynet med en mængde vinduer og luger.

På den ene side af pladsen, nær ved kirken, stod et hus, der var betydeligt højere end de andre og i det hele var bygget på en helt forskellig måde; det var rimeligvis rådhuset eller en anden offentlig bygning. Det havde to etager, og oven over disse en dobbelt altan, hvor uret var anbragt; den store urskive sad i taget.

Pladsen var som uddød. Imidlertid troede Andrei at høre en svag stønnen, og da han så sig om, bemærkede han på den anden side to eller tre mennesker, der lå på jorden uden at røre sig. Han så nøjere til for at se, om de sov eller var døde. I dette øjeblik snublede han over noget, som han ikke havde lagt

mærke til. Det var liget af en kvinde, rimeligvis en jødinde. Hun syntes at have været endnu ung, skønt man ikke just kunne se det på hendes vansirede og afmagrede ansigt. Om hovedet var der bundet et rødt silketørklæde. I ørenringene havde hun en dobbelt rad perler. Lange lokker rullede ned over den magre nakke, hvis årer var stærkt opsvulmede.

Ved siden af hende lå et lille barn, der med hænderne havde krampagtigt fat i hendes udtørrede bryst, som det, i sin utålmodighed over ikke at have kunnet die, havde kradset med de små fingre. Det græd ikke og gav ingen lyd fra sig, og det var kun på den svage bevægelse af dets krop, at man kunne se, at det endnu ikke var dødt, eller måske blot endnu ikke havde draget det sidste suk.

De drejede ind i en tilstødende gade, og her blev de pludselig antastet af et halvgalt menneske, der, da han fik øje på den kostbare byrde, Andrei bar, styrtede løs på dem som en tiger og skreg:

"Brød, brød!"

Men hans kræfter svarede ikke til hans raseri. Andrei stødte ham tilbage, og han faldt til jorden. Grebet af medlidenhed tilkastede den unge kosak ham et stykke brød; som en gal hund styrtede han sig over det, rev det i stykker og slugte det i et øjeblik, men under de skrækkeligste smerter måtte han på stedet opgive ånden; som følge af den lange tids sult var maven ikke i stand til at tage imod føden.

Næsten ved hvert skridt stødte de på de ulykkelige, der var blevet ofre for hungersnøden. Det syntes, som om indbyggerne ikke havde kunnet udholde deres kvaler inden døre, og mange var da gået ud på gaden – som om luften muligvis kunne

indeholde næringsstof. Ved ét hus sad en gammel kone i døren, og det var umuligt at se, om hun var død eller sov, så ubevægelig sad hun der med hovedet ned på brystet, uden i hvert fald at høre eller se nogenting.

Fra taget af et andet hus hang et afmagret, udtæret menneskeligt legeme i et tov. Den ulykkelige havde ikke kunnet udholde hungerens kvaler længere og havde derfor ved selvmord fremskyndet sin død.

Ved synet af disse skrækkelige beviser på, hvorledes hungersnøden havde hærget, kunne Andrei ikke lade være at spørge sin ledsagerinde:

"Har beboerne da slet ikke haft noget som helst at friste livet ved? Når mennesker befinder sig i sådan yderlig nød, må de jo hjælpe sig med hvad de ellers afskyr; endog dyr, som det ellers er forbudt at æde, må man da ty til; næsten intet plejer man da at vrage."

"Alt er fortæret, hvad fortæres kunne," svarede tatarkvinden, "alt kvæget – ikke en hest eller hund, ja ikke engang en mus eller rotte er mere at opdrive i hele byen. Og forråd har man aldrig haft her i staden; alt blev tilført fra omegnen."

"Men når I må dø en så skrækkelig død, hvor kan I da tænke mere på at forsvare staden?"

"Ja, vojevoden ville måske have overgivet den; men i går morges sendte kommandanten i Buschani os en falk med opfordring til ikke at overgive staden, da han ville komme os til undsætning med sine tropper i forbindelse med en anden troppeafdeling, som han ventede at få med. Og nu venter vi dem hvert øjeblik – – – men her er vi nu ved målet."

Andrei havde allerede på afstand lagt mærke til et hus, der ikke lignede de andre, og syntes at måtte skylde en italiensk bygmester sin tilværelse. Det var opført af røde mursten og havde to etager. Vinduerne i den underste etage var indfattet af stærkt fremspringende karnisser af granit; i den øverste etage var de i rundbuestil med jerngitre imellem, og bag disse gitre sås våbenskjolde; på hjørnerne af huset var der ligeledes anbragt våbenskjolde.

En bred trappe af glaserede mursten førte udvendigt ned til pladsen. På de nederste trappetrin sad på begge sider skildvagter, der holdt deres hellebarder i den ene hånd og hvilede hovedet i den anden, begge ganske på samme måde, så at de mere lignede billedstøtter end levende væsener.

De sov ingenlunde, og dog syntes de at være ligegyldige for alt; de agtede ikke engang på, hvem der gik op ad trappen. På det øverste af trappen stod en prægtigt klædt kriger, der var bevæbnet fra top til tå og holdt en bønnebog i hånden.

Han hævede langsomt de matte øjne, da han opdagede Andrei og dennes ledsagerske; men på et ord af tatarkvinden så han atter ned i sin bog. De trådte nu ind i en temmelig rummelig sal, der syntes at tjene til audiensværelse. Værelset var opfyldt med soldater, mundskænke, jægere, kammertjenere og andet tjenerskab, som en polsk adelsmand af rang omgiver sig med. Alle iagttog dyb tavshed. Man kunne lugte osen af et nyligt udslukt vokslys; to andre vokslys brændte endnu i uhyre lysestager, skønt dagslyset allerede længe havde skinnet ind ad de brede gittervinduer.

Andrei gik hen imod en stor dør, der var prydet med snitværk og våben, men tatarkvinden holdt på ham og pegede på en lille

dør i væggen ved siden af. De kom nu ind i en gang og derfra i et værelse, der tiltrak sig Andreis opmærksomhed. Det sparsomme lys, der banede sig vej mellem tremmerne af vinduesjalousierne, kastede lyse striber på de røde gardiner, det forgyldte loft og rammen af et maleri.

Tatarkvinden lod Andrei blive her og åbnede døren til et andet gemak, hvor der brændte lys. Han hørte en svag lyd af en hulkende stemme, der bragte ham til at fare sammen. Da døren blev åbnet, havde han bemærket en ung, slank kvindeskikkelse. Tatarkvinden vendte straks tilbage og bad ham træde ind. Han trådte over dørtærsklen, og døren lukkede sig efter ham. I værelset brændte to vokslys, og en lampe hang ned foran et helgenbillede, hvorunder der efter katolsk skik var en bedeskammel. Men det var ikke disse genstande, hans øjne søgte; han vendte blikket til den anden side og bemærkede en kvinde, der syntes at have været i begreb med at gøre en hurtig bevægelse, men var blevet stående stille på halvvejen. Også Andrei stod som fastnaglet til stedet. Det var ikke således, at han havde ventet at finde hende igen. Men hun var langt skønnere og mere udviklet end dengang. Tidligere manglede der noget i hendes udvikling, men nu lignede hun et kunstværk, hvorpå kunstneren har lagt sidste hånd; tidligere var hun en overgiven ung pige, og nu en fuldendt kvinde i hele skønhedens glans. Hendes åbne øjne udtrykte en hel og fuldstændig følelse, ikke glimt eller antydninger, således som tidligere. Hendes blik var fyldt med tårer, som hun ikke havde haft tid til at aftørre. Hals, skuldre og barm havde skønhedens fuldkomne linjer. En del af de tykke lokker var opfæstet på

hovedet med en kam; resten af håret strømmede rigeligt ned over skuldre og arme.

Alle hendes ansigtstræk syntes forandrede. Forgæves bestræbte Andrei sig for at genfinde et eller andet minde i dem om, hvad han havde bevaret i sin erindring fra det første møde med hende – han fandt intet. Hun var ualmindeligt bleg, men denne bleghed var langt fra at svække hendes sjældne skønhed; tværtimod syntes den at meddele denne en endnu mere ophøjet ynde.

Andrei følte sig grebet af en slags hellig ærefrygt, idet han blev stående ubevægelig foran hende. Også hun syntes bevæget ved synet af den unge kosak, der stod der for hende i sin ungdommelige manddoms fulde kraft og skønhed, og hvis ubevægelighed end ikke var i stand til at skjule lemmernes ualmindelige smidighed. Fasthed lynede i hans øjne, der var overskyggede af dristigt buede øjenbryn; de brune kinder glødede af ungdommelig ild, det fine, mørke overskæg glinsede som silke.

"Nej, jeg kan ikke noksom takke dig, højmodige kriger," sagde hun, og hendes sølvklare stemme bævede: "Gud alene kan lønne dig, ikke en svag kvinde som jeg – –"

Hun slog øjnene ned; som skønne, snehvide halvcirkler sitrede øjenlågene med de lange, sorte øjenhår. Hendes yndigt formede hoved bøjede sig, og en let rødme farvede hendes kinder.

Andrei vidste ikke, hvad han skulle svare. Han ville udtale alt, hvad der lå ham på hjerte, – han ville sige det lige så glødende, som han følte det, men det var ham ikke muligt. Det var, som om noget bandt hans tunge, han kunne ikke få luft i ord. Han

følte, at han i det krigerske nomadeliv, han havde ført, siden han forlod Akademiet, havde glemt den smule slebenhed, han havde lært der, og at han ikke var i stand til at give noget passende svar – og han opfyldtes af ærgrelse over sin kosaknatur.

I det samme trådte tatarkvinden atter ind i værelset. Hun havde skåret det brød, Andrei havde bragt, i små stykker, som hun havde lagt på en forgyldt tallerken og nu satte for sin herskerinde.

Den skønne pige så først på hende, derefter på brødet og endelig på Andrei, og meget lå der i disse øjne. Dette rørende, taknemmelige blik sagde, hvor afmægtig hun var til at give sine følelser udtryk, og Andrei forstod det bedre, end om hun havde brugt mange veltalende ord. Han følte sig på én gang lettere om hjertet. Hans følelser, der indtil da havde været som bundet med stærke bånd, frigjordes, og han var netop på nippet til at udgyde sig i en ustandselig strøm af ord, da den unge pige vendte sig mod tatarkvinden og urolig spurgte:

"Men, min moder? Har du også bragt hende brød?"

"Hun sover."

"Men min fader?"

"Ham har jeg bragt noget; han sagde, han ville selv komme og takke giveren."

Hun tog da et stykke brød og førte det til læberne. Med uudsigelig glæde så Andrei til, da hun brød det itu med sine skinnende hvide fingre og begyndte at spise.

Men pludselig kom han i tanker om hin mand på gaden, der var blevet vanvittig af sult, og som han havde set opgive ånden,

fordi han havde slugt brødet med grådighed. Han blev angst, greb hende om hånden og sagde:

"Hold op! Spis ikke mere! Du har savnet så længe, at brødet nu kunne blive gift for dig."

Hun slap straks brødet og så på Andrei som et lydigt barn. Kunne blot ordet udtrykke – – – men hverken mejsel eller pensel eller det ellers så fyldestgørende sprog er i stand til at udtrykke, hvad der kan ligge i en ung kvindes blik, eller de følelser, der gennemstrømmer den, der modtager et sådant.

"O, dronning!" udbrød Andrei, henrevet af beundring, "hvad begærer du af mig? Befal, hvad du vil! Befal, om det så var, det umulige – jeg går straks hen for at opfylde det! – Befal mig at gøre, hvad intet andet menneske formår – jeg gør det, jeg går i døden for dig! – Ja, ja, i døden vil jeg gå for dig, det sværger jeg ved det hellige kors! Det vil være sødt, usigeligt sødt at dø for dig! – Jeg ejer tre landsbyer, halvdelen af min faders heste tilhører mig, alt, hvad min moder har bragt min fader i medgift, og alt, hvad hun hemmeligt har sammensparet – det er mit alt sammen! – Ingen kosak er der, som har sådanne våben som jeg; blot for mit sabelgreb kunne jeg få en mængde heste og tre tusinde får. Alt dette vil jeg opgive, jeg vil kaste det bort, træde det under mine fødder, brænde det, strø det som avner for vindene, blot på et ord af dig, ja blot på et vink af dine skønne sorte øjenbryn! – Men – det er vist kun dum snak, jeg her står og siger; jeg ved nok, at det ikke går for mig, der kun har levet på Akademiet og i sätchaen, at tale, som der tales, hvor konger og fyrster og de ældste og bedste riddere samles. Jeg ser vel, at du er et helt forskelligt væsen for os andre, og at alle andre kvinder står langt tilbage for dig."

Med stigende forbavselse og den mest spændte opmærksomhed, så at intet ord gik tabt for hende, lyttede den unge pige til denne djærve, ildfulde tale, som en ungdommelig og ubændig sjæl åbenbarede sig som i som i et spejl, og hvoraf ethvert ord, udtalt med en røst, der kom lige fra hjertet, svulmede af kraft og begejstring.

Hun strakte sit skønne hoved lidt frem, slog det yppige hår helt tilbage og sad således længe og betragtede ham med åben mund; hun var i begreb med at svare, men holdt pludselig inde; for hun kom til at huske på, at han var kommet i et helt andet ærinde, og på, at hans fader, hans brødre, alle hans landsmænd var dødelige fjender af hendes folk, at de skrækkelige saporoger holdt staden indesluttet fra alle sider og havde indviet den og alle dens indbyggere til undergang – –

Hendes øjne fyldtes pludseligt med tårer. Det broderede silkelommetørklæde, hun tog frem og holdt for ansigtet, blev på et øjeblik gennemvædet. Længe sad hun således ubevægelig, med hovedet lænet tilbage, mens hun bed sig i underlæben, og lommetørklædet tog hun ikke bort fra ansigtet, for at han ikke skulle se hendes smerte.

"Sig mig blot et eneste ord!" sagde Andrei og greb hendes hånd.

Ved at berøre denne fo'r der ligesom glødende ild gennem hans årer, og han vedblev at trykke den fyrigt. Hun trak den ikke tilbage.

Men hun tav fremdeles; hun vedblev at holde tørklædet for øjnene og rørte sig ikke.

"Hvorfor er du så bedrøvet? Sig mig dog, hvorfor er du så bedrøvet?"

Hun kastede tørklædet fra sig, strøg det lange hår, der var faldet frem for hendes ansigt, tilbage, og hengav sig til vemodige klager; hun hviskede så sagte som vinden, der pludselig rejser sig en smuk sommeraften og suser gennem sivene ved flodbredden.

"Er jeg ikke at beklage? Bedre var det, om jeg aldrig var født! – Er det ikke en bitter skæbne, der har ramt mig? Min skæbne er som en bøddel! Alt har den lagt for mine fødder, de stolteste adelsmænd i riget, de mægtigste herrer – grever og udenlandske adelsmænd, blomsten af vort ridderskab. Alle elskede de mig, og enhver af dem ville have anset det for sin største lykke at blive genelsket af mig. Der havde kun behøvedes et vink af min hånd, og den skønneste, ædleste og elskværdigste af dem alle var blevet min. Men, o grusomme skæbne! du lod ikke én af dem sætte mit hjerte i bevægelse; men for en fremmed, for en fjende af vort folk lader du det tale og skyder de ædleste riddere i mit fædreland til side! Hvorfor, hellige Guds moder, forfølger du mig så grusomt, så ubarmhjertigt? Hvilke synder, hvilken brøde har jeg begået? I rigdom og overflødighed svandt mine dage hen. Hver dag sættes de kosteligste retter, den ædleste vin for mig. Til hvad nytte var al denne overflod, når jeg dog til sidst skulle lide hungerdøden, en død, som endog den usleste tigger ikke må lide. Og er det endda ikke nok, at jeg er fordømt til en så skrækkelig lod – er det endda ikke nok, at jeg må se min fader og min moder lide denne død under de frygteligste pinsler – dem, som jeg kunne hengive mit liv for tusinde gange? Er dette endnu ikke nok? Ham må jeg gense før min død og høre hans tale om en kærlighed, som jeg ikke havde drømt om; han skal

sønderrive mit hjerte med sine ord, for at gøre min grusomme skæbne endnu bitrere – for at jeg skal føle det endnu tungere at ofre mit unge liv, – for at døden kan blive mig endnu frygteligere, og for at jeg i døden kan fortørnes endnu mere på dig, du grusomme skæbne, og – tilgiv mig min synd! – på dig også, Guds hellige moder!"

Da hun tav, hvilede der over hendes ansigt et udtryk af den dybeste fortvivlelse. Ethvert træk i det vidnede om kummer, og alt, fra den sænkede pande og de nedslagne øjne og indtil de tårer, der næsten var tørret ind på de glødende kinder, – alt syntes at sige: "Herfra er lykken bortflygtet!"

"Nej," svor Andrei, "det ville være himmelråbende uret, om den skønneste og bedste af alle kvinder skulle lide en så bitter skæbne, hun som er født til at bringe alt, hvad der er stort og ædelt på Jorden, til at falde ned for hendes fødder som for en helgen. Nej, du skal ikke dø, du skal ikke dø! Jeg sværger det ved min moder, ved mit eget liv, ved alt, hvad der er mig kært i verden, du skal ikke dø! Og kan det ikke være anderledes, og kan intet, hverken kraft eller mod eller bønner afvende den hårde skæbne, da vil vi dø sammen, – men jeg vil dø først, for dine fødder, og kun døden skal skille mig fra dig."

"Bedrag ikke både dig selv og mig!" svarede hun og rystede på hovedet. "Jeg ved alt for godt, at det ikke er dig muligt at elske mig; det strider mod din pligt og hvad du er kommet her til denne by for. Du har en fader, du har landsmænd, fædreland; de kalder på dig; vi er dine fjender."

"Hvad bryder jeg mig om fader og fædreland og landsmænd," svarede Andrei og rystede stolt på hovedet, idet han rettede sig i vejret rank som en gran. "Og vil du ikke tro mig, så hør nu, hvad

jeg siger dig: Jeg har ingen, ingen, ingen!" gentog han i dén tone og med dén håndbevægelse, hvormed en hårdnakket, ubøjelig kosak udtrykker, at han vil gøre noget uhørt og utroligt. "Hvem siger, at Ukraine er mit fædreland? Hvem har givet mig det til fædreland? Vort fædreland er der, hvor sjælen søger hen, *der* er der herligere end noget andet sted på Jorden. *Du* er mit fædreland! Og dette fædreland vil jeg bære i mit hjerte, altid, altid, så længe jeg lever, og jeg vil se på, om nogen kosak formår at rive det ud derfra! Alt, hvad jeg ejer, giver jeg afkald på, kaster jeg bort for at dø for et sådant fædreland!"

Et øjeblik stod hun ubevægelig som en skøn billedstøtte og betragtede ham. Men på én gang brast hun i tårer, og med en forunderlig hengivelse, som kun kan findes hos en ikke beregnende, højsindet kvinde, der ikke kan andet end følge hjertets drift, kastede hun sig i hans arme, omfavnede ham med sine snehvide, dejlige arme og gav sig til at hulke.

I det samme lød der forvirrede råb og lyd af pauker og trompeter op fra gaden. Men Andrei hørte intet. Han følte kun hendes varme åndedræt og hendes tårer på sin kind, og hendes duftende hår, der omhyllede hans hoved som et mørkt glinsende net af silke.

Nu kom tatarkvinden med et udbrud af glæde styrtende ind.

"Vi er reddet, vi er reddet!" råbte hun ude af sig selv. "Vore folk er trængt ind i staden; de har brød, korn og mel; og de fører også nogle fangne saporoger med!"

Men der var ingen, der hørte hende. Beruset af hidtil ukendte følelser kyssede Andrei de svulmende læber, der hvilede ved hans kind, og disse læber blev ikke svaret skyldige. Hun besvarede hans kys, og ved dette gensidige kys

gennemstrømmedes de af en følelse, som det kun én gang i livet forundes mennesket at fornemme.

Og kosakken var fortabt – fortabt for alt, hvad der kaldtes kosakhæder! Aldrig mere skulle han gense sätchaen eller de hjemlige marker eller kirken, der var viet hans Gud! Ukraine skulle aldrig mere få den tapreste af sine sønner tilbage, – ham, der var draget ud for at forsvare det. Den gamle Taras vil rive sine grå hår af hovedet og forbande den dag og time, da en sådan søn fødtes til hans vanære.

7

I saporogernes lejr var der stærk bevægelse. I begyndelsen kunne ingen blive klog på, hvorledes det var gået til, at en afdeling af den kongelige hær var trængt ind i staden. Senere opklaredes det imidlertid, at hele divisionen Perejaslav, der lå foran en af byens sideporte, aftenen forud havde kigget for dybt i flasken, og det var da ikke at undres over, at, førend den kom ret til bevidsthed om, hvad der var på færde, var den ene halvdel af den nedsablet og resten taget til fange.

Forinden naboafdelingerne blev skræmt op af larmen og kunne gribe til våben, var kongens tropper trængt ind gennem porten, og de bageste rækker af disse gjorde det let af med de søvndrukne og halvt berusede saporoger, der uden orden stormede ind på dem.

Kotchevoyen sammenkaldte hele hæren, og da alle var kommet til stede og stod omkring ham med huen i hånden, talte han således til dem:

"Der ser I nu, mine herrer og brødre, hvad der er gået for sig i nat; der ser I, hvad alt dette drikkeri fører til! Der ser I nu, hvilken skændsel fjenden har ladet overgå os. Det lader til, at det er sådan fat med jer, at, når I får dobbelte rationer, drikker I jer straks i den grad fulde, at kristenhedens fjende ikke alene kan trække bukserne af jer, men oven i købet kan spytte jer i ansigtet, uden at I mærker det."

Kosakkerne stod alle tavse og så mod jorden; de følte, hvor skyldige de var. Kun Kukubenko, hetman for divisionen Nesamaikov, svarede:

"Stop et øjeblik, lille fader," sagde han. "Om der end ikke står noget i loven om, at man kan gøre en bemærkning, når kotchevoyen taler til hele den samlede hær, så må det dog siges, når sagen forholder sig anderledes. Dine bebrejdelser er ikke ganske retfærdige. Ja, var det på marchen eller under slaget eller ved et eller andet vigtigt arbejde, at kosakkerne havde drukket sig fulde, så var de rigtig nok skyldige, og så fortjente de at straffes med døden. Men her lå vi jo ørkesløse for byen og kedede os. Det var hverken faste eller anden højtid, hvor man skulle iagttage afholdenhed; og når man sådan ligger ledig, hvor er det da muligt andet for et menneske, end at han må drikke sig fuld? Det er ingen synd! Men vi skal nok vise dem, hvad det vil sige at overfalde værgeløse mennesker! Vi har tidligere banket dem dygtigt af, men nu skal vi sådan tilrede dem, at ingen af dem skal komme helskindet hjem."

Hetmanens tale slog an hos kosakkerne. De så op og rettede sig, og mange af dem nikkede bifaldende og sagde:

"Kukubenko har talt vel."

Og Taras Bulba, der ikke stod langt borte fra kotchevoyen, sagde:

"Nå, kotchevoy! Det lader til, at Kukubenko har ret. Hvad siger du til det?"

"Hvad jeg siger til det? Jeg siger: Held den fader, der har en sådan søn. Der hører ikke stor visdom til at laste noget. Men det er visdom, når man kan sige et ord, der ikke nedtrykker et menneske i ulykken, men opmuntrer ham og giver ham nyt mod, ligesom sporerne opmuntrer hesten, når den har forfrisket sig ved vandtruget. Jeg ville selv have tilføjet et ord til

trøst og opmuntring, men Kukubenko er kommet mig i forkøbet."

"Kotchevoyen har også talt vel," råbtes der i saporogernes rækker.

"Det var godt sagt," udbred andre.

Endog de ældste nikkede, trak sig i deres lange overskæg og mumlede:

"Vel talt!"

"Hør nu videre, mine herrer!" vedblev kotchevoyen. "At indtage en fæstning, bestige dens mure eller undergrave den, som tyskerne plejer – til Helvede med det, det duer ikke, det passer sig ikke for kosakkerne. Jeg tror ikke, at fjenden har bragt store forråd til staden. Indbyggerne er udhungrede, og de vil snart have spist op, hvad der er tilført; og hvad angår fourage til hestene – så tvivler jeg på, at nogen af deres helgener kaster den ned til dem fra Himlen – men det forstår ingen anden end Gud; deres gejstlige har det kun i munden. Derfor vil de snart komme ud af staden. Del jer derfor i tre afdelinger og stil jer op foran de tre porte. For hovedporten fem divisioner, og for hver af de andre porte tre. Divisionerne Djadkov og Korsun holder reserve! Kaptajn Taras med sit regiment ligeledes i reserven! Divisionerne Tytarev og Timotchev dækker proviantvognene på venstre fløj, og divisionerne Schtcherbinov og Teblikov holder højre fløj. Og så tager vi unge folk ud af rækkerne, folk, der har ben i næsen og forstår at drille fjenden. Polakken har ingen hjerne i hovedet, han tåler ikke at blive skældt ud, og måske kan vi endnu i dag få dem alle sammen lokkede ud af portene. – Enhver hetman må holde ordentlig mønstring over sine folk! Og er der huller, så udfylder han dem med resterne af

divisionen Perejaslav. – Se nu alting godt efter! Og enhver kosak får kun ét glas brændevin og et stykke brød, for at han kan være rigtig ædru. Men jeg tænker, at de har fået nok af hvad de har taget til sig i går, for i går har de rigtignok smovset sådan, at man må forbavses over, at ingen er revnet af det. Endnu én ting: Skulle det falde en eller anden hund af en marketenderjøde ind at sælge blot ét eneste glas brændevin til en kosak – så skal jeg lade et svineøre nagle fast til hovedet på den karl og hænge ham op ved benene. Nu til værket, brødre, til værket!"

Således uddelte kotchevoyen sine befalinger, og alle bøjede hovedet helt ned til bæltestedet for ham og begav sig derpå barhovedede afsted til deres vogne og til deres lejrpladser; først efter at være kommet et langt stykke bort, satte de huerne på.

Der blev nu taget rask fat på udrustningen; sabler og lanser blev prøvet, der blev hældt krudt i hornene, vognene blev skubbet frem, og hestene blev sadlet.

Da Taras gik tilbage til sin afdeling, grundede han på, hvor Andrei dog kunne være blevet af. Var han blevet overfaldet i søvne sammen med de øvrige og taget til fange? Nej, Andrei var ikke den mand, der lod sig tage levende, og blandt de døde havde man dog hidtil ikke fundet ham. Fordybet i tanker gik Taras op og ned foran sit regiment uden at høre, at nogen allerede i længere tid havde kaldt på ham ved navn.

"Hvad er der? Hvem vil tale med mig?" råbte han, da han endelig blev opmærksom.

Jøden Jankel stod for ham.

"Hr. kaptajn, hr. kaptajn!" hviskede jøden med ilfærdig og usikker stemme, som om han havde en vigtig efterretning at

meddele, "jeg har været inde i byen."

Taras så forbavset på jøden; han var i høj grad forundret over, at det allerede var lykkedes denne at snige sig ind i staden.

"Hvordan Fanden er du kommet derind?"

"Det skal jeg fortælle", svarede Jankel. "Så snart jeg i dag i morgenstunden hørte kosakkerne skyde, tog jeg min kaftan og skyndte mig afsted uden at trække den på; først da, jeg var på vejen, fik jeg den på, for jeg ville hurtigst muligt se at få at vide, hvorfra den støj kom, og hvorfor kosakkerne begyndte at skyde så tidligt om morgenen. Jeg kom til stadsporten i samme øjeblik, som bagtravet drog ind ad den. Da jeg ser mig om, opdager jeg fændrik Galandovitch i spidsen for det. Den mand kender jeg lidt til; han har skyldt mig hundrede dukater i tre år. Jeg efter ham, som om jeg ville kræve ham for pengene, og på den måde kom jeg ind i byen."

"Hvad for noget! Du har været i byen, og det oven i købet for at kræve ham for hans gæld!" sagde Bulba. "Og han lod dig ikke hænge på stedet som en hund?"

"Jo, ved Gud! Han ville have ladet mig hænge," vedblev jøden. "Hans folk havde allerede grebet fat i mig og slået mig strikken om halsen; men jeg bad om nåde; jeg sagde, jeg ville vente med betalingen så længe han behagede, og lovede endog, at jeg ville låne ham flere penge, hvis han ville hjælpe mig til at få mit tilgodehavende hos de andre herrer officerer; for, sandt at sige, tror jeg ikke, hr. fændrikken har en eneste dukat i sin lomme, skønt han ejer godser og huse og fire slotte og store stepper lige ned til Schklov – men, som sagt, ikke en skilling i lommen har han, ganske som en kosak. Hvis jøderne i Breslau ikke havde forstrakt ham med penge til hans udrustning, kunne han slet

ikke være draget i krig. Derfor har han heller ikke kunnet møde i rigsdagen –"

"Nå, hvad bestilte du så i byen? Så du noget til nogen af vore folk?"

"Ja, det forstår sig; der er mange af voreses folk derinde; der er Izig, Rachum, Schmuel, Chaivolch og –"

"Hvad rager det pak mig! Til Helvede med de hunde! Hvad pludrer du om dine jøder! Jeg spørger om saporogerne."

"Saporoger har jeg ingen set af; ingen undtagen hr. Andrei."

"Har du set Andrei?" skreg Bulba. "Hvordan har det sig med ham? Hvor har du set ham? I fængsel? Eller i lænker?"

"Nej, hvem skulle vel have vovet at lægge lænker på hr. Andrei? – Nej, han er blevet så fornem en herre – det var nær ved, at jeg ikke havde kendt ham, – ved Gud! Han bærer armskinner af guld, han har et gyldent bælte, guld over alt – alt er guld på ham. Ligesom solen skinner ved forårstid, når fuglene kvidrer i haven og græsset dufter, således skinner han af guld. Og vojevoden har skænket ham sin kostbareste hest, – en hest, som alene er to hundrede dukater værd."

Bulba stod som forstenet.

"Hvorfor har han da klædt sig i en fremmed rustning?"

"Fordi den var smukkere end hans; derfor har han taget den på. Og han rider frem og tilbage foran geledderne og råber og kommanderer – ganske som om han var en af de allerfornemste polakker."

"Hvem har tvunget ham til det?"

"Jeg siger ikke, at der er nogen, der har tvunget ham til det. Ved herren da ikke, at han frivilligt er gået over til dem?"

"Hvem er gået over til dem?"

"Ih, hr. Andrei!"

"Hvem er han gået over til?"

"Til dem derinde. Han er nu ganske en af deres."

"Du lyver, hund!"

"Hvorfor skulle jeg lyve? Er jeg da sådant et fæ, at jeg skulle lyve, når jeg kunne sætte min hals på spil ved det? Ved jeg måske ikke, at en jøde bliver uden videre hængt som en hund, hvis han finder på at bagtale en fornem herre?"

"Du siger altså, at han har forrådt sit fædreland og sin tro?"

"Jeg taler ikke om, at han har forrådt noget; jeg siger kun, at han er gået over til de andre."

"Du lyver, fordømte smovs! Sligt er aldrig sket i et kristent land. Du lyver, usling!"

"Gid der må vokse græs på min dørtærskel, hvis jeg lyver! Man må spytte på min faders og min moders og på min svigerfaders og svigermoders grav, hvis jeg lyver! Og hvis herren ønsker det, skal jeg sige, hvorfor han er gået over."

"Tal!"

"Vojevoden har en datter, hun er så dejlig, – ak, du himmelske Gud, så dejlig –"

Her søgte jøden så godt, han kunne, at anskueliggøre vojevodens datters skønhed ved at udbrede hænderne, blinke med øjnene og spidse sin mund, som om han sugede på noget rigtigt sødt.

"Hvad? Og derfor – –?"

"Ja, det er for hendes skyld, han har gjort det og er gået over til dem. Når en mand hildes i kærlighed, så er alt andet ham ligegyldigt – så er han som en skosål, man lægger i vand, – man kan bøje og dreje den, som man vil."

Bulba hensank i mørk grublen. Han vidste, at den svage kvindes magt er stor, at hun har styrtet mange stærke mænd i fordærvelse, og at Andrei havde et blødt sind i den henseende. Længe stod han ubevægelig, som fastnaglet til jorden.

"Hør, herre! Jeg skal fortælle det hele," sagde jøden. "Da jeg i morges hørte al den støj og så, at tropperne drog ind ad stadens port, stak jeg en perlesnor til mig, for påkommende tilfældes skyld; i staden er der mange skønne adelige damer, og jeg sagde til mig selv: Er der skønne adelsdamer der, så kan jeg også sælge mine perler til dem, selv om de ikke har noget at spise. Og så snart fændrikkens folk lod mig gå, løb jeg til vojevodens hus for at sælge mine perler der. Der hørte jeg alt af en tatarisk pige; hun sagde mig, at brylluppet skulle holdes, så snart saporogerne var fordrevet. Og hr. Andrei har lovet at fordrive saporogerne."

"Og du dræbte ham ikke på stedet, denne Helvedes søn?" spurgte Bulba.

"Hvorfor skulle jeg dræbe ham? Han er jo gået over til dem af egen fri vilje! Hvad uret er der i det? Han er gået derhen, hvor han synes bedst om at være."

"Og du har set ham med egne øjne?"

"Med mine egne øjne, – ved Gud! Hvad han er for en stolt krigsmand! Den smukkeste af dem alle! Gud skænke ham liv og sundhed! Han kendte mig straks, og da jeg kom hen til ham, sagde han – –"

"Hvad sagde han?"

"Han sagde – ja, det vil sige, han gjorde først et tegn til mig med hånden, og så sagde han: "Jankel!" – "Hr. Andrei!" svarede jeg. – "Jankel," sagde han så, "sig til min fader og min broder, sig

til kosakkerne, til saporogerne, ja til hele verden, at min fader ikke længere er min fader, min broder er ikke længere min broder, mine kammerater er ikke længere mine kammerater, og at jeg vil kæmpe mod dem alle, – mod dem alle!"

"Det er løgn, du nederdrægtige Judas!" skreg Taras aldeles ude af sig selv. "Du lyver, din hund! Du har korsfæstet Kristus, du gudsforgående krop! Jeg skal tage livet af dig, Satan! – skynd dig at komme afsted, eller – eller du er dødsens på stedet!"

Med disse ord trak Taras sin sabel.

Den forfærdede jøde løb alt, hvad han kunne, så langt bort, som hans tynde ben ville bære ham. Og længe løb han afsted gennem kosakkernes lejr, uden at se sig om; derpå videre over markerne, skønt Taras slet ikke forfulgte ham; denne var kommet til sig selv og havde indset, at det var ufornuftigt at lade sin vrede gå ud over den første den bedste.

Han kom nu også i tanker om, at han den foregående nat havde set Andrei gå igennem lejren med en kvinde. Han bøjede sit grå hoved; men trods alt hvad han havde hørt, ville han dog ikke tro på, at man kunne gøre sig skyldig i en sådan skændsel, og at hans egen søn skulle have forrådt sin tro og solgt sin sjæl ...

Derpå førte han sin afdeling hen til det sted, der var den anvist; det var bag en skov, den eneste, kosakkerne endnu ikke havde afsvedet.

De øvrige saporoger, fodfolk så vel som ryttere, begav sig på march ad de tre, stadsporte til i tre forskellige retninger. Alle divisioner var på benene: Umanak, Popovitchev, Kanev, Steblikov, Nesamaikov, Gurgasiv, Titarev, Timotchev. Kun Perejaslavs division manglede. Kosakkerne af denne afdeling

havde aftenen i forvejen drukket tæt og fået deres løn for det. En var først vågnet i lænker og i fjendens hånd, en anden var, uden nogensinde at vågne, gået over i skyggernes land; Chlib, deres hetman, var ankommet til polakkernes hovedkvarter uden strømper eller kaftan.

I staden bemærkedes røret blandt kosakkerne meget vel. Hele befolkningen ilede op på voldene, og et levende billede frembød sig for kosakkernes øjne; de polske riddere, hvoraf den ene var stadseligere end den anden, stod på murene. Deres messinghjelme, der var smykket med hvide svanefjer, glinsede i solen. Andre bar lette huer, røde eller blå, trykket lidt ned til siden, og kaftaner med vidt flagrende ærmer, broderet med guld eller besat med snore. Deres sabler og geværer, som de havde betalt med dyre priser, var, ligesom deres hele dragt, forsynet med rige dekorationer.

I de forreste rækker stod generalen, von Budtchak, knejsende stolt med sin røde, guldbroderede hue. Han var en berømmelig hærfører, større og sværere end alle andre, og en vid, kostbar kaftan indhyllede hans kæmpemæssige skikkelse. På den anden side, i nærheden af naboporten, stod en anden anfører, en lille, vindtør person. Hans små, skarpe øjne lynede under de tykke bryn. Han vendte sig rask til alle sider, pegede med sin fine, magre hånd snart i den ene, snart i den anden retning, og udstedte sine ordrer. Det var tydeligt, at han, trods sin uanselige figur, forstod sig godt på krigsvæsenet.

Ikke langt fra disse sås fændrikken, en lang rækel med en tyk knebelsbart og ganske rød i ansigtet; fyren holdt af stærke drikke og muntre drikkegilder. Bag disse sås en hel mængde krigsmænd af den lavere polske adel, der dels selv havde

bekostet deres udrustning, dels var udrustet på statens bekostning, dels endelig for penge, de havde lånt af jøderne imod at pantsætte alt, hvad der blot havde mindste værd i deres fædrene slotte. Der var desuden et ikke ringe antal af de snyltegæster, som senatorerne havde om sig for at prale med et glimrende følge ved gæstebuddene, og som i dag, når de gjorde tjeneste ved bordet eller skænken, stjal af sølvbægrene og i morgen satte sig på bukken for at betjene de høje herrer som kuske. Der var, kort sagt, folk af alle slags til stede her. Sædvanligvis havde de ikke meget hverken at bide eller brænde, men i anledning af krigen havde de alle fået sig stadseligt pudset op.

Kosakkerne blev stående i tavshed foran murene. Af dem var der ingen, der bar guld på klæderne; kun hist og her så man det blinke på sabelfæster og geværbeslag. Kosakkerne yndede ikke at pynte sig med kostbare klæder, når de var i krig. Deres panserskjorter og hele deres dragt var simpel, men dog sås deres sorte lammeskindshuer med de røde duske i toppen på lang afstand.

To kosakker sprængte frem af saporogernes rækker. Den ene var endnu ganske ung, mens den anden var noget til års; begge var glimrende krigsmænd. De hed Okrim Nasch og Mikita Golokopitenko. Efter dem fulgte Demid Popovitch, en undersætsig kosak, der længe havde holdt sig til i sätchaen; han havde været med for Adrianopel og flakket meget om i verden; én gang skulle han have været levende brændt og var flygtet og kommet til sätchaen med hovedet indsmurt i tjære og afsvedet knebelsbart. Men han var atter kommet til kræfter, og nu havde han en lang hårpisk snoet om øret og lagt sig et tykt, kulsort

overskæg til. Desuden var han vel bekendt for sin bidende tunge.

"Ej, det er nogle dejlige kjoler, I har på alle sammen," råbte han; "men jeg gad nok vide, om I er lige så dygtige karle, som jeres kjoler er fine."

"Vent blot," råbte den tykke ned til ham fra voldene; "vi skal kneble jer alle tilhobe! Kom I kun med jeres geværer og jeres heste, I landstrygere! Har I set, hvordan vi har lænket jeres kammerater og bragt dem her ind i staden. – Å," sagde han til en af de omstående, "bring os de fangne saporoger her op på volden."

Saporogerne blev ført frem med sammenbundne hænder.

I spidsen for dem marcherede hetmanen Chlib, uden kaftan og strømper, ganske som han var blevet taget i rusen. Hetmanen lod sit hoved synke ned på brystet, han skammede sig for sine kammerater over sin nøgenhed og over, at han var blevet fanget i søvne som en hund. På én nat var hans vældige hoved grånet.

"Du skal ikke græmme dig, Chlib! Vi skal nok befri dig," råbte kosakkerne op til ham.

"Du skal ikke være forknyt, gamle ven," tilføjede hetman Borodati. "Du kan ikke gøre for, at de har fanget dig nøgen; men en ulykke kan ramme enhver. Men skam få de hallunker, der stiller dig i gabestokken uden først at have sørget for at dække din nøgenhed".

"Ja, det er tydeligt, de er ikke bange for folk, der sover," råbte Golokopitenko op til dem.

"Vent I kun, vi skal nok skære piskene af jer," svaredes der fra volden.

"Det gad jeg nok se, hvordan de vil bære sig ad med at skære piskene af os!" sagde Popovitch og galoperede nærmere hen under volden; han så om til sine landsmænd og tilføjede: "Men polakkerne har måske ret; når tykkerten deroppe anfører dem, så må de have mod til at gå løs på enhver."

"Hvorfor tror du det?" spurgte kosakkerne, der anede, at Popovitch havde en vittighed i reserve, når han blev spurgt.

"Jo, for så kan hele hæren skjule sig bag ham, og det ville være vanskeligt at ramme nogen af dem, når lansen først skal passere hans mave."

Kosakkerne slog en skraldende latter op, og endnu længe efter var der dem, der rystede på hovedet og sagde:

"Ja, det er dog Fanden til karl, den Popovitch! Når han skærer løs på folk, så – – –"

Men hvad der i så fald ville ske, beholdt de for sig selv.

"Tilbage fra volden, tilbage!" kommanderede kotchevoyen, for det så ud til, at polakkerne nu ikke længere ville døje disse stiklerier, og deres anfører havde allerede givet et tegn med hånden.

Det var også på høje tid; for næppe havde kosakkerne lystret kommandoen, før det regnede med kardæsker ned fra volden. Der blev et stort røre i staden, og selv den gamle vojevod viste sig til hest. Portene åbnedes, og besætningen stormede ud. Foran red husarerne i skønneste orden, derefter fulgte kyrassererne, alle med messinghjelme; efter dem igen kom de fornemste adelsmænd, som hver for sig var uniformeret efter sin fantasi. Disse stolte riddere ville ikke lade sig ordne i geled med de andre, og de af dem, der ikke havde kommando over nogen del af hæren, red i spidsen for deres eget følge. Derpå

fulgte atter sluttede rækker, og efter disse kom fændrikken ridende, så atter sluttede rækker, fulgt af den tykke anfører, og allersidst i hele truppen red den lille, vindtørre anfører.

"Pas på, pas på, at de ikke stiller sig op i geledder," råbte kotchevoyen. "Alle divisioner må falde an på én gang! Kom tilbage fra de andre porte! Divisionen Titarev falder an til højre, og divisionen Djadkov til venstre! Kukubenko og Palivoda bagfra! Bring dem i uorden og spræng dem fra hinanden!"

Kosakkerne lystrede kommando og angreb fra alle sider. De gennembrød polakkernes geledder, trængte stærkt på dem og blev igen trængt af dem. De levnede dem ikke tid til at skyde. Der benyttedes kun sværd og lanse. Alle styrtede sig i den almindelige slagtummel, og enhver havde lejlighed til at udmærke sig.

Demid Popovitch dræbte tre menige soldater og kastede to af de fornemste adelsmænd af sadlen, idet han råbte:

"Ih, sikke' dejlige heste! Sådan nogle har jeg længe ønsket mig."

Og han drev hestene foran sig over marken og råbte til de der opstillede kosakker, at de skulle tage sig af dem. Derpå vendte han atter tilbage i kamptummelen, angreb på ny de ryttere, han havde kastet af sadlen, dræbte den ene af dem og kastede en strikke om halsen på den anden, som han på den måde bandt fast til sin sadel og slæbte afsted mig sig, efter at han først havde berøvet ham den kostbart indlagte sabel og en pung fuld af dukater.

Kobita, en prægtig ung kosak, kom i enekamp med en af de tapreste riddere i hele den polske hær, og kæmpede længe med ham. De havde allerede fat i hinanden med armene; endelig

overmandede kosakken sin modstander og stødte ham en skarp tyrkisk dolk i brystet. Men døden indhentede ham selv, for i det samme fik han en kugle i tindingen. Det var den anseligste af alle polske adelsmænd, der havde strakt ham til jorden, den herligste ridder af alle, udsprunget af gammel fyrstelig æt. Slank som en poppel stormede han frem på sin kraftige, isabellafarvede ganger. Mangen heltedåd havde han allerede udført; to saporoger havde han nedhugget med sit tunge sværd og kastet Fedor Korsch, en udmærket kosak, med samt hans hest, til jorden; hesten havde han jaget en kugle gennem hovedet, og kosakken havde han gjort det af med ved et lansestød; på mange andre havde han hugget hoved eller arme af, og nu havde han, som sagt, sendt Kobita en kugle i tindingen.

"Det er en fyr, jeg kunne have lyst at måle mig med," råbte Kukubenko, hetman for divisionen Nesamaikov.

Han gav sin hest af sporerne, faldt polakken i ryggen og brølede så forfærdeligt, at alle, der befandt sig i nærheden, uvilkårligt skælvede ved denne overmenneskelige skrigen. Polakken ville vende sin hest for at kaste sig imod ham; men hesten lystrede ikke tømmen. Den gjorde i skrækken over den forfærdelige skrigen et sidespring, og Kukubenko sendte rytteren en kugle, der gik ind i ryggen på ham, så han faldt af hesten. Men endnu overgav polakken sig ikke; han forsøgte at gennembore sin fjende med sværdet; men hans hånd sank ned, og sværdet faldt til jorden. Kukubenko svang sin vældige pallask i begge hænder og huggede ham i det blegnende ansigt. To tænder, hvide som sne, slog pallasken ud, kløvede tungen, skar nakkehvirvlen igennem og trængte dybt ned i den fugtige jord

nedenunder. Højt i vejret sprøjtede den fornemme ridders rosenrøde blod og strømmede ned ad hans gule og guldbroderede dragt. Men Kukubenko fo'r videre med sit følge hen til et andet sted i slaget.

"Hvor kan dog nogen være så tåbelig at lade så prægtig en rustning ligge upåagtet!" sagde Borodati, hetman for divisionen Uman.

Dermed forlod han sine folk og sprængte hen til det sted, hvor den dræbte adelsmand lå.

"Syv polske riddere har jeg nedlagt med egen hånd, men en sådan rustning har jeg endnu aldrig set."

Borodati bukkede sig ned, begærlig efter at sætte sig i besiddelse af den faldne ridders rustning. Han havde allerede bemægtiget sig den med kostbare stene indlagte tyrkiske dolk og løst pungen med dukater fra bæltet samt taget en lille pakke, som den døde havde båret på brystet og som indeholdt fint linned, forskellige kostbarheder og en lok af en kvindes hår. Borodati hørte ikke, at fændrikken med den røde næse trængte ind på ham bagfra –, den samme, som han allerede én gang havde kastet af sadlen og mærket med et forsvarligt hug over ansigtet. Polakken svang sit sværd med kraft og huggede ham i nakken, der lå bøjet over den faldnes lig. Det tog således en sørgelig ende med plyndringen; det mægtige hoved rullede til den ene side og kroppen til den anden, og jorden farvedes med blod vidt omkring. Den vilde kosaksjæl svang sig mod himlen, fuld af harme og ærgrelse og tillige fuld af forbavselse over allerede så tidligt at skulle skilles fra et så kæmpemæssigt legeme. Men næppe havde fændrikken grebet kosakkens hoved

i hårpisken for at hænge det ved sin sadelknap, før der nærmede sig en hævner.

Som høgen højt oppe under skyerne, efter at have beskrevet store buer i luften, pludselig bliver stående ubevægelig på ét punkt, og derpå som en pil skyder ned på vagtlen, der slår ubekymret i busken, således fo'r Ostap, Taras' søn, pludselig løs på fændrikken og slog ham sin strikke om halsen. Fændrikkens røde ansigt blev endnu rødere, da den ubarmhjertige løkke snørede sig sammen om hans strube. Han greb efter pistolen, men den krampagtigt rystende hånd var ikke i stand til at holde sigte, og kuglen fo'r hen over marken uden at have ramt. – Ostap løste nu den silkesnor, som fændrikken førte med sig til at binde sine fanger med, fra sadlen, surrede hans hænder og fødder fast med den, bandt den anden ende af snoren ved sin sadelknap og slæbte ham afsted med sig, idet han råbte højt til alle kosakker af divisionen Uman, at de skulle gå hen og vise deres hetman den sidste ære.

Da de umanske kosakker hørte, at deres hetman, den vældige Borodati, ikke mere befandt sig i de levendes tal, forlod de kampen og skyndte sig hen for at sikre sig hans lig, hvorefter de øjeblikkeligt rådslog om, hvem de skulle vælge til hetman i hans sted. Endelig sagde de:

"Hvad behøver vi lang overvejelse til? Vi kan ingen bedre hetman få end Ostap Bulba. Han er rigtignok yngre end enhver af os, men hans hoved er klogt som en oldings."

Ostap tog sin hue af og takkede sine kammerater for den ære de beviste ham, men han kom ikke med nogen undskyldning for sin ungdom eller mangel på erfaring; han vidste, at den slags er der ikke tid til under slaget. Han førte straks sine folk

på ny i kampen og viste således, at det ikke var med urette, at de havde valgt ham til deres hetman.

Polakkerne begyndte nu at få det noget hedt om ørerne; de veg tilbage og flygtede over sletten for atter at samle sig et andet sted. Den lille, tynde anfører gav tegn til et korps på fire hundrede mand, der stod i reserve i nærheden af stadsporten, og i samme øjeblik regnede der en hagl af kardæsker over kosakkerne. Den ramte dog kun få. Nogle af kuglerne traf kosakkernes øksne, der forbavsede stirrede på al denne kamptummel. I deres skræk gav dyrene sig til at brøle, styrtede løs på kosakkernes vognpark og væltede og ødelagde en stor del af den.

Men i det samme styrtede Taras frem med sine folk og jog dem tilbage med råb og skrig. Hjorden skræmmedes af råbene, gjorde omkring og fo'r ind på de polske regimenter, hvor de kastede mange af folkene overende og bragte alt i uorden.

"Tak, tak skal I have!" råbte saporogerne til dem. "På marchen har I allerede været os til god nytte, og nu hjælper I os oven i købet i slaget."

På ny styrtede kosakkerne sig mod fjenden, og mange polakker fandt døden. Mange kosakker udmærkede sig særligt: Metelitza, Schilo, begge Pisarenkoerne, Vontusenko og mange andre. Da polakkerne så, at det truede med at tage en sørgelig ende for dem, løftede de deres faner til tegn på, at de ville trække sig tilbage, og råbte op mod voldene, at man skulle åbne porten for dem. Den jernbeslåede port knirkede på sine hængsler og modtog de flygtende, trætte og støvdækkede krigsmænd, som fårefolden optager fårene. Mange af

saporogerne ville forfølge dem ind i staden, men Ostap holdt sine tilbage og sagde:

"Bort fra murene, I herrer og brødre! Bort derfra! Det er ikke rådeligt at komme dem for nær."

Og Ostap havde ret, for i det samme hørtes der et brag oppe fra voldene, og de blev overøst med alle tænkelige slags kastevåben. Nu kom kotchevoyen til og roste Ostap, idet han ytrede:

"Han er endnu en ung hetman, men han fører sine folk som en gammel erfaren anfører."

Gamle Bulba vendte sig om for at se, hvem denne unge hetman var, og så nu sin søn Ostap i spidsen for divisionen Uman, siddende stolt til hest med huen på det ene øre og hetmanstaven i hånden.

"Nej, se mig til den Satans dreng!" råbte den gamle og betragtede ham med stolthed. Han takkede afdelingen Uman for den hæder, der var bevist hans søn.

Kosakkerne gjorde atter omkring og lavede sig til at indtage deres lejrstilling igen. Men polakkerne viste sig på ny på voldene. Nu så de imidlertid ikke så strunke ud som før. Deres klæder var sønderrevne og tildels blodbestænkede, og de før så blanke messinghjelme var dækkede med støv.

"Nå, fik I mange fanger?" råbte saporogerne op til dem.

"Ja, bi kun, – det kommer nok!" svarede den tykke anfører og truede dem med en strikke.

Længe vedblev de støvede og udmattede krigere at tirre hinanden med ord; de gav ikke hinanden noget efter i pralerier, skældsord og trusler.

Endelig gik hver til sit. Nogle gik hen for at hvile sig efter kampens anstrengelser, andre lagde jord på deres sår og rev kostbare tøjer og klædningsstykker itu, som de havde taget fra den slagne fjende, for at bruge dem til forbindinger. Men de, der endnu var ved friske kræfter, gav sig til at samle deres kammeraters lig for at begrave dem. De gravede grave med sværd og lanser, bar jorden bort i deres huer og kjoleskøder, lagde med ærefrygt kosakkernes lig ned i gravene og dækkede dem med frisk jord, for at ravne og andre rovfugle ikke skulle hakke øjnene ud på dem.

Men polakkernes lig bandt de, ti og ti, til halerne på vilde heste, drev dem over sletten i alle retninger, og jog endnu i lang tid efter dem og piskede på dem. De rasende dyr fo'r over sletter og høje, gennem sumpe og floder, og slæbte de blod- og støvdækkede fjendtlige lig bag efter sig.

Da det blev aften, satte krigsmændene sig sammen i kreds og talte længe om de heltegerninger, de havde udført til evig berømmelse for deres børn og børnebørn. Længe varede det, inden de lagde sig til ro, og længst af alle vågede den gamle Bulba. Uophørligt grundede han over, hvor det kunne være, at Andrei ikke havde været blandt de fjendtlige krigere. Havde den Judas skammet sig ved at drage i krig mod sine landsmænd? Eller havde jøden løjet far ham, og var hans søn dog måske faldet i fangenskab?

Men så tænkte han igen på, at Andrei altid havde vist sig svag over for kvinder, og han græmmede sig og forbandede den polakinde, der havde styrtet hans søn i fordærvelse, og han svor at ville tage hævn. Han skulle holde ord; hendes skønhed skulle ikke i mindste måde røre ham; han kunne uden medlidenhed

slæbe hende forbi hele kosaklejren ved hendes lange, tykke hår; hendes snehvide barm og de runde skuldre kunne han have slæbt i skarnet og sønderhugget hendes yppige og skønne legeme. Men Bulba tænkte ikke på, hvad der er besluttet i Guds råd at skulle ske næste dag – søvnen fik til sidst bugt med ham, og han sov endelig ind midt i sine hævntanker.

Men kosakkerne sad endnu og talte med hinanden, og hele natten igennem stod vagterne opmærksomme ved vagtblussene og spejdede ufravendt ud i mørket.

8

Solen havde endnu ikke fuldendt halvdelen af sin bane over himlen, da samtlige saporoger samledes til et møde. Fra sätchaen var der indløbet efterretning om, at tatarerne i kosakkernes fraværelse fuldstændigt havde udplyndret denne og opgravet den skat, kosakkerne havde skjult under jorden, at de havde nedsablet alle de tilbageblevne eller gjort dem til fanger og derefter var draget lige til Perekop med samtlige hjorder af hornkvæg og heste.

Kun én eneste kosak, Maxim Goloducha, var flygtet undervejs. Han havde stødt mirschaen ned, tilegnet sig hans pengepose og var undsluppet i tatarklæder og på en tatarhest efter at være blevet forfulgt i halvanden dag og to nætter. Hans hest var forredet, og han havde måttet tage en ny, som han ligeledes havde redet ihjel; først med den tredje hest nåede han endelig saporogernes lejr, som han undervejs havde erfaret var ved Dubno.

Han var ikke i stand til at meddele andet end den blotte efterretning om, at ulykken var sket. Men hvorledes det var gået til, om de tilbageblevne saporoger, som sædvanlig, havde beruset sig og var blevet overrumplet i deres drukkenskab, og hvorledes tatarerne havde opdaget det sted, hvor krigskassen var nedgravet, dét var han ikke i stand til at give nogen oplysning om. Han var halvdød af udmattelse, frygtelig opsvulmet i ansigtet af den skarpe vind, han havde haft imod sig, og sank, straks efter at være ankommet og efter at have berettet det skete, om på jorden og faldt i en dyb søvn.

I sådanne tilfælde plejede saporogerne uopholdeligt at bryde op for at forfølge røverne og muligvis frelse de fanger, de havde taget, som i modsat fald ville blive ført til markederne i Lilleasien – til Smyrna, Kreta og Gud ved hvilke andre steder man ville have fået saporogernes med hårpisk udstyrede hoveder at se.

Dette var anledning til det almindelige møde, der afholdtes. Alle som én stod der mod huerne på, for de var i dag ikke mødte for at høre deres foresattes dagsbefaling, men for som ligestillede mænd at rådslå med hinanden.

"De gamle må først sige deres mening!" råbte flere stemmer i hoben.

"Kotchevoyen må komme med sit råd først", råbte andre.

Kotchevoyen tog sin hue af, ikke som deres anfører, men som deres kammerat, takkede for den ham beviste ære og talte som følger:

"Der er mange iblandt os, der er ældre end jeg og kan give bedre råd end jeg, men da I forlanger, at jeg skal tale først, så har jeg følgende råd at give: Kammerater! Lad os, uden at tøve et øjeblik, bryde op og forfølge tatarerne; I ved selv, hvad disse tatarer er for karle. Tataren opbevarer ikke sine tyvekoster, til vi kommer og henter dem, – nej han vil sætte dem overstyr straks, så der ikke vil være spor af dem tilbage, når vi kommer, hvis vi ikke kommer over ham som et lyn. Derfor afsted, march! Vi har ligget længe nok og drevet her. Polakkerne ved nu, hvad kosakkerne er for karle. Vi har hævnet vor tro, så vidt det stod til os, og hvad byttet angår, så er der ikke stort at vente i en udhungret by. Derfor er mit råd dette: Op, på jagt efter tatarerne!"

"Ja, på jagt efter tatarerne!" lød det overalt blandt saporogerne.

Dette råd fandt imidlertid ikke Taras Bulbas bifald; han rynkede sine gråsprængte bryn og sagde:

"Nej, kotchevoy, dit råd duer ikke. Du taler ikke, som det sømmer sig. Du glemmer nok, at de af vore folk, som polakkerne har fået fat i, så vil blive i fangenskab. Du forlanger, at vi skal tilsidesætte den allerhelligste broderskabslov og lade vore kammerater i stikken, for at polakkerne kan flå dem levende eller dele deres kroppe i fire dele og køre omkring i landet og forevise dem for folket, således som de allerede har gjort med hetmanen og de bedste riddere i Ukraine. Og har de desuden ikke længe nok forhånet alt, hvad der er helligt? Hvad er da vi, må jeg spørge? Hvad er det for en kosak, der lader sine våbenfæller i stikken i ulykken og lader dem vansmægte som hunde i fremmed land? Er det kommet så vidt, at ingen mere holder på kosakhæder og ære, og at det tillades, at man spytter os i ansigtet og overdænger os med håns- og skældsord – ja så vil *jeg* dog ikke være med til sådan usselhed. Så bliver jeg alene tilbage her!"

Alle saporoger, der hørte dette, vaklede i deres beslutning.

"Men har du da glemt, tapre hetman," genmælede nu kotchevoyen, "at også mange af vore kammerater er i tatarernes vold, og at, hvis vi ikke befrier dem nu, vil de blive solgt som slaver til hedningerne på livstid? Og er ikke en sådan skæbne værre end den grusomste død? Har du glemt, at de har røvet hele vor krigskasse, som vi har sparet os sammen med vort kristelige blod?"

Kosakkerne blev atter tvivlende, de vidste ikke, hvad de skulle tænke. Da trådte den allerældste i hele kosakhæren, Kassian Bowdug, frem. Han stod i høj anseelse hos alle kosakker. Allerede to gange havde han været valgt til kotchevoy og havde også vist sig tapper i krigen. Men han var meget gammel; allerede i lang tid havde han ikke gjort krigstjeneste, og han holdt heller ikke af at ytre sin mening i forsamlingerne, men foretrak, når kosakkerne samledes i selskabeligt lag, at ligge på siden og lytte til fortællinger om fordums bedrifter eller om yngre krigeres våbendåd. Han blandede sig aldrig i deres samtaler, men hørte altid kun til i tavshed, idet han af og til stoppede efter på asken i sin korte pibe, som han aldrig tog af munden, og længe lå stille med halvlukkede øjne, så at man ikke vidste, om han måske sov. Under felttogene blev han altid hjemme, men denne gang havde krigslysten grebet ham på ny, og han havde sagt med den kosakkerne egne håndbevægelse:

"Om Gud vil, drager jeg med jer! Måske kan jeg i et eller andet være den fælles sag til tjeneste."

Alle tav, da han nu trådte op i forsamlingen, for det var længe siden, man havde hørt et ord af hans mund. Alle var nysgerrige efter at høre, hvad han havde at sige.

"Nu er turen kommet til mig at sige et ord, I herrer og brødre," begyndte han; "hør nu, hvad en gammel mand har at sige. Kotchevoyen har talt viseligt, og da han som overanfører for kosakkerne har at opbevare og passe på krigskassen, kunne han ikke tale visere. Det er, hvad jeg for det første har at bemærke, og nu kommer det andet: Også hetman Taras har talt sandt! Gud unde ham et langt liv, og gid vi havde mange slige anførere i Ukraine! Kosakkernes første pligt og største hæder er

at iagttage kammeratskabets love. Aldrig, så længe jeg har levet – og jeg har levet længe – aldrig, I herrer og brødre, har jeg hørt, at en kosak nogensinde har ladet sin våbenfælle i stikken eller på en eller anden måde forrådt ham. Og alle kosakker er jo vore våbenfæller, både de i sätchaen og de, der ligger her; om der er flere eller færre på nogen af siderne, det gør ikke noget til sagen; de er alle vore kammerater, og de er os alle dyrebare. – Mit råd er derfor dette: De, der føler sig mest knyttet til de kosakker, der er fanget af tatarerne, lad dem forfølge tatarerne; men de, der har de kosakker kærest, som er taget til fange af polakkerne, de bliver her. Kotchevoyen vil altså, som det er hans pligt, drage afsted med den ene halvdel for at forfølge tatarerne, og den anden halvdel, der bliver her, vælger en hetman i hans sted. Og hvis I vil følge en gammel gråskægs råd, så er der ingen, for hvem den stilling passer bedre, end Taras Bulba. Der er ingen blandt os, der kan måle sig med ham i krigserfarenhed."

Således talte Bowdug, og alle kosakker glædede sig over, at oldingen på denne måde havde anvist dem den rette vej til at komme ud af vanskeligheden. Alle kastede huerne op i luften og råbte:

"Tak, lille fader! Han har tiet længe, længe; men nu har han endelig talt; og det har ikke været forgæves, at han i det øjeblik, vi ville bryde op og drage herfra, har gjort os opmærksomme på, at det ikke sømmede sig for kosakker; sådan skal det være, som han har sagt."

"Vel," sagde kotchevoyen, "I er altså enige i det?"

"Ja, vi er alle enige," råbte kosakkerne.

"Så er altså forsamlingen hævet?"

"Ja, forsamlingen er hævet!" råbte kosakkerne.

"Hør da krigsbefalingen, børn!" sagde kotchevoyen. Derpå trådte han frem, tog sin hue af, alle tilstedeværende saporoger gjorde det samme og stod således barhovedede med blikket vendt mod jorden, som de plejede, når en anfører var i begreb med at tale til dem.

"Nu må I altså dele jer, brødre! De, der vil drage bort, træder til højre, og de, der vil blive her, til venstre. Det, som flertallet af en division bestemmer sig for, forpligter hele divisionen; men ønsker det ringere antal af divisionen at blive, må det slutte sig til de andre divisioner."

Man begyndte nu at gå fra hinanden til højre eller venstre. Når den største del af en division var trådt over på den ene eller den anden side, gik også vedkommende hetman did, men var det en mindre del, da sluttede denne sig til andre divisioner. Der manglede ikke meget i, at begge partier var lige store. Blandt dem, der foretrak at blive, var næsten hele divisionen Nemaiko, en stor del af divisionen Popovitchev, hele den umanske og kanevske division og størstedelen af divisionerne Steblikov og Timotchev. Resten valgte at forfølge tatarerne.

På begge sider fandtes dygtige og tapre krigere. Blandt dem, der havde bestemt sig for at forfølge tatarerne, var Tcherevati, de gamle, brave kosakker Pokotipole, Lemitch og Prokopovitch Choma; også Demid Popovitch havde sluttet sig til disse, for han var kosak af den mest forvovne slags; han kunne ikke finde sig i at blive længe på ét sted; efter at have forsøgt sig mod polakkerne, brændte han af begærlighed efter at komme i kast med tatarerne.

Divisionernes hetmaner var Nosingan, Pokrytchka og Nevimsky, og flere andre berømte og tapre kosakker ønskede at prøve deres sværd og deres vældige arme i kamp mod tatarerne.

Men også blandt dem, der blev, var der mange tapre krigere, f. eks. hetmanerne Demitrovitch, Kukubenko, Vertitchvitch, Bulan og Ostap, Bulbas søn. Fremdeles Vovtusjenko, Tcherevitchenko, Stepan Guska, Okrim Guska, Vikola Gustoj, Sadorotchni, Metelitza, Ivan Sakrutiguba, Mossy Schilo, Degtarenko, Sidorenko, tre Pisarenkoer og mange flere.

Alle var øvede fodfolk og ryttere. De havde set Lilleasiens kyster, Krims stepper, alle store og små floder, der falder ud i Dnjepr, alle denne flods bugter og øer; de havde besøgt Moldau, Illyrien, Tyrkiet, gennemkrydset hele det sorte hav på deres dobbeltårede kosakbåde, angrebet de største og stærkeste skibe forfra med kun halvtreds fartøjer, boret mange tyrkiske galejer i sænk, og meget krudt havde de skudt bort i deres liv. Mangen gang havde de sønderrevet kostbare tøjer af silke og fløjl for at lave sig strømper, og mangen gang havde de fyldt deres dybe lommer med ægte guldzechiner.

Men de rigdomme, de hver for sig havde drukket op eller ødslet bort, og som en anden ville haft nok af hele sit liv igennem, var ikke til at opregne. Alt havde de på ægte kosakmanér sat overstyr, trakteret alle og enhver og lejet musikanter til oven i købet, for at alt kunne være rigtigt flot og muntert. Men endog nu var der dog mange iblandt dem, der ejede en eller anden kostbar ting, drikkebægere, selvspænder og andre klenodier, som de havde nedgravet mellem sivene på Dnjeprs bredder, for at tataren ikke skulle finde dem, hvis han skulle have lykken med sig og trænge ind i sätchaen. Men det

ville være faldet tataren hårdt at finde disse skatte; selv ejerne vidste ofte ikke, hvor de havde gravet dem ned.

Sådanne folk var de kosakker, der havde besluttet at blive for at hævne deres våbenbrødre og vanhelligelsen af den kristne tro på polakkerne. Den gamle Bowdug ville ligeledes blive, og sagde:

"Jeg er nu for gammel til at jage efter tatarer; men her er et sted, hvor jeg kan finde en god kosakdød. Længe har jeg bedt til Gud om, at jeg, når jeg skal dø, må ofre mit liv i en krig for den hellige kristne tro. Han har hørt mine bønner. En skønnere og ærefuldere død kan en gammel kosak ingensteds finde."

Da de alle havde skilt sig af og stod i to flokke over for hinanden, skred kotchevoyen frem mellem begge flokkene og sagde:

"Velan, I herrer og brødre; er I nu alle tilfredse med hinanden og med hvad hver af jer har besluttet?"

"Ja lille fader! Vi er alle tilfredse!" svarede kosakkerne.

"Godt, så kys hinanden og tag afsked, for Gud ved, om det forundes jer at se hinanden mere i dette liv. Adlyd jeres hetman og gør jeres pligt og skyldighed, så godt I kan; I ved, hvad æren fordrer af jer."

Alle kosakker kyssede nu hinanden. Hetmanerne gjorde begyndelsen; de strøg op i de grå knebelsbarter og kyssede hinanden på begge kinder; derpå trykkede de hinandens hænder, og tænkte vel:

"Kære broder, mon vi ses mere i dette liv eller ikke?"

Men tanken ytrede sig ikke i ord; stumme og eftertænksomme stod de og så mod jorden. Lige til sidste mand tog alle kosakkerne afsked med hinanden; for de vidste, at de

alle ville komme til at døje meget besvær. De besluttede imidlertid ikke at skilles lige straks, men at afvente nattens komme, for at fjenden ikke skulle mærke, at en del af dem drog bort. Derpå gik de hver til sit for at tillave deres aftensmåltid.

Efter måltidet lagde alle de, der skulle drage bort, sig ned og tog sig en god søvn, som om de anede, at det var den sidste søvn, de i lang tid ville komme til at nyde i ro og mag. De sov, til solen gik ned, og da mørket begyndte at falde på, gav de sig i færd med at smøre deres vogne.

Da alt var rede til afmarchen, sendte de bagagen i forvejen, og fulgte selv bagefter, idet de endnu en gang tog huerne af for de tilbageblivende kammerater. Rytteriet trak op i god orden, uden skrigen og uden støjende opmuntringer til hestene, og red i langsomt skridt efter fodfolket, og snart var hele kolonnen forsvundet i mørket. Kun af og til afbrødes nattens tavshed ved en dump hestetrampen eller ved, at en utilstrækkeligt smurt vogn knirkede i det fjerne.

Længe vinkede de, der blev tilbage ved stadens belejring, til dem med hånden, endog efter at der intet mere var at se af dem; men da de atter vendte tilbage til deres kvarterer og ved lyset af de klart skinnende stjerner så, at halvdelen af vognene og et tilsvarende antal kammerater var borte, da blev alle beklemte om hjertet og sank hen i vemodig eftertanke.

Taras bemærkede, at vemod og tungsind, der ikke passer for krigsmænd, var i færd med at overmande hans kosakker. Men han sagde ikke noget; han ville give dem tid til at føle den smerte, de led ved skilsmissen fra deres kammerater. Imidlertid beredte han sig dog på pludselig at opskræmme dem

med krigsråbet for at vende deres tanker andetsteds hen og indgyde dem nyt mod.

Taras befalede sin tjener at aflæsse en af de afsides stående vogne. Det var den største og tungeste i hele lejren; hjulene var beslået med stærke, dobbelte bandager; den var belæsset med svære genstande, dækket med tæpper og tykke oksehuder og surret med stærke tove, der var indgnedet med tjære. På denne vogn fandtes kun ankre med god, gammel vin, der længe havde ligget i Bulbas kælder. Han havde opbevaret denne vogn til en eller anden festlig lejlighed, for at enhver kosak når der engang hændte noget stort, der fortjente at mindes af efterslægten, kunne drikke en slurk af denne kostelige vin, fra den højeste til den ringeste mand i hæren, og for at således alle hjerter kunne føle sig gennemtrængte af en stor, almen følelse.

På hetmanens befaling ilede nu nogle til og skar strikkerne over med deres sabler, tog de tykke oksehuder af og læssede ankrene af vognen.

"Kom nu her alle med, hvad I kan få fat på", sagde Bulba, "enten det nu er et bæger eller en vandspand, en handske eller en hue – har I ikke andet, så kom hid med hænderne."

Alle mand kom med hvad der var for hånden; en med et bæger, en anden med en spand til at vande heste med, en tredje med en handske, en fjerde med sin hue, og andre kom blot med de hule hænder. Og Bulbas tjenere gik langs med rækkerne og skænkede op for enhver af den kostelige vin.

Men Taras befalede, at ingen måtte drikke, førend han gav tegn, og da skulle alle drikke på én gang og drikke ud. Man kunne se på ham, at der var noget, han ville sige. Han vidste vel, at, hvor kraftig end en god, gammel vin er, og hvor meget den

besidder den egenskab at oplive og styrke det menneskelige hjerte, så virker dog vinen endnu kraftigere og slåer hjertet endnu raskere, når der følger et godt ord med til skålen.

"Det er ikke for at takke jer for den ære, I har bevist mig ved at vælge mig til jeres hetman," sagde Bulba, "at jeg trakterer jer i aften, – om det endog har været mig en stor ære; – ikke heller er det for at højtideligholde adskillelsen fra vore våbenbrødre. Nej, begge dele ville ikke passe sig nu. Vi har et værk for os, der kræver megen møje og dygtigt mod! Derfor, kammerater, vil vi drikke alle som én, først og fremmest for vor hellige religion, at endelig engang den tid må komme, da den må udbrede sig over hele Jorden, så alle hedninger i hele verden må blive ordentlige kristne mennesker! Og så vil vi også drikke på sätchaens vel, at den må stå længe til fordærvelse for alle vantro, så at der hvert år kan udgå helte af dens skød, den ene taprere end den anden. Endelig vil vi tømme en skål for vort eget eftermæle, at vore børnebørn og børnebørns børn kan sige, at der engang har været kosakker til, der ikke gjorde kammeratskabets love til skamme og ikke lod deres våbenbrødre i stikken. Altså, held og trivsel for vor hellige religion, I herrer og brødre!"

"Held og trivsel for vor hellige religion!" råbte de nærmeste med vældig røst. Råbet gentoges af de fjernerestående, og alle, unge og gamle, drak en skål for den rette ortodokse tro.

"Skål for sätchaen!" råbte Bulba og løftede med begge hænder sit bæger højt i vejret.

"Skål for sätchaen!" lød det i de forreste rækker.

"Skål for sätchaen!" mumlede de gamle kosakker og strøg deres grå knebelsbarter; og de unge kosakker kom i bevægelse som unge falke, der ryster deres vinger, og gentog:

"Skål for sätchaen!"

Og langt ud over sletten hørte man kosakkerne drikke på sätchaens fremgang.

"Nu en skål til allersidst, kammerater: For et hæderligt eftermæle og for alle kristne mennesker, der lever på Jorden!"

Og alle kosakker drak som én mand en skål for et hæderligt eftermæle og for alle kristne mennesker, der lever på Jorden. Længe lød det rundt omkring i alle afdelinger:

"For alle kristne mennesker, der lever på Jorden!"

Nu var bægrene tømt, men kosakkerne blev endnu ved at stå der med opløftede hænder. Skønt deres øjne, ved vinens magt, tindrede af begejstring, stod de dog alvorlige og grublende. Nu tænkte de ikke på krigsbytte, eller dukater, kostbare våben, prægtige klæder eller stolte tjerkessiske heste; nej, de grublede, som ørne, der sidder på klippernes toppe og ser ud i det fjerne uendelige rum, hvor havet strækker sig, så langt øjet når, og hvor stæderne svinder i den blå dis, og skovene tager sig ud som græs. Som ørne lod de deres blikke svæve ud over sletten og syntes at spejde ud efter deres skæbne i den fjerne, tågede horisont. Denne udstrakte slette med alle dens bakker og dale vil blive bestrøet med deres blege ben; den vil blive rigeligt dækket med deres knuste vogne og sønderbrudte sværd og lanser og vædet af deres blod; rundt omkring på den ville hoveder med hårpisk og lange knebelsbarter rulle hen. Rovfuglene ville flagre over deres lig og hakke deres øjne ud. Men den er skøn, denne val, stor og fri, som den ligger der udstrakt for dem! Ikke én stordåd vil blive overgivet til glemsel, kosakkernes eftermæle vil ikke forgå, som krudtet, der blæser bort fra fængpanden. Sikkert vil engang en banduraspiller, med

det lange grå skæg helt ned på brystet, komme og synge om deres bedrifter, eller en olding med gråt hoved, men fuld af manddoms kraft og med fyrig ånd, vil tale et vægtigt og stolt ord om dem. Og deres ros vil gå ud over hele den vide verden, og alle, der fødes efter dem, vil tale om dem; thi et mægtigt ord klinger vidt omkring lig klangen af en klokke, hvori mesteren har støbt rent og kostbart sølv, for at dens skønne, gjaldende lyd kan tone i stæder og landsbyer, i paladser og hytter og sammenkalde alle kristne til hellig andagt.

9

I den belejrede by havde ingen bemærket, at halvdelen af saporogerne var rykket op for at forfølge tatarerne. Skildvagterne på rådhustårnet havde kun set en del bagagevogne forsvinde bag skoven, men de troede, at kosakkerne pønsede på en overrumpling, og den franske ingeniør var af samme mening. Imidlertid fik dog kotchevoyen ret: Blandt stadens beboere begyndte der atter at føles mangel på levnedsmidler. Som det ofte var tilfældet i ældre tid, havde man ikke gjort sig tilstrækkelig betænkning over, hvad der ville behøves til forplejning. Indbyggerne havde prøvet at foretage et nyt udfald fra byen, men halvdelen af udfaldsstyrken havde måttet bide i græsset under kosakkernes sværd, og den anden halvdel måtte trække sig tilbage uden at have opnået noget.

Ikke des mindre havde jøderne forstået at drage profit af dette udfald; de havde udspioneret alt og snuset omkring alle vegne for at erfare, hvorfor og hvorhen saporogerne var draget afsted, hvem deres anførere var, og hvad navnene var på de bortdragne divisioner, samt endelig hvor mange der var brudt op, og hvor mange der var blevet tilbage, og hvad de tilbageblevne agtede at foretage sig – kort sagt, det varede ikke længe, inden man i byen vidste fuldstændig besked om alt.

Hærførerne fattede da nyt mod og besluttede at vove et slag. Taras sluttede sig til deres forehavende af den bevægelse og støj, der blev i byen, og traf sine forberedelser; han opstillede sine tropper, uddelte sine ordrer og delte samtlige divisioner i tre dele, der havde udseende af tre forskellige lejre og var omgivet

af bagagevognene som af en vognborg – en kampmåde, saporogerne var uovervindelige i.

Han befalede de to divisioner at holde sig i reserve og lod en del af sletten overstrø med spidse pæle, lansespidser og andre sønderbrudte våben for om muligt at trænge det fjendtlige rytteri derhen.

Da alle nødvendige forberedelser var truffet, holdt han en tale til kosakkerne, ikke for at anspore dem eller indgyde dem mod – det, vidste han, behøvedes ikke men kun fordi han følte trang til at ytre, hvad der lå ham på hjerte.

"Jeg ville gerne sige jer, I herrer, hvordan det forholder sig med vort kammeratskab. I har hørt af jeres fædre og bedstefædre, hvorledes vort land holdtes i ære af enhver. Grækenland har lært at kende det; fra kongestaden Note 2) hentede det dukater; det havde prægtige stæder, rige kirker og fyrster – fyrster af russisk blod, af selve folket, ikke katolske kættere. Alt har hedningerne taget, alt er ødelagt. Vi alene er blevet tilbage, men som en enke, der har mistet sin stærke mand, således befinder vort land sig i enkestand. Således, kammerater, var den tid, da vi rakte hinanden hånd til tegn på vort våbenbroderskab. Derfra skriver sig vort kammeratskab. Og intet bånd er helligere end våbenbroderskabets bånd.

En fader elsker sit barn, moderen elsker sit barn, barnet elsker fader og moder; men hvad vil det sige, brødre? Også rovdyret elsker sine unger. Men slutte sig sammen som brødre på grund af sjæleligt slægtskab, det kan kun mennesket gøre, også i andre lande har man set våbenbroderskab, men aldrig og ingen steder et sådant som på russisk grund.

Mange af jer har strejfet omkring i fremmede lande. Ja, I har jo set, at dér gives også mennesker; også dér lever væsener, der er skabte af Gud, og I har talt med dem som med jeres egne landsmænd. Men gælder det at tale ret fra hjertet, så kan de det ikke. Meget kloge folk er de måske, men de ligner ikke jer. Det er mennesker, men mennesker af en ganske anden slags. Nej, brødre, elske sådan, som et russisk hjerte elsker, ikke blot med forstanden, men med alt, hvad Gud har givet os, med alt, hvad der er i os og på os – ah!" sagde Taras, og vinkede med hånden, rystede på sit grå hoved og trak i sin knebelsbart – "nej" – vedblev han, "sådan kan ingen anden elske. Jeg ved nok, at blødagtige vaner har begyndt at indsnige sig i vort land; folk tænker kun på deres kornlofter og deres hestehjorde, al deres digten og tragten går ud på rigdom; de efteraber alle mulige hedenske sæder, de skammer sig ved deres modersmål, ingen bryder sig mere om sine slægtninge; broderen sælger sin broder, som man på markedet sælger livløse ting. En fremmed konges gunst – ja ikke engang altid en konges, men ofte kun en eller anden polsk magnats elendige bevågenhed, der kun spytter dem i ansigtet til tak – det er dem mere værd end alt broderskab.

Men selv hos den laveste stakkel, hvem det end er, hvor meget han end har sølet sig i snavs og underdanighed, selv hos ham er der dog altid en lille rest af russisk hjerte; og der vil komme en dag, da han vil vågne, og da vil den ulykkelige slå sig for brystet med begge hænder, han vil rive sit hår af og højt og lydeligt forbande sin usle tilværelse, og han vil være rede til at gøre bod for sit skændige liv med grusomme pinsler. Derfor, lad alle vel lægge mærke til, hvad våbenbroderskab har at sige på russisk

grund! – Og når da det øjeblik kommer, da alt hører op med døden – ja, sandelig, da vil ingen af dem alle dø sådan som vi. Ingen, ingen af dem alle! Dertil har de ikke mands mod og hjerte!"

Således talte hetmanen, og da han sluttede, rystede han endnu bestandigt på hovedet, der var grånet under kosakkernes krigstog. Alle, der hørte ham, blev stærkt grebet af en sådan tale, der måtte gå dem til marv og ben. Endog de ældste stod ubevægelige i rækkerne og så mod jorden. Stille tårer randt af deres øjne; de tørrede dem langsomt af med ærmet og gjorde derpå, som efter et aftalt tegn, deres truende bevægelse med hænderne for at udtrykke, at de havde taget en fast beslutning, idet de samtidig rystede de grå hoveder. Taras' tale havde gjort sin virkning.

I det samme sås de fjendtlige tropper rykke ud af byen under paukers og trompeters klang; de fornemme polske adelsmænd, med den ene hånd i siden, red i spidsen for deres følge. Den tykke anfører uddelte sine befalinger. Klædt i skinnende jernrustninger sprængte de i raskt løb afsted mod kosakkerne og truede dem med krigerske blikke og fældede geværer. Kosakkerne ventede, til de kom på skudvidde og affyrede da deres seks fod lange musketter og vedblev at give ild uden ophør. Larmen af skydningen hørtes vidt hen over sletten som en uafbrudt torden.

Valpladsen indhylledes i krudtrøg, saporogerne vedligeholdt en levende ild. De bagerste rækker ladede geværerne og rakte dem til de forreste; den forbavsede fjende kunne ikke begribe, hvorledes kosakkerne kunne skyde i et væk uden at lade. De huller, der flere steder opstod i rækkerne, var ikke til at opdage

for de tykke røgskyer. Polakkerne led meget af den tætte kugleregn, og da de trak sig ud af krudtrøgen for at finde sig til rette, havde de lidt store tab. Kosakkerne havde kun mistet tre mand; de blev stadig ved med at skyde. Endog den franske ingeniør forbavsedes over denne kampmåde, som han ikke havde set før, og råbte med høj røst: "Saporogerne er tapre karle! Sådan er det, man skal slås!"

Han befalede at rette kanonerne mod kosakkernes befæstede lejr. Ildsvælgene tordnede, jorden rystede i mange miles afstand, og hele sletten indhylledes i røgskyer. Krudtdampen udbredte sig over alt i staden over gader og pladser, men artilleristerne havde sigtet for højt. Kuglerne gjorde for store buer; de fløj pibende hen over kosakkernes hoveder og slog dybt ned i jorden, idet de sprøjtede denne omkring til alle sider. Den franske ingeniør rev sig i håret af ærgrelse over denne klodsethed og rettede nu selv kanonerne ind trods den uophørlige kugleregn fra kosakkerne.

Taras havde fra det fjerne set den fare, der truede Nesamaikovs og Steblikovs divisioner, og råbte med sin stemmes fulde kraft:

"Bort fra vognene! Hurtigt! Stig til hest allesammen!"

Men kosakkerne ville ikke have kunnet gøre nogen af delene, hvis Ostap ikke netop i det samme var styrtet lige imod fjenden. Han rev lunterne fra seks af kanonererne, kun fire beholdt deres lunter. Han blev atter drevet tilbage af polakkerne. Nu tog den fremmede ingeniør selv en lunte for at affyre en uhyre kanon af en størrelse, kosakkerne endnu ikke havde set mage til. Hundredfold død spyede ud af det gabende svælg. Da drønet af den og tre andre kanoner bag den lød, skælvede jorden i sin

grundvold, og frygtelig var virkningen af skuddene. Mangen moder måtte sønderrive sit bryst med de magre hænder og begræde sin faldne søn, og mange koner i Gluchov, Nemirov, Tchernigov og andre stæder blev enker for denne salve. Den ene dag efter den anden kunne hun løbe omkring på torvene og standse de forbigående og betragte dem for at se, om den savnede ikke var iblandt dem. Men hvor mange krigsmænd hun end mødte og betragtede således med længsel og håb, aldrig fandt hun dog blandt dem den, der var hendes hjerte dyrebarest.

Halvdelen af divisionen Nesamaikov var tilintetgjort. Som når leen mejer en kornmark og aksene falder ned som tunge dukater, således fo'r kuglerne ind i kosakkernes rækker og strakte dem til jorden.

Men nu styrtede kosakkerne frem for alvor! Voldsomt trængte de ind på fjenden. Hvor fnyste hetmanen Kukubenko, da han kun så halvdelen af sin division! Med denne trængte han ind i centrum af fjendens hær, huggede alt, hvad han stødte på, ned som kornblomster, afvæbnede flere officerer, idet han traf hest og rytter med ét lansestød, trængte frem lige til kanonerne og tog en af dem. Han ser sig om, hetmanen for divisionen Uman er allerede kommet ham i forkøbet, og Stepan Guska har taget den sværeste kanon. Han overlader denne pladsen og vender sig med sine folk mod en anden fjendtlig afdeling. Der, hvor divisionen Nesamaikov kommer fra, er der en gade, og der, hvor den vender sig hen, bliver der en sidevej – fjendens rækker tyndes, polakkerne falder som neg. Tæt ved vognene holder Vovtusjenko, foran ham Tcherevitchenko, på den modsatte side Degtarenko, og bag denne igen hetmanen for

afdelingen Vertitchvich. Degtarenko har allerede spiddet to polakker på sin lanse, da han møder en tredje, der er hårdere at få bugt med. Denne polak er kraftig og behændig og udmærket rustet, og har mere end halvtreds mand i sit følge. Han kaster Degtarenko af sadlen og svinger sin pallask over hovedet på ham, idet han råber:

"Jeg gad se den af jer hunde af kosakker, der vover at byde mig spidsen!"

"Å, det kunne dog vel ikke være så farligt!" sagde Mosu Schilo og trådte frem. Det var en vældig kosak, der mere end én gang havde haft overbefaling til vands og udstået mange farer. Ved Trapezunt havde tyrkerne fanget ham og alle hans kammerater, slæbt dem ombord på deres galejer, bundet hænder og fødder på dem og uger igennem ikke givet dem noget at spise, men kun ladet dem få søvand at drikke. Men de stakkels mennesker ville hellere have døjet alt end fornægte deres tro. Dog havde Mosu Schilo ikke kunnet holde det ud, men havde tilsidesat de hellige love, bundet den forhadte turban om sit frække hoved og vundet pashaens tillid, så at denne satte ham til proviantforvalter på skibet og opsynsmand over galejslaverne. Dette voldte de ulykkelige fanger endnu mere sorg, for de vidste, at, når en af deres egne solgte sin tro og gik over til fjenden, ville hans hånd være langt hårdere over dem end selv deres fjenders.

Dette bekræftede sig også. Mosu Schilo lagde dem i nye, sværere lænker, bandt dem sammen tre og tre, og det så stramt, at strikkerne snærede dem lige ind til knoklerne, og puffede dem i nakken. Da nu tyrkerne i deres glæde over at have fundet en så tro tjener, tværtimod deres religion gav sig til at svire og

blev berusede, løste han alle fire og tres fanger af deres lænker, lod dem kaste disse i havet og gav dem deres våben i stedet, for at de kunne angribe tyrkerne.

Kosakkerne gjorde rigt bytte og vendte i triumf tilbage til deres fædreland, hvor banduraspillerne længe sang til Mosu Schilos pris. Han ville være blevet valgt til kotchevoy, hvis han ikke havde været så besynderlig en person, som han var. Ofte fandt han på ting, som de klogeste ikke ville have tænkt på, og til andre tider begik han de utroligste dumheder. Han drak op og bortødslede alt, hvad han havde tjent eller gjort til bytte i krigen, lånte penge af hele sätchaen, og for at sætte kronen på værket, listede han sig om natten som en stratenrøver ind i en fremmed kosakafdeling, tog alle de rustninger, han kunne bære, med sig, og satte dem i pant til en værtshusholder. For denne lumpne streg blev han bundet til en pæl, og ved siden af satte man en forsvarlig knippel, for at enhver forbigående kunne give ham et rap. Men der var ikke én af saporogerne, der løftede hånd imod ham, for ingen af dem kunne glemme alle de heltegerninger, han havde udført. Således var kosakken Mosu Schilo.

"Å, det kunne dog være, der var en eller anden, der kunne have lyst til at måle sig med jer," gentog han og gik imod polakken. Nu gik det løs! Hjelme og pansere brast under deres hug. Den polske ridder huggede hul på hans panserskjorte og gav ham et stik med spidsen af sin sabel. Blodet strømmede ud af såret, men Schilo ænsede det ikke. Han hævede sin vældige arm og bedøvede sin modstander med et slag oven i hovedet, så hjelmen splintredes og polakken vaklede og styrtede af hesten. Schilo ilede til for at gøre det fuldstændigt af med ham. "Spild

ikke tiden, kosak, med det arbejde; vend dig hellere om!" – Men kosakken vendte sig ikke om; og en af den overvundnes følge kom nu over ham og gav ham et voldsomt sværdhug i nakken. Nu vendte Schilo sig hurtigt og var lige ved at indhente den forvovne, da han tabte denne af syne i krudtrøgen. Geværerne knaldede på alle kanter. Schilo rallede; han følte, at såret var dødeligt. Han faldt til jorden, lagde sin hånd på såret og råbte til sine kammerater:

"Lev vel, I herrer og brødre! Gid den rette russertro må sejre til evig tid, og evig ære blive den til del!"

Så brast hans øje, og den vilde kosaksjæl forlod sit grove hylster. Nu kom Sadorotchni, hetmanen Vertitchvich og Balaban ridende til.

"Sig mig, I herrer," råbte Taras og vendte sig mod hetmanerne, "er der mere krudt i hornene? Er kosakkernes kraft endnu ikke udtømt? Holder vore folk sig endnu?"

"Ja, lille fader, der er endnu krudt i krudthornene; kosakkernes kraft er endnu ikke brudt, og vore folk holder sig endnu."

Kosakkerne gjorde nu et voldsomt angreb på fjenden og gennembrød hans geledder. Den magre kaptajn lod blæse retræte og opstille signalflag for at samle den spredte hær under fanerne; men de havde endnu ikke samlet sig, da Kukubenko med resterne af Nesamaikovs division gjorde angreb på centrum og stødte lige på den tykke polske anfører. Denne kunne ikke modstå angrebet, men drejede sin hest og flygtede med slappe tøjler. Kukubenko forfulgte ham et langt stykke hen over marken for at forhindre ham i atter at støde til sine folk.

Stepan Guska så fra sin nærstående afdeling, hvad der gik for sig, og ilede til med fangslyngen i hånden. Med overkroppen langs ad hestens hals passede han det rette øjeblik og slyngede strikken om halsen på den flygtende. Denne blev ildrød i ansigtet og greb fat i strikken med begge hænder for at rive den over. Men et kraftigt lansestød traf ham i det samme dødeligt i brystet. Guska nød dog ikke længe glæden over denne dåd; idet kosakkerne gjorde omkring, blev han ramt af fire lanser. Han fik næppe tid til at udbryde:

"Gid alle vore fjender må tilintetgøres og Rusland fryde sig ved sin hæder i al evighed!"

Så drog han det sidste suk.

Da kosakkerne så sig om, fik de øje på kosakken Metelitza, der gav polakkerne nok at bestille; han huggede den ene ned efter den anden, og fra den modsatte side trængte hetmanen Nevilitchki frem i spidsen for sine folk. Tæt ved en af vognborgene stak Sakrutiguba efter fjenderne, som om de var hø, og drev dem tilbage, mens Pisarenko ganske alene drev en skare polakker på flugt fra en anden forskansning. Ved en tredje vognborg var man i håndgemæng med fjenden og kæmpede fra selve vognene.

"Sig mig, brødre," råbte Taras atter og vendte sig om mod hetmanerne, "er der endnu krudt i hornene, og er kosakkernes kraft ikke brudt? Begynder kosakkerne endnu ikke at vakle?"

"Jo, lille fader! Der er endnu krudt nok i hornene, og kosakkernes kraft er ikke brudt. De vakler ikke endnu."

Bowdug er allerede faldet ned fra en af vognene; en kugle har ramt ham i hjertet. Oldingen samler al sin kraft sammen og råber:

"Jeg beklager ikke, at jeg skal forlade verden. Gud skænke enhver en sådan død. Ruslands navn glimre til evige tider!"

Hans sjæl svang sig til Himlen for at fortælle de forudgangne oldinge, hvorledes man forstår at kæmpe i Rusland, og frem for alt, hvorledes man der forstår at dø for den hellige tro.

Straks derefter faldt fremdeles hetmanen Balaban. Han havde fået tre dødelige sår, en kugle, et lansestød og et sabelhug. Han var en af de tapreste kosakker. Han havde deltaget i en mængde togter til søs, hvoraf de berømmeligste var de til Anatoliens kyster. Hans folk havde gjort rigeligt bytte i zechiner, tøjer fra Damaskus og mange andre kostbarheder. Men på hjemvejen tilstødte der dem et stort uheld. De måtte nemlig passere de tyrkiske kugler, og da det fjendtlige skib gav dem det glatte lag, sank den ene halvdel af deres både, og mangen kosak fandt sin død i bølgerne. Dog reddede de sivbundter, der var bundet til siderne af fartøjerne, dem fra at gå til grunde alle sammen. Hele natten igennem øste kosakkerne vand af de overfyldte fartøjer med øser og huer og reparerede skaden. Af deres vide benklæder lavede de sejl, og kun ved stor list og snildhed lykkedes det dem at undslippe de tyrkiske skibe. De nåede sätchaen i god behold, og forærede archimandritten i klostret Metchigorsk en ramme af gedigent sølv til den hellige jomfru. Og længe derefter priste banduraspillerne dette tog i deres sange.

Nu bøjede Balaban sit hoved; han følte døden nærme sig og sagde med svag stemme:

"Det synes mig, brødre, at jeg dør en herlig død. Syv fjender har jeg nedhugget med mit sværd, ni har jeg gennemboret med min lanse; en mængde har jeg trampet ihjel med min hest, og

jeg ved ikke, hvor mange jeg har truffet med kugle. Rusland blomstre til evig tid!"

Og han opgav ånden.

Kosakker, kosakker! Ofrer ikke blomsten af jeres hær! Allerede har fjenden omringet Kukubenko, han har kun syv mand af divisionen Nesamaikov med sig, og de forsvarer sig med overmenneskelig tapperhed; deres anførers klæder rødmer allerede af blod. Taras ser faren og iler dem til hjælp, men kommer for sent. En lanse har truffet Kukubenkos hjerte, førend fjenden bliver trængt tilbage. Han støttede sig løseligt på en nærstående kosaks arm, og hans unge blod randt som en kilde, lig den kostelige vin, som ubehændige tjenere bærer op fra kælderen og spilder, idet de snubler ved deres indtræden i festsalen. Vinen flyder i strømme over gulvet, og husets herre iler til og river sig i håret, for denne vin havde han gemt til det skønneste øjeblik i sit liv, når Gud engang ville skænke ham den nåde på hans gamle alder at gøre et gæstebud for en af hans ungdoms venner, som han kunne glæde sig ved mindet om ungdommen sammen med; den ungdom, da mennesket tænker anderledes og nyder i fuldere mål end senere. – Kukubenko så sig omkring og sagde sagte:

"Jeg takker Gud, kammerater, at det forundtes mig at dø for jeres øjne. Gid vore efterkommere må leve bedre end vi, og gid Rusland i kristen tro må blomstre til evig tid!"

Og han udåndede sin unge sjæl. Engle tog den på deres arme og fløj med den til himlen. Der vil han få det godt:

"Sæt dig ved min højre side, Kukubenko," vil Kristus sige til ham, "du har aldrig svigtet broderskabet, du har ingen

skændselsdåd øvet, du har ikke ladet nogen i stikken i farens stund. Du har beskyttet og forsvaret min kirke".

Kukubenkos død gik alle til hjerte.

Imidlertid tyndedes kosakkernes rækker tydeligt; mange brave mænd havde ladt deres liv, men dog holdt kosakkerne sig bravt. "Sig mig, kammerater," råbte atter Taras til dem, der endnu var tilbage; "er der endnu krudt i hornene? Er kosakkernes styrke ikke brudt? Vakler kosakkerne ikke?"

"Vi har krudt nok, lille fader; pallaskerne kan gøre tjeneste endnu; kosakkernes styrke er ikke brudt; kosakkerne vakler ikke."

Og kosakkerne styrtede atter frem, som om de intet tab havde lidt. Der var endnu kun tre divisions-hetmaner i live. Alle vegne flød det røde blod, og lig af faldne kosakker og polakker dannede bro over det. Taras kastede et blik mod himlen; en stor flok ravne fløj forbi. Ak ja! Der er jo nogle, der vil glæde sig over, hvad her foregår! Bag ham er Metelitza allerede spiddet på en lanse; den anden Pisarenkos hoved dingler i luften med fordrejede øjne; Okrim Guska er sunket stønnende til jorden, kløvet igennem på langs lige ned til bæltestedet.

"Nå ja, så må det da være!" mumlede Taras og gav et tegn med et tørklæde.

Ostap forstod tegnet. Han brød frem fra det sted, hvor han holdt reserve, og angreb det polske rytteri med voldsomhed. Fjenden holdt ikke stand; Ostap forfulgte ham til det yderste og drev ham hen mod det sted, hvor der var nedrammet spidse pæle og jorden var dækket med våben og stumper af våben. Hestene begyndte at snuble og stejle, og polakkerne styrtede hovedkulds til jorden. Kosakkerne fra Korsun, der holdt i

reserve bag vognene, opdagede nu, at fjenden var kommet dem på skudvidde, og sendte ham på én gang en vældig salve. Polakkerne tabte besindelsen og kom i uorden, og kosakkerne fik nyt mod.

"Sejren er vor!" råbte saporogerne fra alle kanter. Trompeterne skingrede, og sejrsfanen løftedes. Polakkerne var slået og flygtede til alle sider.

"Nej, nej! Sejren er endnu ikke vor," råbte Taras, da han så hen imod stadens porte.

Og han talte sandt.

Portene var blevet åbnet, og et regiment husarer, kernen af hele det polske rytteri, rykkede ud. Alle officerer red på lysebrune persiske heste. I spidsen for den forreste eskadron red en ridder, den prægtigste og tapreste af dem alle. Under metalhjelmen stak det sorte hår frem i rig fylde. Om armen havde han viklet et skærf, der var broderet af de skønneste kvindehænder. Taras stod som forstenet; det var Andrei, der, brændende af kamplyst og begærlig efter at fortjene den prydelse, han bar om armen, styrtede sig i kampen som en ung mynde, den skønneste, hurtigste og yngste i hele koblet. Den erfarne, gamle jæger hidser den ved sit råb, og mynden styrter afsted, idet den kaster poterne lige op i vejret, med kroppen hældende til siden, og får sneen til at flyve til alle sider, haren ti gange overlegen i hurtighed.

Gamle Taras blev stående; han så, hvorledes Andrei banede sig vej, huggede om sig til højre og venstre og jog kosakkerne foran sig. Taras tabte tålmodigheden.

"Hvad, dine landsmænd! Dine landsmænd! – Du kæmper mod dine landsmænd, du gudsforgående krop!"

Men Andrei så ikke, hvem han havde for sig; han tænkte ikke på, om det var landsmænd eller ikke. Han så intet undtagen lange, silkebløde hårlokker, en snehvid barm, en svanehals og hvide skuldre, kort alt, hvad Himlen har skabt for glødende kys.

"Hej, kammerater!" råbte Taras, "lok mig den karl ind i skoven! – Ham alene!"

Som et lyn styrtede tredive af de hurtigste kosakker frem for at lokke Andrei hen mod skoven. De rettede på deres huer og sporede deres heste for at ride i vejen for husarerne, faldt de forreste rækker i flanken, bragte dem i uorden og afskar dem fra de øvrige, og huggede ned for fode. Golokopitenko huggede Andrei over ryggen med den flade klinge, og i samme øjeblik gjorde alle omkring på kosakkernes vis og tog flugten.

Øjeblikkeligt var Andrei i hælene på dem. Blodet kogte ham i årerne. Han trykkede sporerne i siden på sin hest og fløj afsted med vindens hurtighed uden at se sig om og uden at lægge mærke til, at han kun havde en snes mand med sig. Kosakkerne galoperede på deres raske heste ad skoven til. Andrei havde lige nået Golokopitenko i strakt galop, da greb en kraftig hånd hans hest i tøjlerne.

Andrei ser op; det er Taras, der står for ham. Han rystede over hele legemet og blegnede, som en skoledreng, der gribes på fersk gerning af læreren. Andreis kampmod var med ét forsvundet; han så kun den skrækkelige fader for sig.

"Nå, hvad skal vi to nu tage os for?" spurgte Taras og så ham stift i øjnene.

Andrei var ikke i stand til at svare et ord, men slog kun øjnene ned.

"Nå, min søn, har du haft rigtig fornøjelse af polakkerne?"

Andrei forblev fremdeles stum.

"Du har altså svigtet din tro og forrådt dine landsmænd? – Stå af hesten!"

Lydig som et barn steg Andrei af hesten og stod for Taras mere død end levende.

"Stå stille og rør dig ikke!" vedblev Taras. "Jeg har skænket dig livet, jeg skal skille dig ved det igen."

Han trådte et skridt tilbage og rev musketten fra skulderen. Andrei var ligbleg. Hans læber bevægede sig og hviskede et navn. Det var ikke hans fædrelands, ikke hans moders eller brødres navne; det var den skønne polakindes navn.

Taras fyrede. Som et aks, der rammes af leen, bøjede Andrei hovedet og faldt til jorden.

Længe stod sønnemorderen ubevægelig og betragtede det afsjælede legeme. Selv i døden var det skønt. Det mandige ansigt strålede af kraft og uimodståelig ynde. Sorte som et sørgeflor buede øjenbrynene sig over de blege træk.

"Hvad manglede der ham i at kunne være en kosak?" mumlede Bulba for sig selv. "Han var stor og stærk, han havde et stolt åsyn, og hans hånd var vældig i strid. Og nu er han faldet, faldet uden hæder, ynkeligt som en hund!"

"Fader, hvad har du gjort? Har du dræbt ham?" spurgte Ostap, der nu kom til.

Taras nikkede bekræftende.

Ostap betragtede længe den døde. Han ynkedes over broderen og sagde:

"Fader, lad os give ham en hæderlig begravelse, for at ikke fjenden skal vanære hans lig eller rovfuglene sønderflænge hans kød."

"Han vil vel nok blive begravet uden vor hjælp," sagde Taras. "Der er sagtens mænd og kvinder, der vil sørge over ham."

Derefter tænkte han dog: "Skal man kaste ham for ulvene eller ære den ridderlige kraft, der boede i ham, og som enhver brav mand må ære, hvor han så finder den?"

Ved at se sig om bemærkede han Golokopitenko, der sprængte hen imod ham.

"Det er galt fat, hetman! Polakkerne har fået forstærkning af friske tropper."

Næppe havde Golokopitenko talt ud, før Vovtusjenko kom styrtende til og sagde det samme.

Derpå kom Pisarenko, der havde mistet sin hest, løbende:

"Hvor er du dog, lille fader? Kosakkerne savner dig. Hetmanen for divisionen Nevilitchki er faldet; Sadorotchni og Tcherevitchenko er faldet, men kosakkerne holder endnu stand; de vil ikke dø, førend de har set dig endnu en gang; de ønsker at dø for dine øjne."

"Til hest, Ostap!" sagde Taras.

Han ilede afsted for atter at samles med sine kosakker, for at se dem endnu for sidste gang, og for at de kunne lide døden under deres hetmans øjne. Men førend han og de andre havde forladt skoven, havde fjendtlige skarer omringet denne fra alle sider, og rundt omkring imellem træerne blinkede sværd og lanser.

"Ostap! Ostap! hold stand!" råbte Taras.

Selv trak han sin sabel og huggede ind på de første, der kom ham i vejen. På samme tid styrtede seks polakker sig over Ostap, men øjeblikket er dem ikke gunstigt: den enes hoved flyver fra hans skuldre, den anden bliver slynget langt bort, den

tredje får et lansestød i siden; den fjerde er dristigere, han bukker sig ned og undgår således Ostaps kugle, der derimod rammer hans hest i halsen, så den stejler; den falder og begraver i faldet rytteren under sig.

"Godt, min søn! Godt, gjort, Ostap!" råbte Taras. "Nu skal jeg hjælpe dig!"

Han trænger ind på fjenden. Hans sværd suser i et væk i luften, til alle sider uddeler han dødbringende hug. Med Ostap holder han dog stadigt øje og ser ham kæmpe med otte fjender på én gang.

"Ostap, Ostap, hold stand!"

Men Ostap er overmandet; allerede har han fået slyngen om halsen, og de fanger ham og knebler ham.

"Ak, Ostap, min søn!" skriger Taras og baner sig vej hen til ham, idet han hugger alt ned som kålhoveder; "ak, Ostap, Ostap!"

Men i det samme rammes han af et slag som af en tung sten, og det sortner for hans øjne. Et øjeblik danser mennesker, lanser, krudtdampen, glimtet af musketterne, træernes grene og blade, alt imellem hinanden for hans blik. Derpå falder han til jorden som en fældet eg, og en tæt tåge sænker sig for hans øjne.

10

"Jeg har nok sovet længe," sagde Taras, da han vågnede op igen som af en rus og forsøgte på at skelne de genstande, der omgav ham.

En forfærdelig mathed havde grebet alle hans lemmer. Det var alt det, at han kunne skimte vægge og døre i et ham ubekendt værelse. Endelig mærkede han dog, at Tovkatch sad ved siden af ham og passede på enhver af hans bevægelser.

"Ja," tænkte Tovkatch, "det var ikke langt fra, at du havde sovet ind i evigheden."

Han sagde det imidlertid ikke, men truede Taras med fingeren og påbød ham tavshed.

"Men så sig mig dog, hvor jeg er!" sagde Taras, idet han samlede sine tanker og søgte at mindes, hvad der var sket.

"Ti stille!" sagde hans ven barsk. "Hvad er det, du vil vide? Ved du ikke, at du er dækket med sår? Nu har jeg jaget afsted med dig i to uger, så hestene var nær ved at styrte, og frygtelig medtaget var du af feber og hede. I dag er det først, at du har sovet nogenlunde roligt. Men, hvis du har dit liv kært, må du tie stille."

Taras vedblev imidlertid at prøve på at samle sine tanker for at mindes noget af, hvad der var forefaldet.

"Men blev jeg da omringet og fanget af polakkerne? – – jeg har dog umuligt kunnet slå mig igennem så mange fjender?"

"Vil du dog endelig engang tie, du djævel!" råbte Tovkatch vred, som en amme, der bliver hidsig på et uartigt barn. "Hvad behøver du at vide, hvorledes du er blevet frelst? Det må, være

dig nok, at du er frelst. Der var venner, som ikke ville lade dig i stikken; det må være nok. Nu har vi kun én nat tilbage at jage afsted i, du tror måske, at man har anset dig for en slet og ret kosak? Nej, min ven, der er sat en pris af to tusinde dukater på dit hoved."

"Men Ostap?" råbte Taras nu pludselig og forsøgte at rejse sig over ende; han kom i tanker om, at han havde set Ostap blive taget til fange for sine øjne og kneblet, så at han jo nu måtte være i polakkernes hænder.

Den gamle mand rystedes af den heftigste bevægelse. Han rev forbindingen af sine sår og kastede den bort; han ville tale højt og indtrængende, men feberraseriet bemægtigede sig ham på ny, og kun ord uden sammenhæng eller mening strømmede over hans læber. Imidlertid havde hans trofaste kammerat stået ved hans side og overøst ham med bebrejdelser og skældsord. Nu greb han ham om hænder og fødder, bandt ham som et barn, lagde atter forbindingen på, surrede ham derpå fast i sadlen på en hest og tiltrådte atter rejsen med ham.

"Om du så var død, skulle jeg føre dig tilbage til fædrelandet. Jeg vil ikke tillade, at polakkerne håner dit kosakblod eller hugger dit lig i stykker og kaster det i floden. Skal ørne endelig hakke i dit lig, så lad det være dem, der flyver over vore egne stepper, og ikke polske ørne eller ørne, der kommer fra polske lande. Til Ukraine skal du tilbage, død eller levende!"

Således talte den tro kammerat og jog afsted med ham dag og nat, uden rist eller ro. Endelig nåede han sätchaen med den bevidstløse. Her behandlede han ham med alle mulige midler; han fik fat i en gammel jødinde, der forstod sig noget på lægekunsten; hun gav ham forskellige slags styrkende drikke,

og i løbet af en måneds tid følte endelig Taras sig bedre. Enten det nu var lægebehandlingen eller hans jernnatur, der fik bugt med sygdommen, så var han efter halvanden måneds forløb atter på benene. Hans sår var lægt, og det sås kun af de dybe ar efter de sabelhug, han havde fået, hvor ilde den gamle kosak var tilredt. Tre dybe rynker havde trukket sig over hans pande; de forsvandt aldrig siden.

Da han så sig om i sätchaen, forekom alt ham forandret her. Alle hans gamle kammerater var døde; ingen af dem, der havde stridt for den hellige sag og broderskabet, var blevet sparet.

Og de, der med kotchevoyen var draget afsted for at forfølge tatarerne, var heller ikke mere. Alle havde måttet bide i græsset. En var faldet på ærens mark, andre omkom af sult og tørst på Krims saltstepper; andre igen var faldet i fangenskab og havde taget livet af sig selv for ikke at skulle tåle fangenskabets forsmædelse. Også den gamle kotchevoy var for længst død og borte, og allerede groede græsset på de kosakkers gravhøje, der for en kort stund siden havde glødet af mod og liv.

Taras mærkede, at der blev holdt en stor fest og et stormende drikkelag rundt omkring ham; alle krusene var sønderslåede, og ikke en dråbe vin var mere tilbage. Gæsterne og tjenerne havde slæbt alle drikkebægre og kostbare kar bort, og herren i huset sad ensom og mørk og tænkte, at det havde været bedre, om denne fest slet ikke havde været.

Forgæves gjorde de andre sig umage for at opmuntre og adsprede ham, forgæves trådte de gamle banduraspillere, to og tre sammen, hen og besang kosakkernes bedrifter for ham. Han så og hørte på alt med kolde, ligegyldige blikke; en usigelig

smerte stod at læse i hans ubevægelige træk og på hans bøjede hoved; sagte mumlede han ved sig selv: "Ostap, min søn!"

Imidlertid havde saporogerne rustet sig til et søtogt. To hundrede fartøjer svømmede ned ad Dnjepr, og Lilleasien så kosakkerne med det tætklippede hoved og den vajende hårpisk udbrede mord og brand over dets frugtbare sletter. Muselmændenes turbaner så det ligge spredte lig talløse blomster på de blodstænkte marker eller svømme ved strandbredden. Det så saporogernes vide, tjærede benklæder og deres kraftige næver, bevæbnede med sorte piske. Saporogerne havde ødelagt alle vinbjerge og fortæret druerne; i moskeerne havde de efterladt hele dynger af skarn, de havde taget kostbare persiske sjaler og bundet om deres snavsede kaftaner i stedet for bælter. Endnu længe efter fandt man deres korte piber på de steder, hvor de havde huseret. Da de drog jublende tilbage, blev de forfulgt af et tyrkisk skib på ti kanoner, der sendte dem det glatte lag og spredte de lette fartøjer som en fugleskare. Tredjedelen af deres flåde gik til grunde i havets dyb, resten samledes med møje og nåede i god behold Dnjeprs munding med en ladning af tolv tønder zechiner.

Alt dette fængslede imidlertid ikke Taras. Han slentrede over marker og stepper som for at gå på jagt; men han løsnede intet skud, men lagde geværet ved siden af sig og så tungsindigt ud over vandet. Her kunne han sidde i timevis med sænket hoved, og ofte hørtes han sige sagte hen for sig: "Ostap, min Ostap!"

Foran ham strakte sig det sorte havs glinsende vandflade; i de fjerne siv hørtes skriget af en måge; men ned over hans hvide skæg rullede den ene tåre efter den anden.

Endelig blev det ham for trangt.

"Lad ske, hvad Gud vil," sagde han, "jeg må afsted og efterspore, hvad der er blevet af ham. Lever han endnu? Eller hviler han i sin grav? Eller har han ikke engang fundet en grav? Jeg må have det at vide, det koste hvad det vil!"

En uge derefter var han allerede kommet til byen Umane, til hest, med lansen i hånden, sværd ved siden og vadsækken på sadelknappen; en potte med grød, nogle kugler, en hestelænke og andre krigsfornødenheder udgjorde hans bagage. Han red lige hen imod en ringe, faldefærdig hytte, hvis tilsmudsede vinduer næppe var til at øjne. Skorstenen på den var stoppet til med pjalter og det hullede tag dækket af spurve. Foran husets dør lå dynger af grus. En jødinde, der havde en hue, besat med sorte perler, på hovedet, kom til syne ved vinduet.

"Er din jøde hjemme?" spurgte Bulba, idet han steg af hesten og bandt den ved en ring i muren.

"Ja," svarede jødinden og kom ud med en kurv havre til hesten og et krus øl til rytteren.

"Hvor er da jøden?"

"I værelset ved siden af; han læser sine bønner," sagde jødinden sagte og nejede for Bulba og sagde "Velgående", da han satte kruset til læberne.

"Bliv her! Giv min hest noget at æde og drikke; jeg må tale alene med ham."

Jøden var vor gamle bekendt Jankel, der nu var både forpagter og værtshusholder. Han havde lidt efter lidt fået hånd i hanke med alle omegnens herremænd og junkere og efterhånden udsuget dem dygtigt. I tre miles omkreds fandtes ikke et hus i nogenlunde ordentlig stand; alt lå hen uden vedligeholdelse og kom mere og mere i forfald. Hele egnen var

øde, som efter en pestagtig sygdom eller store ildebrande. Blev Jankel boende der endnu en halv snes år, var det klart, at han ville have bragt hele egnen i sine kløer.

Taras trådte ind i værelset. Jøden var i færd med at bede, og havde et langt, smudsigt slør svøbt om hovedet. Da han vendte sig om for efter sin religions forskrifter at spytte fra sig endnu en gang, fik han øje på Bulba, der stod bag ved ham. Øjeblikkeligt flimrede de to tusinde dukater, der var udlovet for Bulbas hoved, jøden for øjnene. Han skammede sig dog over denne tanke og forsøgte at kvæle den evige gerrighed efter guld, der som en orm snoede sig om hans jødiske sjæl.

"Hør, Jankel," sagde Taras til jøden, der hilste ham ærbødigt og viseligt lukkede døren i, for at ingen skulle opdage denne; "jeg har reddet dit liv, da du var lige ved at blive sønderrevet af kosakkerne; gør du nu mig en tjeneste til gengæld."

Jødens åsyn formørkedes noget.

"Hvad skulle det være for en tjeneste? Hvis det er noget, der står i min magt, hvorfor skulle jeg da ikke gøre det?"

"Ord behøves ikke. Bring mig til Warszawa!"

"Til Warszawa! – hvad for noget? Til Warszawa?" svarede Jankel og trak øjenbrynene og skuldrene i vejret, så forbavset blev han.

"Ingen indvendinger! Bring mig til Warszawa! Hvad der end kommer ud af det, jeg vil se ham endnu en gang, tale blot et ord med ham –!"

"Et ord med hvem?"

"Med min søn Ostap!"

"Ved herren da ikke, at man allerede –"

"Jeg ved alt, alt! – Man har sat en pris af to tusinde dukater på mit hoved. De uslinge forstår at vurdere det. – Jeg giver dig fem tusinde. Se, her har du to tusinde dukater straks" – han trak en pung frem og talte pengene op – "resten får du, når jeg vender tilbage."

Israels søn greb straks til og indkasserede pengene.

"Ak, smukke penge! Smukke penge!" råbte han, drejede en af dukaterne rundt mellem sine fingre og prøvede den med tænderne. "Den, herren har taget disse skønne dukater fra, har vistnok ikke haft lyst til at leve en time længere, men er gået lige hen at drukne sig af sorg over at have mistet så prægtige guldstykker."

"Jeg skulle ikke have bedt dig om det, men selv søgt at finde vejen, men jeg kunne da let være blevet kendt af de fordømte polakker og grebet, for til kneb og forstillelse duer jeg ikke. Derfor er det, jeg kommer til dig. Forresten ville jeg heller ikke kunne udrette noget i Warszawa alene. – Lad os så komme afsted! Spænd for og lad os straks komme på vej!"

"Nå, herren tror, det er gjort blot med at trække en hest ud af stalden og spænde den for og så køre væk! – Tror I, at det går an sådan uden videre at køre afsted med jer? – Nej, I må rigtignok skjules godt."

"Ja, ja, skjul mig da, skjul mig så godt du kan, – for eksempel i en tom tønde, hvad?"

"Ih, hvor skulle jeg kunne skjule herren i en tom tønde? Ville man ikke straks tro, at der var brændevin i den tønde?"

"Nå ja, så lad dem tro, det er brændevin."

"Lade dem tro, det er brændevin! Ach wai!" råbte jøden, greb sig med begge hænder i de lange hårfletninger og vendte

øjnene mod himlen.

"Hvad skaber du dig sådan for?"

"Men kan Deres Herlighed da ikke begribe, at Gud har skabt brændevinen, for at mennesket kan drikke den? På vejen støder vi over alt på lækkermunde og drukkenbolte. Den første den bedste er i stand til at rende fem-ti verst efter den tønde og bore hul i den, og når han ser, at der ikke kommer noget, så vil han sige: "Et tomt fad! Aha, en jøde fører ikke et tomt fad med sig for ingenting: der må stikke noget under. Bind den jøde, knebl den jøde, tag alle pengene fra den jøde og kast ham i fængsel" – for man er nu engang vant til at tiltro jøderne alle mulige nederdrægtigheder, fordi man behandler jøden som en hund – fordi man siger, at en jøde er ikke et menneske".

"Nu, så put mig da i en fiskevogn!"

"Kan ikke lade sig gøre; det er ganske umuligt! Folk i Polen er nu så forsultne som hunde. Så vil man stjæle den fisk, og så opdager man Deres Herlighed."

"Nå ja, så gør hvad Fanden du vil, men lad os komme afsted!"

"Hør, min herre! Hør dog!" sagde jøden, smøgede sine ærmer op og strakte sine arme med fingrene udspilede ud imod Bulba; "jeg vil sige jer en ting. Man bygger nu alle vegne fæstninger og slotte; der er kommet udenlandske ingeniører hertil; på alle landevejene kører man med sten til byggearbejder. Deres Herlighed lægger sig på bunden af vognen, så lægger jeg mursten oven på. Deres Herlighed er stærk og kraftig; det vil ikke være noget for jer at have den smule vægt på jer, og nedentil skærer jeg et hul, I får mad og drikke igennem."

"Gør hvad du vil, lad os bare komme afsted!"

En time efter kørte en med mursten belæsset vogn, forspændt med to magre krikker, ud af byen Umane. På, den ene krikke sad Jankel, og hans lange hårfletninger, der hang ned under huen, daskede frem og tilbage, når han skumpledes op og ned på hesten, hvor hans lange krop tog sig ud ikke ulig en milepæl på landevejen.

11

På den tid, de ovenfor fortalte begivenheder tildrog sig, fandtes der ingen toldsteder eller opsynsmænd ved grænsen – denne skrækkelige kval for driftige handelsmænd – enhver kunne befordre hvad som helst, han havde lyst til.

Faldt det overhovedet nogen ind at undersøge en eller anden vogn nærmere, så gjorde han det for det meste blot for sin fornøjelses skyld, og det skete kun, når der var noget synligt på vognen, der stak ham i øjnene, og han havde et par gode næver at skaffe sig respekt med.

Men mursten stak ingen i øjnene, og de kom således uhindret ind ad Warszawas port. I sit snævre fængsel hørte Bulba ikke andet end vognens rumlen og råb og skrig af kuskene på de andre køretøjer, de mødte.

Jankel sad, dækket af støv, på sit lille øg og kørte ad forskellige omveje ind i en mørk gyde, der dengang hed Skidenstræde eller Jødestræde, idet nemlig alle Warszawas jøder var sammenstuvet her. Husene i denne gyde så nærmest ud som to rækker baggårde, der vendte ud imod gaden, solen syntes aldrig at kunne bane sig vej til den. Lave, sorte træskure med lange stænger ud af vinduerne bidrog til at gøre den endnu mørkere. Mellem disse skure sås hist og her en mur med røde sten, der imidlertid også var begyndt at blive sort på flere steder, og en sjælden gang faldt et hvidkalket hus skærende i øjet, når solen skinnede på det. Alt lå mellem hinanden i vild uorden: kakkelovnsrør, pjalter, sønderslåede potter og deslige. Enhver kastede alt, hvad der ikke længere var brugbart, og alt

skarn og urenlighed ud på gaden, så at de forbigående havde rig lejlighed til at anstille alsidige betragtninger over de forskelligste arter af pjalter og skår. En mand til hest kunne med hånden nå de stænger, der gik tværs over gaden fra det ene hus til det andet, og hvorpå der hang lange jødestrømper, korte benklæder og røgede gæs. Af og til så man i et forfaldent vindue et ret smukt jødindeansigt, prydet med sorte glasperler i håret. En klynge små, snavsede og pjaltede børn med krøllet, ravnsort hår væltede sig i skarnet under råb og skrig.

En rødhåret jøde med et af fregner stærkt vansiret ansigt, der lignede et spurveæg, stak hovedet ud af vinduet. Han indlod sig straks i en samtale med Jankel i deres ejendommelige sprog, hvorpå Jankel kørte ind i gården. En anden jøde, der kom op ad gaden, blandede sig i samtalen, og da. Bulba endelig krøb frem under stenene, så han tre jøder tale ivrigt sammen.

Jankel vendte sig mod ham og sagde, at han havde besørget alt efter ønske, Ostap befandt sig i stadens fængsel, men han håbede trods den vanskelighed, der var forbundet med det, at kunne overtale fangevogterne til at tilstede faderen en samtale med sin søn.

Bulba trådte ind i huset sammen med de tre jøder. Disse begyndte at pludre i munden på hinanden til ham på deres kaudervælsk. Taras henvendte sig snart til den ene, snart til den anden af dem. Han var i stærk sindsbevægelse; over hans rå, ellers stive træk lyste der en stråle af håb, hint håb, mennesket undertiden fatter, når han har nået fortvivlelsens højdepunkt. Hans gamle hjerte bankede heftigt, som om han var en ung mand.

"Hør," sagde han, og stemmens klang røbede hans bevægelse, "hvis det gjaldt om at finde en skat, der var nedsænket på havets bund, ville I kunne gøre det; ordsproget siger, at en jøde kan stjæle sig selv, hvis han vil. Befri min søn! Skaf ham lejlighed til at undslippe fra de djævle, han er faldet i hænderne på. Jeg har lovet denne mand tolv tusinde dukater; jeg vil lægge tolv tusinde til, jeg vil give alle mine kostbarheder og alt det guld, jeg har nedgravet i jorden, jeg vil give min gård, mit sidste klædningsstykke. Jeg vil sælge alt, hvad jeg ejer, og desuden vil jeg slutte en overenskomst med jer om at dele alt, hvad jeg har erhvervet i krigen, med jer!"

"Å, det er umuligt, kære herre!" sagde Jankel med et suk.

"Ja, umuligt!" sagde en af de andre jøder.

De tre jøder så tavse på hinanden.

"Man kunne måske dog prøve det," sagde den tredje med et sky blik på de to andre; "med Guds hjælp kunne man måske –"

De tre jøder begyndte atter at pludre hebraisk med hinanden. Bulba var trods den mest spændte opmærksomhed ikke i stand til at forstå et ord af hvad de sagde; han hørte kun flere gange navnet Mardochai blive nævnt; det var det hele.

"Hør, min kære herre," sagde nu Jankel, "vi må først rådføre os med en mand, hvis lige ikke findes i hele verden; han er så vis som Salomon, og kan han ikke gøre noget, er der ingen i verden, der kan. Bliv her! Der er nøglen; tag den, og lad ingen komme ind."

Jøderne gik ud på gaden.

Taras lukkede døren og så gennem et lille vindue ud i det smudsige stræde.

Jøderne blev stående udenfor på gaden og talte med hinanden med den største livlighed. Lidt efter sluttede en fjerde og endnu en femte sig til dem. Bulba hørte atter flere gange navnet Mardochai. Jøderne så i et væk ned ad gaden, nu til den ene og nu til den anden side. Endelig viste der sig ved et fremspringende hjørne af en bygning, bag en smudsig mur, en fod og en kort, flagrende kaftan.

"Ah! Mardochai!" råbte alle jøderne på én gang.

En mager jøde, der ikke var slet så lang som Jankel, men meget tørrere, og med en påfaldende tyk overlæbe, kom hen imod det utålmodige selskab. Alle jøderne begyndte at tale til ham i munden på hinanden, og imens så Mardochai flere gange op til det åbne vindue, hvoraf Taras kunne slutte, at det var ham, de talte om. Mardochai slog ud med arme og hænder, hørte på, afbrød de andre, spyttede ofte til siden og stak hænderne i lommerne, idet han slog sine kjoleskøder til side. Af lommen fremtog han en slags skralde, idet han samtidig kom han til at vise et par benklæder, der befandt sig i en yderlig slet forfatning. Til sidst gav jøderne sig til at skrige så forfærdeligt op, at den ene af dem, der holdt vagt, så sig nødt til ved tegn at påbyde tavshed, og Taras begyndte at nære bekymring for sin sikkerhed. Dog slog han sig snart til ro ved at huske på, at i deres eget kvarter kunne jøderne tale så frit de ville, og at ikke Fanden selv kunne forstå deres kaudervælsk.

Nogle øjeblikke efter trådte samtlige jøder ind i værelset til Taras. Mardochai gik hen til ham, slog ham på skulderen og sagde:

"Når vi beslutter os til at gøre noget, så, skal det også blive ordentligt gjort."

Taras betragtede denne Salomon, hvis lige ikke fandtes i verden, og begyndte at nære håb. Synet af ham kunne virkelig nok indgyde nogen tillid. Hans overlæbe var ligefrem skrækkelig; det var utvivlsomt, at den ikke ad naturlig vej kunne have udviklet sig til en sådan tykkelse. Vismandens skæg bestod af femten hår, der alle havde samlet sig på venstre side af ansigtet. Hans ansigt havde så mange mærker af slag, han havde oppebåret på sine eventyr, at han rimeligvis selv for længst havde glemt, hvorfor han havde fået dem, og betragtede dem som modermærker.

Kort efter fjernede Mardochai sig med sine kammerater, der var aldeles opfyldt af beundring over hans visdom. Bulba blev alene tilbage. Det var en besynderlig usikker stilling, han befandt sig i, og for første gang i sit liv følte han sig urolig; hans sind var i feberagtig ophidselse. Han var ikke længere den gamle ubøjelige, jernhårde Bulba; han var ængstelig, ja ligefrem ynkelig til mode. Ved den ringeste lyd fo'r han sammen; ethvert ansigt, der viste sig i den smudsige gade, foruroligede ham. Denne tilstand vedblev hele dagen igennem; han hverken spiste eller drak, hans øjne var ufravendt hæftet på det lille vindue, der vendte ud til gaden.

Endelig, sent på aftenen, kom Mardochai og Jankel tilbage. Taras var nærved at kvæles af spænding.

"Nå, kan det lade sig gøre?" spurgte han utålmodigt.

Men førend jøderne kunne svare på dette, bemærkede Taras, at Mardochai havde mistet den lange hårlok, der før stak frem under hans hue i nakken. Det var tydeligt, at der var noget, han ville sige, men han stammede så besynderligt, at Taras ikke

forstod det mindste af det. Jankel førte hyppigt sin hånd op til munden, som om han led af gabekrampe.

"Ak, kære herre!" sagde Jankel, "for øjeblikket er det ganske umuligt, det ved Gud, det er; ganske umuligt. Det er så afskyelige folk, vi har at gøre med, at man må væmmes ved dem. Mardochai siger det samme. Mardochai har gjort alt, hvad der er muligt for et menneske, men – Gud har ikke villet tillade det. Der er tre tusinde soldater i byen, og i morgen vil de alle blive henrettet."

Taras så stift på dem, dog nu uden utålmodighed eller vrede.

"Og hvis Deres Herlighed vil tale med ham, så må det være i morgen tidlig, før solen står op. Det er aftalt med vagten; der er en korporal, der har lovet mig det. Gid han må forsmægte i den anden verden – ach wai, hvad det er for griske hunde; selv blandt vort folk findes ikke deres lige; jeg har måttet give hver mand af vagten halvtreds dukater, og korporalen –"

"Godt, før mig derhen," sagde Taras fast, og fik atter sin gamle sikkerhed tilbage.

Han gik ind på Jankels forslag om at forklæde sig som en fremmed greve fra Tyskland; den betænksomme jøde havde de fornødne klædningsstykker i beredskab.

Det var blevet nat. Herren i huset, den rødhårede jøde med fregnerne, kom med en tynd madras, der var dækket med en slags bastmåtte, og lagde den på en bænk til Bulba. Jankel lagde sig på en lignende madras på gulvet.

Den rødhårede jøde drak en kop brændevin, tog sin halvkaftan af og beholdt kun strømper og sko på, hvorved han fik lighed med en høne, og krøb derpå hen i en alkove, hvor han

lagde sig ved siden af sin ægtehalvdel. To drengebørn lejrede sig som et par hunde på gulvet ved siden af alkoven.

Men Taras sov ikke; han blev siddende ubevægelig, trommede sagte på bordet med fingrene og blæste tykke tobaksskyer fra sig, så den sovende jøde var nær ved at dvæles og måtte stikke næsen under tæppet. Næppe var det første daggry brudt frem, før han stødte til Jankel med foden.

"Så! Op med dig og lad mig få fat i den grevedragt!"

På et øjeblik var han påklædt, havde sværtet skæg og øjenbryn og sat en lille, brun hat på hovedet, så at hans udseende var så stærkt forandret, at selv hans nærmeste slægtninge ikke ville have kunnet genkende ham. Man skulle næppe have antaget ham for mere end højst tredive år gammel. Hans ansigt og kinder strålede af sundhed, og de dybe ar gav ham et imponerende udseende. Den guldbroderede dragt passede ham, som om den var syet til ham.

Det var endnu stille i gaderne, og ikke en eneste handlende viste sig hverken i butikkerne eller på gaderne. Bulba og Jankel kom til en bygning, der ikke var ulig en sovende stork. Det var en lav, bred, klodset bygning, stærkt mørknet af alderdom, på hvis ene hjørne et langt og smalt tårn med et hullet tag ragede i vejret som halsen på en stork. Dette hus syntes at gøre tjeneste i mange forskellige retninger: her var både kaserner, fængsel og retslokaler.

Taras og Jankel trådte ind i huset og kom ind i en stor sal eller rettere en gård, der var lukket på alle sider. Her lå vel henved et tusinde mennesker og sov ved siden af hinanden. Lige foran dem så de en dør, ved hvilken der sad to skildvagter, der spillede et spil, som bestod i, at den ene med to af sine fingre slog den

anden i den flade hånd. De lagde ikke videre mærke til de indtrædende, og vendte sig først om, da Jankel sagde:

"Det er os, mine herrer! De ved nok –"

"Træd ind!" sagde den ene af dem og åbnede døren med den ene hånd, mens han rakte den anden hen mod sin kammerat for at modtage de slag med fingrene, der tilkom ham.

De trådte ind i en mørk og smal gang, hvorfra de kom ind i en anden sal, der oventil var forsynet med små vinduer.

"Hvem der?" råbtes der af flere stemmer på én gang, og Taras så flere soldater, der var bevæbnet fra top til tå.

"Her kommer ingen ind," lød det.

"Det er os," sagde Jankel, "almægtige Gud, det er os, mine herrer!"

Men ingen ville høre på ham. Heldigvis kom i det samme en tyk mand til stede, der syntes at være den vagthavende officer; han råbte i alt fald højere end alle de andre.

"Min herre, det er os; I kender os jo nok, og hr. greven der vil vise sig erkendtlig imod –"

"Nå, ja – lad dem gå videre, men tusind djævle skal annamme jer, hvis I lader flere slippe ind. Og ingen af jer vover at spænde sablen af eller lægge sig ned –"

Fortsættelsen af denne veltalende kommando tabte sig i larmen.

"Det er os, – det er mig – det er jo os!" råbte Jankel til alle, de stødte på.

"Går det nu?" spurgte han en af vogterne, da de langt om længe havde nået enden af gangen.

"Ja, nu går det. Jeg ved kun ikke, om I får lov til at komme ind i selve fængslet. Jan er ikke mere her, han har fået post et andet

sted," svarede vagten.

"Ach wai, ach wai!" udbrød jøden sagte, "det er meget slemt, kære herre!"

"Gå!" sagde Taras hårdt.

Jøden adlød.

Ved hjørnedøren til en underjordisk hvælving stod en hejduk med en tre etager høj knebelsbart. Den øverste etage steg op ad øjnene til, den mellemste gik lige ud, og den nederste hang ned over læberne. Denne prydelse gav ham en slående lighed med en vildkat.

Jøden bøjede sig til jorden og gik derpå skælvende hen imod denne Cerberus: "Nådige herre! – Deres Herlighed!"

"Hvem taler du til, smovs!"

"Til jer, nådige herre!"

"Hm! – Jeg er forresten kun en slet og ret hejduk," sagde besidderen af den tre etages knebelsbart, mens hans øjne dog tindrede, så smigret følte han sig ved den ærbødighed, der blev vist ham.

"Og jeg, – ved Gud, jeg troede, det var kaptajnen selv. Å, å! –" Med disse ord rystede jøden flere gange på hovedet og spilede fingrene fra hinanden. "Nej, hvor han dog ser fornem ud! – Ja, ved Gud, det er en kaptajn, ganske og aldeles en kaptajn! – Den herre skulle man sætte på en stolt hingst, der galoperede afsted som en stormvind – nå, hvor kunne han kommandere et regiment!"

Hejdukken strøg den nederste etage af sin knebelsbart, og hans øjne strålede af den fuldstændigste tilfredshed.

"Min Gud! Hvad det er for krigerske karle!" vedblev jøden. "Ach wai, hvilke prægtige folk! Sådanne opslag med guldtresser

og sådanne skærf! – det skinner som solen! Og de unge piger! Når de ser på sådanne karle, – nå da!"

Jøden rystede atter på hovedet.

Hejdukken strøg øverste etage af knebelsbarten og gav en lyd fra sig, der ikke var ulig en hests vrinsken.

"Ville den nådige herre ikke være så god at være os lidt behjælpelig?" sagde jøden videre. "Denne prins her kommer udenlandsfra og ville gerne se en kosak. Han har aldrig i sit liv set, hvad kosakkerne er for folk."

Fremmede grever og baroner så man hyppigt i Polen; ofte kom de blot af nysgerrighed efter at se denne halvt asiatiske krog af Europa. Moskva og Ukraine betragtede man omtrent som hørende til Asien. Hejdukken bukkede derfor ærbødigt for den fremmede stormand og fandt det passende at sige et par ord for egen regning.

"Jeg ved ikke, hvad det kan interessere Deres Excellence at se de fyre," sagde han. "De ligner mere hunde end mennesker. Og deres religion duer ikke for en pibe tobak".

"Du lyver, din djævel!" skreg Bulba. "Du er selv en hund. Hvor kan du sige, at vor religion ikke duer! Nej, den religion, I har, duer ikke. I er ikke andet end kættere!"

"Aha! Nu ved jeg, hvem du er, min ven!" svarede hejdukken. "Du hører selv til den slags folk, som sidder her indenfor under lås og lukke. Bi lidt! Nu skal jeg kalde på folk, der kan tage sig af dig."

Taras indså sin uforsigtighed, men i sin ærgrelse og stædighed tænkte han ikke på at gøre det godt igen. Heldigvis lagde Jankel sig nu imellem dem.

"Men, nådige herre dog, hvor kan I tro, at herren der skulle være en kosak? Var han kosak, hvor kunne han så gå sådan klædt og have så fornemt et væsen?"

"Ja, det kommer ikke mig ved!"

Hejdukken lukkede allerede sin store mund op for at give sig til at råbe på folk.

"Men, Deres kongelige Majestæt, ti dog endelig stille!" råbte Jankel. "Vi skal betale jer, som ingen endnu nogensinde har betalt jer; I skal få to gulddukater!"

"Å, to dukater! Hvad bryder jeg mig om to dukater! Jeg giver min barber to dukater blot for at klippe det halve af mit skæg. Nej, hundrede dukater, smovs!"

Dermed strøg han øverste etage igen.

"Giver du mig ikke på øjeblikket hundrede dukater til, så kalder jeg på vagten."

"Det er jo uhørt!" tog jøden på veje med ynkelig stemme og famlede ved båndene om sin læder-pengepose. Han var blevet ganske bleg.

Men trods alt priste han sig lykkelig, at han havde netop den sum, og ikke mere, i pungen, så kunne hejdukken da ikke forlange mere.

"Min herre! Min herre! Lad os nu hurtigt komme ind," sagde Jankel. "I ser, hvad det er for skændige karle, man her har at gøre med," tilføjede han sagte til Taras, da han så, hvorledes hejdukken vejede pengene i hånden, som om han fortrød, at han ikke havde forlangt mere.

"Ja, lad os nu komme frem, du djævel til hejduk!" sagde Bulba. "Har du nu fået penge og vil ikke vise os kosakkerne? Nu

skal du vise os dem. Da du har taget penge for det, kan du ikke længere nægte os det."

"Ja, pil så af, ad Helvede til! Og se til, I skynder jer lidt, ellers skal jeg tage jer ved vingebenet, kan I være visse på!"

"Ja, kære herre! Lad os skynde os! Kom nu for Guds skyld! Den forbandede karl! Gid han må se syner i drømme, som han må få ondt i maven af," hviskede Jankel.

Bulba hang med hovedet og gik langsomt videre. Jankel fulgte brummende; det gik ham nær til hjerte, at han var kommet af med så mange prægtige dukater, som kunne have været sparet.

"Hvad skulle I også svare den hund for? Kunne I ikke bare have ladet den hund skælde ud så meget, han gad? De folk kan nu ikke leve, uden at de skal tage på veje. Ach wai, hvor har dog ikke sådanne mennesker lykken med sig! At tjene hundrede dukater blot for at have den ulejlighed at bede os om at pakke os afsted. Og en stakkels jøde river man håret af og tilrakker ham i ansigtet, så han må skamme sig ved at vise sig for folk, – men giver nogen ham hundrede dukater i betaling for det? – Ak, du almægtige Gud!"

Men på Bulba havde det uheldige udfald af deres forsøg gjort et helt forskelligt indtryk, det var tydeligt at se på hans flammende øjne.

"Lad os gå!" sagde han pludselig og fo'r op af sin bedøvelse, "lad os gå hen på torvet, jeg vil se dem pine ham!"

"Ak, kære herre! Hvad skal det til? Det kan jo ikke nytte ham noget."

"Lad os gå!" gentog Bulba med bestemthed, og jøden fulgte ham sukkende, som ammen følger med et egensindigt barn.

Det var ikke vanskeligt at finde det sted, hvor henrettelsen skulle gå for sig; folk strømmede derhen allevegne fra. I hin rå tidsalder var en henrettelse et af de interessanteste skuespil ikke blot for menigmand, men endog for de bedre stillede klasser. Mangfoldige fromme gamle koner, mange sky unge piger, der natten efter ikke drømte om andet end blodige kroppe og skreg hedt i søvne, som ellers kun en drukken husar kan skrige, greb med begærlighed en sådan lejlighed til at mætte deres blodtørstige nysgerrighed.

"Ak, hvilke skrækkelige pinsler!" udbrød vel enkelte af disse ømtfølende sjæle, idet de i feberagtig rædsel lukkede øjnene og vendte sig bort, men de blev dog standhaftigt stående på deres pladser. Der fandtes blandt tilskuerne mennesker, der stod med opspilet mund og armene krampagtigt udstrakt, og gerne havde klatret op på nakken af en af de foranstående for at komme til at se bedre. Mellem de øvrige almindelige, smalle ansigter og små hoveder så man en slagter med et bredt ansigt og storslåede træk, der betragtede det hele med kendermine og i stødvis udtalte, korte ord underholdt sig med en skorstensfejer, som han kaldte fætter; – de søgte nemlig samme værtshus om søndagen. Nogle diskuterede heftigt, andre indgik endog væddemål. Men den største del af tilskuerne hørte til den klasse mennesker, der betragter verden og alt, hvad der foregår i denne, med den største ligegyldighed, og samtidig klør sig nok så gemytligt bag ørerne eller piller sig i næsen.

Helt foran i hoben, tæt ved siden af de mægtige knebelsbarter, der udgjorde byvagten, stod en tilsyneladende endnu ung landjunker i militærisk dragt; han havde rimeligvis

al sin ejendom på sig og havde næppe efterladt andet hjemme end en pjaltet skjorte og et par gamle støvler. Tværs over hans bryst bugtede sig to kæder, i hvilke der hang nogle runde tingester, omtrent som dukater. Han havde indfundet sig med sin kæreste, Judith, og så sig uophørligt om til alle sider for at passe på, at der ikke blev trådt på hendes fine silkekjole. Han syntes i forvejen at have forklaret hende alt så fuldstændigt, at der næppe behøvedes at tilføjes mere.

"Ser du, lille Judith," sagde han, "alle de mennesker, du ser her, det er folk, der er kommet for at se, hvordan man henretter forbryderne, og han, der står der, min snut, der bagved, med oksen i hånden, det er bødlen. Og når han begynder at dreje på hjulet og bruge de andre torturredskaber, så er forbryderen ikke død endnu, men så snart hovedet er hugget af ham, min snut, ser du, så dør han lige på øjeblikket. I førstningen vil han jo nok skrige og skabe sig, men når hovedet først er hugget af ham, så kan han ikke skrige mere, og så kan han heller ikke hverken spise eller drikke mere, min pige! For han har jo mistet sit hoved, forstår du!"

Judith hørte til med forbavselse og nysgerrighed. Tagene var fulde af mennesker. I tagvinduerne sås de forskelligste fysiognomier og dragter. På balkonerne sad aristokratiet under baldakiner. En ung pige støttede sin fine, marmorhvide arm på balkongitteret. Fornemme, værdige herrer betragtede alt med rolige blikke. En tjener i kostbart liberi, med opslag på ærmerne, gik omkring med en præsentérbakke og bed forfriskninger rundt. Nogle lystige unge piger med sorte øjne kastede af og til med de hvide hænder kage og frugt ned på folk, der stod på gaden. En flok forsultne soldater rakte deres huer

hen for at fange disse lækkerbiskener, og en lang laban, der ragede et helt hoved op over mængden og var klædt i en kaftan, der engang havde været rød, med guldborter, der i tidens løb var blevet sorte, fangede en af kagerne med sine lange arme, kyssede fangsten og trykkede den til sit hjerte, hvorefter han puttede den i munden. En falk, der hang på balkonen i et forgyldt bur, spillede også sin rolle som tilskuer; den stak næbbet ud gennem gitret og så opmærksomt og med opløftet klo ned på gaden.

På én gang opstod der et stærkt røre i hoben, og fra alle sider hørtes råbet: "Der er de! Nu kommer kosakkerne!"

Disse gik barhovedede, med hårpiskene hængende langt ned, og alle havde ladet skægget vokse, de skred frem med en vis stolt ro, uden frygt eller nedslåethed. Det kostbare tøj i deres klæder var stærkt medtaget og hang tildels i pjalter om kroppen på dem. De ænsede ikke mængden og hilste ikke. Ostap gik i spidsen for optoget.

Hvad følte vel gamle Taras, da han genså sin søn således? Hvor måtte ikke hans hjerte banke i et sådant øjeblik! Han så på ham alene og agtede nøje på enhver af hans bevægelser.

Kosakkerne var nået til retterstedet. Ostap blev stående. Han skulle være den første, der tømte denne bitre kalk. Han kastede et blik på sine kammerater, løftede hånden i vejret og sagde med hed røst:

"Give Gud, at alle kættere, der her er forsamlet, ikke skal have den fornøjelse at se en kristen vånde sig under sine pinsler. Ikke én eneste af os giver en lyd fra sig!"

Derpå trådte han hen til skafottet.

"Godt, min søn, godt!" sagde Bulba sagte og bøjede sit grå hoved.

Bødlen rev Ostaps pjaltede klæder af; hans hænder og fødder blev stukket ind i en særlig til dette brug fremstillet maskine – – men vi vil ikke oprive læseren ved en beskrivelse af de Helvedes kvaler, som bringer hårene til at rejse sig på hovedet, når man blot tænker på dem. De var en frugt af en rå, barbarisk tidsalder, da mennesket endnu førte et blodigt liv, der væsentligt gik ud på stordåd i krigen, forhærdede hjertet og kvalte enhver menneskelig følelse. Forgæves ivrede enkelte mænd, der var forud for deres tid, imod sådant barbari; forgæves havde såvel kongen som adskillige adelsmænd af forstand og hjerte fremhævet, at en så grusom behandling kun ville opflamme kosakkernes hævntørst så meget stærkere. Selv den kongelige magt og visdom formåede intet mod de polske stormænds tøjlesløshed og vilkårlighed, disse magthavere, der ved en ubegribelig mangel på forudseenhed og ved deres drengeagtige forfængelighed havde gjort den polske rigsdag til et vrængbillede af en lovgivende forsamling –.

Ostap bar pinslerne med heltemod. Der hørtes ikke et skrig, ikke en klage af hans mund, selv ikke da bøddelen knuste arme og ben på ham og den skrækkelige lyd af knusningen, der hørtes over hele mængden, bragte mændene til at forstumme og kvinderne til at vende ansigtet bort. Ikke så meget som et suk kom over hans læber, ja hans ansigt fortrak sig ikke engang.

Taras stod der endnu med bøjet hoved; fra tid til anden slog han stolt øjnene op og sagde med tilfreds stemme:

"Godt, min søn! Godt!"

Men da bøddelen skred til de sidste pinsler, der skulle medføre døden, syntes den ulykkeliges sjælsstyrke at svigte ham. Han så sig om til alle sider: "Barmhjertige Gud! Kun lutter fremmede ansigter!" Havde dog blot en af hans nærmeste kunnet være hos ham i hans sidste stund! Vel ville han ikke synes om, at det var hans gamle moder, der stod hulkende og fortvivlet ved hans side, eller en hustru, der med vanvittige skrig rev sig i håret og slog sig for brystet; men gerne havde han set en stærk og rolig mand, der i hans sidste øjeblikke kunne have opmuntret og trøstet ham.

Hans standhaftighed var udtømt, og han råbte i sjæleangst:

"Hvor er du, fader, – fader? – Ser du alt dette?"

"Jeg ser det!" lød det med tordenrøst midt under den almindelige tavshed, og de tusinder af mennesker, der var forsamlet, fo'r forskrækket sammen. En afdeling kavaleri rykkede frem for at foretage en streng undersøgelse over alt blandt mængden. Jankel blev dødbleg, og da rytterne havde fjernet sig lidt, vendte han sig forskrækket om mod Bulba.

Men Bulba var sporløst forsvundet.

12

Bulbas spor blev dog snart fundet igen. Hundrede og tyve tusinde kosakker viste sig nemlig på grænsen af Ukraine. Nu var det ikke længere en mindre afdeling, en skare kamplystne, der lokkedes på tog af lyst til bytte, eller som drog ud på jagt efter tatarer, – nej, hele folket havde rejst sig for at hævne deres forhånede rettigheder, deres skændigt spottede sæder og skikke, deres fædres religion, deres gudsdyrkelse og vanhelligelsen af deres kirker, for at afryste de fremmede herrers åg, det katolske samfunds undertrykkelse, det forsmædelige herredømme, der øvedes af jøder over et kristent land, – kort sagt for at hævne sig for alle de overgreb og voldshandlinger, der i lange tider havde opflammet og næret kosakkernes indtændte had og harme.

I spidsen for denne uhyre kosakhær stod hetmanen Ostranitza, en ung, men for sin overlegenhed højt anset kriger. Ved hans side stod Gunja, hans krigskammerat og gamle, erfarne rådgiver. Otte anførere stod i spidsen for divisioner på tolv tusinde mand hver. To overjessauler og en stabsofficer hørte til hetmanens nærmeste omgivelser. Overfanebæreren marcherede i spidsen med hovedfanen; mange andre faner og felttegn vajede i den uoverskuelige hær. Stabsofficerens tilforordnede bar forgyldte lanser med hestehaler. Fremdeles var der endnu mange andre højere militære embedsmænd af forskellig art, intendanter, regimentsskrivere og flere andre. Der fandtes næsten lige så mange frivillige kosakker, som kosakker i den regulære hær. Alle vegne fra var de strømmede

sammen, fra Tchigirin, Perejaslav, Baturin, Gluchov, fra de nedre bredder af Dnjepr såvel som fra de øvre og fra øerne i floden. Utallige heste og belæssede vogne bevægede sig frem over sletterne.

Men blandt disse stimer af kosakker, blandt disse otte divisioner var der én, der overgik alle de andre, og i spidsen for denne stod Taras Bulba. I enhver henseende stod han over de øvrige divisionsførere, såvel ved sin alder og store erfaring som ved sin dygtighed i at lede store troppemasser og ved sit glødende had til fjenden, der var langt mægtigere og frygteligere end hos nogen i hele hæren. Endog kosakkerne syntes, at hans ubarmhjertige vildhed og grusomhed var overdreven. Hans grå hoved dømte kun til bålet eller galgen, og hans stemme i krigsrådet lød kun på skænden og brænden.

Vi vil ikke beskrive alle de kampe, denne hær bestod, eller selve felttoget; de er opbevaret i historien. Hvad en religionskrig vil sige i Ruslands historie, er bekendt; ingen magt er stærkere end troens; den er ubønhørlig, frygtelig, som en klippe, der af naturen er kastet ud i havet for at trodse de evigt frådende bølger. Fra oceanets dyb hæver den sine urokkelige mure, dannet af én hel og hård sten, mod himlen. Fra alle sider er den synlig, til alle sider skuer den stolt ned i bølgerne, der afmægtige sprøjter op ad dens vægge. Ve det fartøj, der støder imod den! Dets skrøbelige planker splintres som pinde; alt, hvad det gemmer, drukner eller sønderslås, og de ulykkeliges klageskrig, der omkommer i bølgerne, overdøves af brændingens rasende larmen.

I de historiske årbøger læser man en meget udførlig beskrivelse af de polske besætningers flugt fra de atter erobrede

stæder; der fortælles, at man hængte de samvittighedsløse jødiske kirkeforpagtere, at regeringens overgeneral, Nikolas Potocki, uagtet han havde en stor hær til sin rådighed, var aldeles magtesløs over for de uimodståelige skarer af fjender, at kosakkerne indesluttede ham i den lille by Polonnos, og at den polske overanfører i den yderste nød i kongens og magnaternes navn måtte forpligte sig til fuldstændig erstatning og gengivelse af alle forhenværende rettigheder og privilegier. Men kosakkerne var ikke folk, der lod sig narre med et løfte; de vidste nok, hvad en edelig forsikring fra polakkernes side betydede over for dem. Og Potocki ville næppe oftere have gjort kaprioler på sin prægtige hest, der havde kostet seks tusinde dukater, for at tildrage sig de skønne damers blikke og de adelige junkeres misundelse; han ville næppe mere have gjort spektakel i rigsdagen eller givet glimrende fester for dens medlemmer, hvis han ikke var blevet frelst af de russiske præster, der befandt sig i landsbyen.

Da præsterne i deres glimrende, guldbroderede dragter og med selve ærkebiskoppen i spidsen drog dem i møde med helgenbilleder og kors, bøjede alle kosakkerne knæ og blottede deres hoveder. Det var et øjeblik, hvor de ikke ville have bøjet sig for nogen, ikke engang for kongen selv, men mod den kristne kirke vovede de ikke at rejse sig, og for gejstligheden gav de efter. Krigsrådet var enigt om at tillade Potocki at drage af, efter at han havde gjort ed på for fremtiden at lade de kristelige kirker i fred, at glemme det fordums fjendskab og ikke tilføje kosakkerne fortræd. Én eneste mand af krigsrådet nægtede at give sin stemme til fred på disse vilkår, og det var Taras Bulba.

"Hetman, hetman! Og I, delingsførere, bær jer ikke ad som gamle kællinger! Tro ikke polakkerne, de hunde; de vil dog forråde jer!" Og da intendanten overrakte dokumentet angående fredsslutningen, og hetmanen tog imod det, trak Bulba sin kostbare tyrkiske sabel, en ægte damascenerklinge af det skønneste stål, knækkede den midt over som en stok og kastede stykkerne langt fra sig.

"Farvel da!" råbte han. "Ligesom de to stykker af denne klinge aldrig igen vil forenes til ét våben, således ses heller ikke vi, kammerater, mere i denne verden. Men husk på mit afskedsord!"

Hans røst hævede sig og klang mægtigt som en naturkraft, og alle bevægedes dybt af hans profetiske ord.

"I jeres sidste time vil I nok tænke på mig. I bilder jer ind at have købt fred og ro og tror, at I nu går en lykkelig tid i møde. Men det er noget ganske andet, der forestår jer! Dig, hetman! vil man flå huden af kroppen og fylde den med strå for at forevise dig på alle store markeder. Og I andre, også I vil miste jeres hoveder! I vil omkomme i kolde og mørke fængsler og begraves under sand og grus, – hvis man ikke foretrækker at stege jer levende som bedekød."

"Og i, kammerater", vedblev han og vendte sig mod sin afdeling, "hvem af jer vil dø en ægte krigerdød? I vil dø bag jeres kakkelovne, eller i senge som gamle koner, eller på værtshuset i en rus, men den skønne kosakdød, alle på ét leje, som brudgommen med bruden, den vil I gå glip af! Eller er der måske nogen blandt jer, der vil vende tilbage til jeres boliger og blive kættere og bære jeres polske herrer på ryggen?"

"Vi går med dig, polkovnik, vi går med dig!" råbte alle, der hørte til Bulbas afdeling.

Og en mængde andre sluttede sig til dem.

"Godt, de, der tænker som jeg, følg med mig!" råbte Taras.

Han trykkede trodsigt huen ned i panden, kastede et flygtigt blik på dem, der blev tilbage, svang sig til hest og råbte til sine folk:

"Ingen vil i alt fald vove at sende krænkende ord efter os. Fremad, kammerater! Vi vil aflægge besøg hos de katolske!"

Han gav hesten af sporerne, og efter ham fulgte hundrede vogne, omringet af mangfoldige kosakker til hest og til fods. Han vendte sig om og så foragteligt og harmfuldt på alle dem, der ikke havde villet følge ham.

Ingen dristede sig til at holde dem tilbage. I hele hærens påsyn drog denne afdeling bort, og flere gange vendte Taras sig om og kastede truende blikke tilbage.

Hetmanen og de øvrige anførere stod som lynslåede.

Det var et stærkt indtryk, denne skilsmisse gjorde på alle, og længe stod de tavse, som grebet af sørgelige anelser.

Taras havde spået rigtigt; alt gik, som han havde sagt. Kort efter forræderiet ved Kanev var hetmanens og mange andre anføreres hoveder spiddet på pælen.

Men Taras? – Han gennemstrejfede med sin hær hele Polen; han opbrændte atten landsbyer og fyrre kirker og trængte frem til lige under Krakows mure. Han plyndrede de skønneste og rigeste slotte og dræbte deres stolte adelige ejere. Hans kosakker sønderslog vinfadene og lod den gamle, ædle vin og mjød, der i mange år var lagret i slotskældrene, og som de ikke kunne overkomme at drikke, løbe ud på gulvet. De rigeste tøjer,

de pragtfuldeste dragter, de kostbare genstande, der opbevaredes i skabe og kister, skar de i stykker med deres klinger og brændte dem op.

"Skån intet!" gentog Taras ofte.

Kosakkerne skånede hverken unge koner med mørke øjenbryn eller jomfruer med skær hud og roser på kinderne; selv i kirkerne fandt de intet fristed, Taras brændte dem sammen med kirkerne. Mere end én snehvid arm strakte sig op af flammerne og anråbte Himlen om frelse med jammerskrig, der kunne have rørt den kolde jord og opfyldt steppens græs med medlidenhed. Men kosakkerne følte ingen barmhjertighed; de spiddede de små børn på deres lanser og kastede dem ind i flammerne til deres mødre.

"Der, I forbandede polakker, det er sjælemesse for Ostap!" mumlede Taras.

Og slige messer holdt han i alle landsbyer, indtil den polske regering til sidst indså, at man her havde med mere end et almindeligt strejftog at gøre, og sendte den før omtalte Potocki i spidsen for fem regimenter for at tage Taras til fange.

I hele seks dage lykkedes det kosakkerne ad biveje at undslippe deres forfølgere. Hestene kunne næppe udholde det uafbrudte ridt. Potocki viste sig denne gang sin opgave voksen. Han forfulgte fjenden uden ophør og indhentede ham ved Dnjestrs bredder, hvor Bulba gjorde holdt i en afsides og forfalden fæstning.

Denne fæstning, med dens forfaldne brystværn og ruinerne af dens mure, lå på toppen af et bjerg, der beherskede floden. Hele bjergets top var dækket med kampesten, mursten og bygningsrester, der hvert øjeblik truede med at styrte ned i

afgrunden. Her indesluttede den polske anfører Bulba fra begge de to sider, der havde forbindelse med sletten nedenfor. I fire dage holdt kosakkerne stand og overdængede fjenden med sten og murbrokker. Men snart var såvel deres levnedsmidler som deres kræfter udtømte, og Taras besluttede at slå sig igennem de fjendtlige rækker. Allerede havde hans kosakker banet sig en vej, og måske ville deres hurtige heste have kunnet redde dem endnu denne gang, da Taras pludseligt gjorde holdt midt under farten:

"Stop!" råbte han, "jeg har tabt min pibe og min tobak. Jeg kan ikke tåle, at endog så meget som blot min pibe skal falde i hænderne på de fordømte polakker."

Så bukkede den gamle kriger sig for at søge efter sin pibe og sin tobakspung, hans uadskillelige staldbrødre til lands og til vands, i kampen og hjemme. I det samme blev han grebet af en fjendtlig skare. Han værgede sig fortvivlet, men var ikke i stand til, således som så ofte forhen, at slå sine modstandere til jorden, den ene efter den anden.

"Ak, den alderdom, den alderdom!" udbrød den gamle kosak bittert og fældede tårer.

Men det var ikke alderdommens skyld: det var overmagten, der havde fået bugt med ham; mere end tredive mand havde kastet sig over ham.

"Ræven er fanget!" skreg polakkerne, "hvorledes skal vi bedst gøre det af med ham?"

Han blev, med overanførerens samstemning, dømt til at brændes levende i hærens påsyn.

Ikke langt derfra stod et hult træ, hvis krone var afrevet af lynilden. Taras blev bundet til stammen med jernkæder, og

efter at man havde trukket ham så højt op, at han kunne ses fra alle sider, naglede man ham fast til træet med hænderne; derpå slæbte man grene og kviste sammen ved foden af træet.

Men Taras ænsede ikke disse forberedelser; hans uforfærdede sjæl tænkte ikke på de flammer, der ventede ham. Den ulykkelige så hen ad den kant, hvor hans folk kæmpede. Så højt, som han befandt sig, kunne han overskue alt ganske tydeligt.

"Kammerater!" råbte han, "skynd jer og se at nå bakken der bag skoven; der er I frelst."

Men hans ord bortvejredes af vinden.

"De er fortabt, redningsløst fortabt!" skreg han fortvivlet.

Han så ud imod den egn, hvor Dnjestr blinkede i et uendeligt bælte. Et glædeslyn glimtede i hans øje. Han fik øje på fire fartøjer, der var halvt skjult i buskadset. Da samlede han al sin kraft sammen og råbte med sin stemmes hele styrke:

"Til flodbredden, til flodbredden, kammerater! Ad vejen til venstre! Der ligger fartøjer på floden; få fat i dem, så kan man ikke sætte efter jer!"

Denne gang blæste vinden gunstigere; kosakkerne hørte alt. Men til tak for dette gode råd fik han et kølleslag på panden, så det sortnede for hans øjne.

Kosakkerne ilede skyndsomst ad den betegnede sti, men blev forfulgt i sabelhugsafstand. Stien drejede og snoede sig i uophørlige bugter.

"Afsted, kammerater! Gud være med os!" råbte alle kosakker.

De standser et øjeblik og svinger deres piske og fløjter. De tatariske heste næsten flyver gennem luften, ud over skrænten og ned i floden. Kun to mand når ikke denne; de stødte imod og

blev knust sammen med hestene, uden at give en lyd fra sig. Kosakkerne svømmede allerede med hestene ud i floden og løsnede fartøjerne. Polakkerne holdt ved flodskrænten; de tabte næse og mund af forbavselse over det halsbrækkende vovestykke og spurgte hinanden, om de skulle springe bagefter. En ung officer, i hvem blodet kogte, en broder til den skønne polakinde, der havde forhekset den stakkels Andrei, svang sig uden betænkning efter kosakkerne. Han slog tre kolbøtter i luften og styrtede så imod de skarpe klippespidser, der flængede ham i stykker. Hans blod sprøjtede over de buske, der voksede på fjeldskrænten, og hans afsjælede legeme sank i afgrunden.

Da Taras atter kom til bevidsthed efter det bedøvende slag og så hen ad floden til, sad kosakkerne allerede i bådene og roede afsted af alle kræfter. Fra flodbredden fløj kugler i massevis efter dem, men nåede dem ikke. Bulbas øjne tindrede af glæde.

"Farvel, kammerater!" råbte han efter dem, "husk på mig, og kom igen næste forår og spil ordentligt op for dem. Se, om I fik fat på dem, I forbandede polakker? Tror I, at en kosak er bange for noget i hele verden? Bi kun, den tid vil komme, da I skal få at vide, hvad den ægte russiske tro vil sige. Nær og fjernt skal man erfare det, og der vil fremstå en zar i Rusland, for hvis magt hele Jorden vil bøje sig – –"

Flammerne fra bålet slog allerede højt i vejret; de omhvirvlede Taras' fødder og slikkede sig højere og højere op ad træet. – Men gives der i hele verden en ild, en pinsel eller en magt, der formår at tæmme kosakkens ubændige kraft?

Dnjestr er ingen lille flod; den har mange bugtninger, mange sandbanker og dybder, og langs dens bredder vokser sivet i

tætte klynger. Flodspejlet er klart og skinnende, og oven over det løfter de vilde svaner deres skrig; de prægtige fugle gynger på dens bølger og den stolte hvinand, sneppen, den rødhalsede ryle og tusinde andre arter af vandfugle pusler i sivet langs bredderne. Kosakkerne flød hen over floden på deres smalle, toårede både; de roede med taktfaste og hurtige åreslag, undgik omhyggeligt hvirvlerne i vandet, og idet de skræmte fuglene op, alt som de fo'r afsted, talte de om deres hetman.

Om "Taras Bulba"

Forfatter: Nikolaj Gogol (1809-1852).
Org.udgave: *Тарас Бульба*, i samlingen "Миргород" (Mirgorod), 1835. Revideret og forøget selvstændig udgave *Тарас Бульба* (Taras Bulba), 1842.
Denne udgave baseret på: Nicolaus Gogol: *Taras Bulba, Hetman ved Kosakkerne.* Oversat af L. Kragballe. H. Hagerups Forlag, Kjøbenhavn 1886. I samlingen "*Миргород*" (Mirgorod), 1835. Revideret og forøget selvstændig udgave *Тарас Бульба* (Taras Bulba), 1842. (Denne oversættelse er – som vist alle danske udgaver – foretaget efter den russiske 2. udgave.)
Oversætter: Ludvig Kragballe (1829-1905).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter illustration af Pjotr Petrovitch Sokolov (1824-1899): *Andrei's Død* (1861).

ISBN 978-87-7628-163-2
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-391-0 (Ølstykke 2015).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Schilo: Syl.

Note 2:

Kongestaden: Russisk: "Zargrad", her i betydningen Konstantinopel.